

Maniffesto Llafur Cymru 2017

SEFYLL CORNEL CYMRU

Welsh Labour Llafur Cymru

9648_17 Reproduced from electronic media, promoted by Louise Magee, General Secretary, Welsh Labour, on behalf of Welsh Labour, both at 1 Cathedral Road, Cardiff CF11 9HA.

SEFYLL CORNEL **CYMRU**

CYNNWYS

RHAGAIR Carwyn Jones a Christina Rees **4**

RHAGAIR Jeremy Corbyn **6**

1. BARGEN DEG I'N HECONOMI **9**

Bargen deg i'n heconomi 11

System drethiant deg 12

Mantoli'r gyfriflen 13

Buddsoddi mewn isadeiledd 14

Cymorth i Ddiwydiant 15

Trawsnewid ein system ariannol 16

Bargen deg i fusnesau Cymru 17

Ynni Cynaliadwy 18

2. TRAFOD BREXIT **21**

Trafod Brexit 23

Mewnfudo 26

Masnach Ryngwladol 27

3. BARGEN DEG AR GYFER ADDYSG **29**

Bargen deg ar gyfer addysg 31

Y Blynyddoedd Cynnar 32

Ysgolion 33

Sgiliau 34

Addysg Bellach 35

Prentisiaethau 36

Cyflogadwyedd 37

Addysg Uwch 38

4. BARGEN DEG YN Y GWAITH **41**

Bargen Deg yn y Gwaith 43

Comisiwn Gwaith Teg a Swyddi Gwell yn Agosach at Gartrefi 44

Hawliau yn y gwaith 45

Gweithwyr hunangyflogedig 46

5. NAWDD CYMDEITHASOL **47**

Nawdd Cymdeithasol 49

Urddas i Bensiynwyr 50

Urddas i'r rheiny nad ydynt yn gallu gweithio 51

6. CARTREFI DIOGEL I BAWB **53**

Cartrefi diogel i bawb 55

Perchnogaeth tai 56

Rhentwyr preifat 57

Tenantiaid y cyngor a thenantiaid cymdeithasol 58

Digartrefedd 59

7. GOFAL IECHYD I BAWB	61
Y GIG	63
Iechyd y cyhoedd	64
Staff y GIG	65
Ariannu iechyd a gofal cymdeithasol	66
Iechyd Meddwl	67
8. CYMUNEDAU MWY DIOGEL	69
Yr Heddlu a Throseddu	71
Diogelwch a gwrthderfysgaeth	72
Diogelwch Ffiniau	73
Gwasanaethau tân ac achub	74
Cyfiawnder	75
Carchardai a'r gwasaneth prawf	76
9. BYW BYWYDAU CYFOETHOCACH	77
Cymunedau lleol	79
Yr amgylchedd a materion gwledig	81
Lles Anifeiliaid	83
Trafnidiaeth	84
Diwylliant i bawb	86
Y cyfryngau	88
Chwaraeon	89
10. YMESTYN DEMOCRATIAETH	91
Ymestyn democratiaeth	94
Lloegr	95
Yr Alban	95
Cymru	96
Gogledd Iwerddon	96
11. CYMDEITHAS FWY CYFARTAL	97
Cymdeithas fwy cyfartal	99
Menywod	100
Cydraddoldeb LGBT	101
Cymunedau amrywiol	102
Pobl anabl	103
12. PRYDAIN FYD-EANG	105
Prydain fyd-eang	107
Diplomyddiaeth	108
Amddiffyn	110
Datblygu	112

RHAGAIR

Mae Llafur Cymru mewn grym yng Nghymru ac rydym eisiau sefydlu partneriaeth wirioneddol gyda Llywodraeth Lafur y DU.

Gyda mwy o fewnfuddsoddi nag erioed, amserau ymateb ambiwlans cyflymach a'r canlyniadau TGAU gorau erioed yng Nghymru, mae Llafur Cymru yn cyflawni ar y pethau sydd yn bwysig i bobl. Ond does dim amheuaeth; rydym yn gwneud hyn gydag un llaw wedi ei glymu y tu ôl i'n cefnau. Mae'r Torïaid yn San Steffan wedi treulio saith mlynedd yn torri ein cyllidebau - toriadau o dros biliwn o bunnau. Mae hynny'r un peth â'r gyllideb iechyd flynyddol gyfan ar gyfer Gogledd Cymru - ni allwn adael i hynny barhau. Ni allwn adael i'r Torïaid sathru ar Gymru.

Mae angen Llywodraeth Lafur ar Gymru yn San Steffan sydd yn rhannu ein huchelgais - a'ch uchelgais chi - ar gyfer ein cymunedau.

Maniffesto Llafur Cymru yw'r hyn y gallwn ni ei wneud gyda'n gilydd - gyda'ch cefnogaeth chi. Mae'n datblygu'r ymrwymïadau hanfodol sydd eisoes wedi cael eu cyhoeddi gan Jeremy a'i dîm. Ond, i Lafur Cymru, mae datganoli yn golygu rhywbeth - y cyfle i gyflawni i Gymru, ac mae'n bwysig ein bod yn gallu esbonio'r hyn y gall Llafur Cymru ei wneud, gan gyflawni fel tîm yng Nghymru - yn San Steffan, y Cynulliad ac mewn cynghorau ar draws y wlad.

Trwy gydweithio gyda phlaid y DU, rydym wedi dwyn argymhellion ymlaen fydd yn gwneud Cymru yn wlad decach, fwy llewyrchus - gyda grym yn agosach at y bobl. Trwy gydweithio, byddwn yn diddymu tollau Pont Hafren, gan roi'r cymorth y mae busnesau a chymudwyr yn gofyn amdano. Trwy gydweithio, byddwn yn atal y celwyddau ynghylch Morlun Llanw Abertawe, a thrydaneiddio'r rheilffordd yng Ngogledd Cymru - byddwn yn gwneud i'r pethau hyn ddigwydd a, thrwy gydweithio, byddwn yn datganoli plismona i Gymru - gan wneud ein cymdogaethau yn fwy diogel ar ôl blynyddoedd o doriadau ac esgeulustod gan y Torïaid.

Gyda Llywodraeth Lafur yn San Steffan wedi ymrwymo i wrthdroi toriadau'r Torïaid, a buddsoddi mewn gwasanaethau cyhoeddus unwaith eto, bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn ymrwymo i Adolygiad Gwariant llawn. Bydd hyn yn ein galluogi

ni i fuddosddi arian o ganlyniad i hynny mewn meysydd blaenoriaeth i Gymru - creu swyddi, y GIG a'n hysgolion a'n colegau.

Mae'r Torïaid eisiau gwneud yr etholiad hwn am Brexit, sydd yn gwbl eironig o ystyried y llanast llwyr y maent wedi gwneud o hynny hyd yn hyn. Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi creu cynllun cynhwysfawr fydd yn gwneud i Brexit weithio i Gymru - a gweithio i'r DU gyfan. Pam? Am ein bod wedi rhoi swyddi a'r economi gyntaf - gwyddom fod pobl eisiau swyddi gwell, yn agosach at eu cartrefi. Dyna ffocws Llafur. I'r Torïaid asgell dde, mae hyn yn ymwneud â rhywbeth arall - gweledigaeth gul fydd yn aberthu buddiannau economi fodern er budd ideolog hynafol.

Mae'n rheswm arall pam y mae angen ASau Llafur Cymru arnom yn San Steffan, i wneud i Brexit weithio i Gymru - gwyddom na fydd y Torïaid yn gwneud hynny.

Ond, nid etholiad Brexit yw hwn. Refferendwm y llynedd oedd hwnnw, ac rydym yn parchu'r canlyniad. Na, mae'n rhaid i'r etholiad hwn fod am y saith mlynedd o fethiant y Torïaid a'r methiant i gyflawni eu haddewidion.

Mae'r Torïaid wedi gwneud y wlad hon yn fwy cas, yn dlotach, yn llai. Mae'n amser i frwydro'n ôl ac anfon neges i'r Torïaid.

Mae angen Llywodraeth Lafur gref a thîm Llafur Cymru mawr yn San Steffan yn brwydro dros yr achosion sydd yn bwysig - ni yw'r unig rai all eu herio.

Ni yn unig all greu rhwystredigaeth iddynt. Ni yn unig all fynd â neges o degwch a gobaith i lawr Tŷr Cyffredin. Mae Llafur Cymru yn unedig yn eu bwriad i atal y Torïaid a dod â thegwch ac uniondeb yn ôl i Lywodraeth San Steffan.

Gyda'ch cymorth chi, gallwn gyflawni'r addewid hwnnw - ac fe wnawn ni Sefyll dros Gymru.

Carwyn Jones

Arweinydd Llafur Cymru a Phrif Weinidog Cymru

Christina Rees

Ysgrifennydd Gwladol yr Wrthblaid dros Gymru

RHAGAIR

Rhan fawr o fod yn arweinydd plaid wleidyddol yw eich bod yn cyfarfod â phobl ar draws y wlad ac yn clywed ystod eang o safbwyntiau a syniadau am y dyfodol. I mi, mae wedi fy atgoffa bod ein gwlad yn lle sydd yn llawn pobl ddeinamig, garedig a chreadigol â chryn botensial.

Ond rwyf hefyd wedi clywed rhywbeth llawer llai cadarnhaol, rhywbeth sydd yn ein hysgogi ni yn y Blaid Lafur i weithio dros y math o newid gwirioneddol sydd wedi ei nodi yn y manifestio hwn. Mae'n ymdeimlad cynyddol o bryder a rhwystredigaeth.

Trwy wynebu safonau byw sydd yn gostwng, ansicrwydd cynyddol ynghylch swyddi a gwasanaethau cyhoeddus sy'n crebachu, mae pobl o dan straen cynyddol. Mae pobl ifanc yn cael eu dal yn ôl gan ddyled a chostau tai. Mae teuluoedd cyfan yn cael eu dal yn ôl o'r bywyd y maent wedi gweithio amdano.

Rwy'n clywed am y pwysau hyn yn y gweithle yn barhaus. Gan wynebu toriadau ac ymyrraeth barhaus, mae ein heddlu, ein nyrsys, ein meddygon, ein hathrawon a staff cynghorau yn cael eu dal yn ôl rhag cyflenwi'r gwasanaethau cyhoeddus y maent wedi ymrwymo i'w wneud.

Caiff gweithwyr eu dal yn ôl gan ostyngiadau gwirioneddol mewn tâl a diogelwch swyddi. Mae ein hentrepreneuriaid a'n rheolwyr yn cael eu dal yn ôl rhag tyfu eu busnesau. Os gofynnir yn gynyddol i chi wneud mwy gyda llai, yna nid ydych ar eich pen eich hun.

Mae pob etholiad yn ddewis. Yr hyn sydd yn gwneud yr etholiad hwn yn wahanol yw bod y dewis yn llymach nag erioed o'r blaen. Gallwch ddewis mwy o'r un peth: y cyfoethog yn mynd yn gyfoethocach, mwy o blant mewn tlodi, ein GIG yn methu a'n hysgolion a'n gofal cymdeithasol mewn argyfwng. Neu gallwch bleidleisio dros blaid sydd â chynllun i newid hyn i gyd – Y Blaid Lafur.

Prydain yw'r pumed wlad gyfoethocaf yn y byd. Ond nid yw hyn yn golygu llawer pan nad yw llawer o bobl yn rhannu'r cyfoeth hwnnw. Mae llawer yn teimlo bod y system yn eu herbyn, a nod y manifestio hwn yw nodi'n union beth y gellir ei wneud ynghylch hynny.

Mae angen i Brydain drafod cytundeb Brexit sydd yn rhoi ein heconomi a'n safonau byw gyntaf. Ni chyflawnir hynny gan sloganau gwag a smalio. Ni allwn roi ein cysylltiadau â'n partner masnachu mwyaf mewn perygl. Yn lle hynny, mae angen Brexit arnom sydd yn rhoi swyddi gyntaf er mwyn uwchraddio ein heconomi ar gyfer yr 21ain ganrif.

Bydd Llafur yn buddsoddi mewn swyddi a diwydiannau o'r radd flaenaf y dyfodol all wella bywydau pawb. Dyma pam y mae'r manifestio

hwn yn amlinellu rhaglen wedi ei chostio'n llawn i uwchraddio ein heconomi. O ofal plant i drafnidiaeth, tai i ddysgu gydol oes, mae Llafur yn deall sut y mae economi lwyddiannus yn dibynnu ar wasanaethau sy'n ein cefnogi ni i gyd.

Felly ydy, mae'r etholiad hwn yn ymwneud â pha fath o wlad yr ydym eisiau bod ar ôl Brexit. Ai'n lle y mae'r mwyafrif yn cael eu dal yn ôl gan y frwydr o gael dau pen llinyn ynghyd? Nid dyna'r Brydain y mae Llafur yn benderfynol o'i chreu.

Felly beth am greu Prydain decach lle nad oes unrhyw un yn cael ei ddal yn ôl. Gwlad lle mae pawb yn gallu datblygu, cael sicrwydd yn y gwaith ac yn y cartref, cael tâl gweddus am y gwaith y maent yn ei wneud, ac i fyw eu bywydau gyda'r urddas y maent yn ei haeddu.

Beth am greu gwlad lle'r ydym yn buddsoddi yn ein hiechyd er mwyn rhoi'r cyfle gorau i bawb. Mae hynny'n golygu adeiladu'r cartrefi sydd eu hangen i'w rhentu a'u prynu, cadw ein cymunedau yn ddiogel gyda mwy o swyddogion yr heddlu, rhoi'r cyllid sydd ei angen gymaint ar ysgolion ein plant, ac adfer y GIG i'w safle fel testun edmygedd y byd.

Peidiwch â gadael i'r Ceidwadwyr ddal Prydain yn ôl.

Dewch i ni greu Prydain sydd yn gweithio i'r niferoedd, nid yr ychydig rai.

Jeremy Corbyn
Arweinydd y Blaid Lafur

EIN HADDEWIDION I GYMRU

BARGEN DEG I'N HECONOMI

BARGEN DEG I'N HECONOMI

Diolch i waith Llywodraeth Llafur Cymru dros y blynyddoedd diwethaf, mae ein heconomi yn gryfach, mae mwy o bobl mewn gwaith ac mae miloedd o unigolion wedi cael cyfleoedd newydd i wella eu bywydau a'u gyrfaedd gyda sgiliau newydd.

Mae Cymru wedi gweld mwy o fewnffuddsoddi nag erioed; swyddi o ansawdd uchel yn sgil buddsoddiadau mawr fel Aston Martin a General Dynamics ac mae sectorau fel awyrfod a diwydiannau creadigol yn datblygu enw da o safon fyd-eang. Cafodd bron 150,000 o swyddi eu cefnogi gan Lywodraeth Llafur Cymru yn ystod tymor diwethaf y Cynulliad gyda rhaglenni blaenllaw fel Twf Swyddi Cymru yn helpu dros 17,000 o bobl ifanc i gael swyddi o ansawdd da.

Bydd Llywodraeth Llafur y DU yn gweithio gyda Llywodraeth Llafur Cymru i ddatblygu'r sylfeini cadarn hyn a gwireddu'r nod a rennir o Swyddi Gwell yn Agosach at Gartrefi. Economi sydd yn creu economi decach, mwy llewyrchus i'r niferoedd, nid yr ychydig rai.

Byddwn yn mesur ein llwyddiant economaidd nid yn ôl nifer y miliynyddion ond trwy allu pobl i gael dau ben llinyn ynghyd.

Mae Llafur yn deall bod creu cyfoeth yn ymdrech ar y cyd – rhwng buddsoddwyr, gwasanaethau cyhoeddus a llywodraethau. Mae pob un yn cyfrannu ac mae'n rhaid i bob un rannu'r enillion yn deg.

Mae gan Llafur Cymru enw da yn cefnogi busnes a'n heconomi. Mae cyfres o ymyriadau cyflym a deallus fel gweithredu i achub diwydiant dur Cymru; adfywio Maes Awyr Caerdydd a datblygu partneriaeth newydd gyda'r busnesau Cymreig sy'n ganolog i'n dinas ac ardaloedd twf wedi gwneud economi Cymru yn gryfach.

Mae ein hymagwedd yn cael effaith gadarnhaol. Mae anweithgarwch economaidd yn gostwng yn gyflymach nag y mae ar draws y DU ac mae cyfradd busnesau newydd yn uwch nag erioed. Ers datganoli, mae nifer y bobl mewn cyflogaeth wedi cynyddu'n gyflymach yng Nghymru nag yn y DU. Mae Cymru'n arddangos buddion Llywodraeth

Llafur ddeallus sydd yn gweithio mewn partneriaeth gymdeithasol gyda busnesau ac undebau llafur.

Mae'r manifest o hwn yn ymwneud â cham nesaf ein gwaith a sicrhau bod Llywodraeth Llafur y DU yn gweithio gyda chydweithwyr yng Nghymru i ailgydbwyso'r economi i wneud iddi weithio i bawb. Bargaen deg i'n heconomi.

O ganlyniad i gyni'r Toriaid, mae chwe miliwn o bobl yn ennill llai na'r cyflog byw gwirioneddol ac mae gormod yn ansicr ac mewn gwaith â thâl isel.

Gan weithio mewn partneriaeth gyda'i gilydd, bydd Llywodraeth Llafur y DU a Chymru yn trawsnewid hyn. Gyda chynllun buddsoddi cenedlaethol dros 10 mlynedd i uwchraddio economi Prydain, byddwn yn cefnogi isadeiledd ar draws y wlad, a all ysgogi twf economaidd a chreu miloedd o swyddi medrus sydd yn talu'n dda.

Fel y mae pob person busnes yn gwybod, mae angen buddsoddi er mwyn llwyddo a thyfu. Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn dwyn ei chynlluniau uchelgeisiol ymlaen ar gyfer isadeiledd newydd, yn cynnwys ffordd liniaru'r M4, gwella'r A55 yng Ngogledd Cymru, trydaneiddio'r rheilffordd a Metros De a Gogledd Ddwyrain Cymru.

Byddwn yn gweithio gydag awdurdodau lleol a busnesau trwy'r Tasglu Gweinidogol ar gyfer Cymoedd De Cymru, wedi ei sefydlu gan Lywodraeth Llafur Cymru, i gyflwyno newid gwirioneddol, hirdymor i'r cymoedd. Byddwn yn creu swyddi newydd; yn cynyddu lefelau sgiliau; yn gwella gwasanaethau lleol ac yn cynyddu'r buddion o ddatblygiadau isadeiledd yn Ne Cymru.

Bydd y twf sy'n cael ei greu gan gynllun buddsoddi cenedlaethol y DU, wedi ei ategu gan reolaeth economaidd gyfrifol sydd wedi ei hymgorffori yn ein Rheol Hygrededd Ariannol, yn creu swyddi da, yn gwella safonau byw ac yn gwella gwasanaethau cyhoeddus.

Mae'n gynllun fydd yn cyflawni gweledigaeth Llafur o economi sydd yn gweithio i'r niferoedd nid yr ychydig rai – Prydain lle nad oes unrhyw un yn cael ei ddal yn ôl naill ai gan dlodi neu ddiffyg cyfle.

SYSTEM DRETHIANT DEG

Mae trethiant yn cynnal ein cymdeithas a'n ffyniant. Rydym i gyd, yn cynnwys busnesau, yn elwa ar boblogaeth iach, fedrus wedi ei haddysgu gyda mynediad i wasanaethau sylfaenol a thai diogel.

Rydym yn credu yn y ddyletswydd gymdeithasol i gyfrannu at gynllun trethian deg er budd pawb. Byddwn yn derbyn y pla cymdeithasol o osgoi treth trwy ein Rhaglen Tryloywder a Gorfodaeth Treth, ac yn dileu ffyrdd o osgoi treth.

Ond ni fyddwn yn gofyn i aelwydydd cyffredin dalu mwy. Bydd llywodraeth Lafur yn sicrhau dim cynnydd mewn treth incwm i'r rheiny sydd yn ennill llai nag £80,000 y flwyddyn, a dim cynnydd mewn cyfraniadau Yswiriant Gwladol personol na'r gyfradd TAW.

Gyda chynlluniau Llafur, bydd 95% o drethdalwyr yn cael sicrwydd o ddim cynnydd yn eu cyfraniadau treth incwm a bydd bawb yn cael eu hamddiffyn rhag unrhyw gynnydd mewn cyfraniadau Yswiriant Gwladol personol a TAW. Dim ond 5% o'r enillwyr uchaf fydd yn cyfrannu mwy mewn treth er mwyn helpu i ariannu ein gwasanaethau cyhoeddus. Rydym yn adnewyddu ein haddewid i beidio ymestyn TAW i fwyd, dillad plant, llyfrau a phapurau newydd a ffioedd trafndiaeth gyhoeddus.

Mae treth gorfforaeth yn y DU yn is nag yn unrhyw economi ddatblygedig fawr. Bydd ein setliad newydd gyda busnesau yn gofyn i gorfforaethau mawr dalu ychydig mwy tra'n cadw treth gorfforaeth y DU gyda'r isaf ymysg economïau datblygedig mawr. Yn ei dro, byddwn yn bodloni'r angen busnes am weithlu mwy medrus gyda refeniw treth gorfforaeth ychwanegol tra'n cyfrannu at gyllidebau addysg a sgiliau.

Byddwn yn diogelu busnesau bach trwy ailgyflwyno cyfradd elw bach isaf y dreth gorfforaeth. Byddwn hefyd yn eithrio busnesau bach rhag cynlluniau

costus i gyflwyno adroddiadau chwarterol ac yn gweithredu ar daliadau hwyr.

Bydd Llafur yn rhoi'r adnoddau angenrheidiol i HMRC weithredu'n llym ar yr ychydig unigolion a chwmnïau diegwyddor sydd yn ceisio osgoi'r cyfrifoldebau y mae'r gweddill ohonom yn eu bodloni.

MANTOLI'R GYFRIFLEN

Mae ein maniffesto wedi ei gostio'n llawn, gyda'r holl wariant cyfredol yn cael ei dalu trwy drethiant neu ffrydiau refeniw wedi eu hailgyfeirio. Mae'n rhaid i'n gwasanaethau cyhoeddus fod yn seiliedig ar gyllid cadarn. Bydd Llafur felly yn gosod y targed o ddileu diffyg y llywodraeth o ran gwariant o ddydd i ddydd yn y pum mlynedd nesaf.

Mae gan Lafur Cymru ymagwedd gyfrifol tuag at gyllid – rydym wedi gwneud penderfyniadau anodd, ond teg yn ymwneud â gwariant trwy gydol y degawd diwethaf o gyllidebau sy'n crebachu. Wrth i Lywodraeth Lafur newydd ddechrau gwrthdroi'r blynyddoedd o doriadau niweidiol y Torïaid, a buddsoddi unwaith eto mewn gwasanaethau cyhoeddus hanfodol, byddwn yn cynnal Adolygiad Gwariant gyda'r bwriad o ddyrannu cyllid canlyniadol Cymreig yn ein meysydd blaenoriaeth allweddol – creu swyddi, buddsoddi yn y GIG a chynnal momentwm newydd mewn addysg.

Mae'n rhaid i'r Llywodraeth ganolbwyntio ar y ffordd yr ydym yn ennill, yn ogystal â'r ffordd yr ydym yn gwario. Tra'n dileu'r diffyg cyfredol, bydd Llafur hefyd yn buddsoddi yn ein dyfodol, er mwyn sicrhau twf cyflymach a'n helpu i dalu'n ffordd fel gwlad unwaith eto.

Er mwyn cynnal iechyd ariannol da, byddwn yn sefydlu rheol gadarn i gyfeirio ein holl benderfyniadau trethiant a gwariant. Mae ein Rheol Hygrededd Ariannol yn seiliedig ar yr egwyddor syml na ddylai llywodraeth fod yn benthyg ar gyfer gwariant o ddydd i ddydd, ond bod twf y dyfodol yn dibynnu ar fuddsoddiad. Cafodd ei dylunio ar y cyd ag economegwyr blaenllaw y byd. Mae hefyd yn golygu ein bod wedi ymrwymo i sicrhau bod y ddyled genedlaethol yn is ar ddiwedd y Senedd nesaf nag y mae heddiw.

Bydd cydymffurfio â'r rheol yn cael ei oruchwyllo gan Swyddfa sy'n Gyfrifol am Gyllidebau cwbl annibynnol ac wedi ei chryfhau, fydd yn atebol

i'r Senedd. Byddwn yn ymgynghori ar weithredu argymhellion Adolygiad Kerslake y Trysorlys.

BUDDSODDI MEWN ISADEILEDD

Mae buddsoddi mewn isadeiledd yn hanfodol i wella cynhyrchiant a thwf Cymru a chreu economi gynaliadwy ym mhob rhan o'r wlad. Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth Lafur y DU i sefydlu rheolau caeth i sicrhau bod buddsoddiad yn cael ei rannu'n deg o amgylch pob rhanbarth a gwlad yn y DU.

Bydd Llafur yn manteisio ar gyfraddau llog gyda'r isaf erioed bron i greu Cronfa Drawsnewid Genedlaethol fydd yn buddsoddi £250bn ar draws y DU dros 10 mlynedd i uwchraddio ein heconomi a sicrhau bod ein hisadeiledd yn addas ar gyfer yr 21ain ganrif. Bydd y gronfa yn gweithio gyda Banc Datblygu i Gymru i gefnogi'r amodau ar gyfer twf economaidd cryfach ym mhob rhan o Gymru.

Bydd y Gronfa Drawsnewid Genedlaethol hefyd yn gweithio gyda Chomisiwn Isadeiledd Cenedlaethol Cymru i gefnogi cynllunio anghenion buddsoddi ac isadeiledd hirdymor a all gefnogi twf economaidd.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi datblygu model partneriaeth gyhoeddus-breifat newydd, fydd yn darparu £1bn o fuddsoddiad ychwanegol mewn ysgolion, ysbytai a ffyrdd newydd, gan gefnogi ein rhaglen isadeiledd cyfalaf cyhoeddus uchelgeisiol o £5bn.

Byddwn yn trawsnewid ein systemau ynni, yn bydduoddi mewn cynhyrchu ynni adnewyddadwy a nwy carbon isel newydd, o'r radd flaenaf.

Nid oes llawer o bethau sydd yn fwy hanfodol i fusnesau a'n heconomi na chysylltedd rhynggrwyd cyflym a dibynadwy. Trwy brosiectau Superfast Cymru rydym yn rhoi mynediad i fand eang cyflym i'r rhan fwyaf o gartrefi a busnesau yng Nghymru na all gael mynediad iddo trwy raglenni masnachol y sector preifat. Mae gan ryw 630,000 o adeiladau yng Nghymru bellach fynediad o ganlyniad i Superfast Cymru a byddwn yn parhau â'r cynnydd da yr ydym wedi ei wneud er mwyn cyflwyno cysylltedd gwell.

Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru i wella cwmpas rhynggrwyd symudol ac ymestyn darpariaeth wi-fi cyhoeddus am ddim. Byddwn yn gwella cwmpas 4G ac yn buddsoddi er mwyn sicrhau bod gan bob ardal drefol, yn ogystal â phrif ffyrdd a rheilffyrdd, 5G di-dor.

O'r cychwyn cyntaf, byddwn yn hysbysu'r Comisiwn Isadeiledd Cenedlaethol, gan weithio gyda'i gorff partner yng Nghymru, i adrodd ynghylch sut i gyflwyno 'ultrafast' (300Mbps) ar draws y DU yn y degawd nesaf.

CYMORTH I DDIWYDIANT

Mae ein heconomi yn dioddef gan fod Llywodraeth Geidwadol y DU yn gwrthod buddsoddi'n iawn mewn twf i'r dyfodol a'r bobl sy'n gwneud iddo weithio. Mae'r potensial hwn sy'n cael ei wastraffu yn ein dal yn ôl. Mae anghydraddoldeb wedi cynyddu'n gyflym wrth i'r economi symud tuag at swyddi tâl isel, ansicr.

Mae sylfaen cynhyrchu Prydain wedi dirywio ac rydym wedi dibynnu gormod ar y sector ariannol, yn canolbwyntio ar Lundain a'r De Ddwyrain. Tra bod De Ddwyrain Lloegr yn cael anhawster gyda chost gynyddol yr argyfwng byw, mae rhannau eraill o'r DU wedi gweld eu heconomiâu a'u cymunedau'n cael eu gadael ar ôl. Gellir gweld methiant Prydain i wneud i'w economïau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol weithio yn nirywiad cyfrif cyfredol y wlad, twf gwan mewn cynhyrchiant a thanfuddsoddi mewn isadeiledd.

Dim ond os yw pob gwlad a rhanbarth yn cael yr adnoddau a'r cymorth i lwyddo y gall Prydain fod yn gryfach. Dim ond Llywodraeth Lafur y DU gyda strategaeth ddiwydiannol gredadwy all gyrraedd y potensial hwn sydd heb ei ddefnyddio a chyflwyno ffyniant i bob cornel o'n gwlad, gan weithio gyda gweinyddiaethau datganoledig.

Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn datblygu ymagwedd newydd tuag at dwf economaidd sy'n cefnogi economïau rhanbarthol Cymru ac yn creu swyddi gwell yn agosach at gartrefi.

Bydd buddsoddiad cydgysylltiedig Llafur mewn isadeiledd ar lefel y DU a Chymru yn gwneud ein cymunedau yn lleoedd gwell i fasnachu a buddsoddi ynddynt, ac yn rhoi'r hyder i fusnesau gynllunio ar gyfer y dyfodol. Byddwn yn gweithio gyda Llywodraeth Lafur y DU yn y dyfodol i annog buddsoddi preifat trwy dynnu gwaith a pheiriannau newydd o gyfrifiadau cyfradd busnes.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru ar hyn o bryd yn cynnal adolygiad o ymchwil ac arloesi sy'n cael ei ariannu gan y Llywodraeth o dan arweiniad yr Athro Graeme Reid. Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth Lafur y DU i sicrhau bod Cymru'n cael cyfran deg o gyllid YaD y DU i gefnogi ein heconomi.

TRAWSNEWID EIN SYSTEM ARIANNOL

Degawd ar ôl yr argyfwng ariannol rhyngwladol dinistriol, mae ein system ariannol yn dal i ddal gormod o'n busnesau bach a'n heconomiâu lleol yn ôl. Gan weithio gyda'n gilydd ar draws y DU, bydd Llafur yn trawsnewid y ffordd y mae ein system ariannol yn gweithredu. Gan ddilyn enghraifft llwyddiannus yr Almaen a'r gwledydd Nordig, byddwn yn sefydlu Banc Buddsoddi Cenedlaethol y DU fydd yn dod â chyllid cyfalaf preifat i mewn er mwyn rhoi grym benthyg o £250bn.

Bydd y sefydliad cyhoeddus newydd hwn yn gweithio gyda Banc Datblygu i Gymru i gefnogi twf cymhwysol ym mhob cymuned. Bydd y bartneriaeth yn cyflwyno'r cyllid sydd ei angen ar ein busnesau bach, ein cydweithfeydd a'n prosiectau arloesol ar draws y wlad i gyd. Trwy gydweithio, byddwn yn llenwi bylchau sy'n bodoli o ran benthyca gan fanciau preifat, yn arbennig i fusnesau bach, a thrwy ddarparu cyllid hirdymor i fuddsoddiadau sydd yn ddwys o ran YaD.

Bydd Llafur yn trawsnewid rheoleiddio ein system ariannol, gan sefydlu ardal derfyn gadarn rhwng buddsoddi a bancio manwerthu fydd yn diogelu defnyddwyr. Byddwn yn sefydlu ymagwedd newydd tuag at yr RBS cyhoeddus newydd, ac yn lansio ymgynghoriad ar rannu'r banc i greu banciau cyhoeddus lleol newydd sydd yn cyd-fynd yn well ag anghenion eu cwsmeriaid.

Byddwn yn ymestyn y Dreth Stamp Wrth Gefn bresennol i gynnwys ystod ehangach o asedau, gan sicrhau bod y cyhoedd yn cael cyfran decach o elw'r system ariannol.

Bydd Llafur yn newid y gyfraith fel na all banciau gau cangen lle mae angen lleol amlwg, gan roi eu cwsmeriaid gyntaf. Mae gan Brydain ddiwydiant ariannol rhyngwladol llwyddiannus, ond mae angen system fancio gadarn, ddiogel a defnyddiol yn gymdeithasol arnom hefyd er mwyn bodloni anghenion economi Cymru a'n cymunedau. Byddwn yn ymrwymo i greu system fancio fwy amrywiol, wedi ei chefnogi gan ddeddfwriaeth.

BARGEN DEG I FUSNESAU CYMRU

Mae'r rhan fwyaf o fusnesau yn chwarae yn ôl y rheolau: maent yn talu eu gweithwyr a'u trethi yn deg ac ar amser; maent yn gweithredu gyda pharch i'r amgylchedd a chymunedau lleol.

Dyna pam y mae'n hanfodol bod y llywodraeth yn sicrhau bod busnesau sydd yn gwneud y peth iawn yn cael eu gwobrwyo yn hytrach na thalu rhy ychydig iddynt neu eu bod yn cael eu trechu gan yr ychydig diegwyddor sydd yn torri corneli, o ran trethi neu amodau gweithwyr.

Ond nid yw ein diwylliant busnes yn gweithio fel hyn. Mae gwarth fel methiant BHS yn dangos sut y gellir aberthu twf hirdymor cwmni er mwyn gwneud elw cyflym.

Pan fydd rhanddeiliaid yn edrych am elw cyflym yn y tymor byr, maent yn annog cwmnïau i dorri corneli. Mae hynny'n golygu eu bod yn torri cyflogau yn lle buddsoddi yn yr hirdymor neu'n treulio mwy o amser yn meddwl am gynlluniau ar gyfer osgoi treth nag y maent yn dyfeisio cynnyrch newydd.

Trwy ddiwygio'r rheolau y mae ein cwmnïau yn gweithredu yn unol â nhw, gallwn sicrhau eu bod yn canolbwyntio ar rannu cyfoeth. Bydd Llafur yn diwygio cyfraith cwmnïau fel bod gan gyfarwyddwyr ddyletswydd nid yn unig i randdeiliaid, ond i gyflogaion, cwsmeriaid, yr amgylchedd a'r cyhoedd a byddwn yn ymgynghori ar gyflwyno deddfwriaeth briodol yn y Senedd hon.

Bydd Llafur yn diwygio'r gyfundrefn feddiannu er mwyn sicrhau bod gan fusnesau sydd wedi eu nodi i fod yn 'bwysig yn systemig' gynllun clir wedi ei sefydlu i amddiffyn gweithwyr a phensiynwyr pan fydd cwmni'n cael ei feddiannu. Bydd Llafur hefyd yn deddfwriaethu i leihau anghydraddoldeb tâl trwy gyflwyno Ardoll Tâl Gormodol i gwmnïau â staff ar dâl uchel iawn.

Ein busnesau bach a chanolig (BBaChau) yw asgwrn cefn ein heconomi. Mae newidiadau technolegol, fel lledaeniad cynhyrchu digidol a chyfathrebu cyflym, yn golygu mai busnesau bach, cyflymach fydd dyfodol ein heconomi. Eto, mae Llywodraeth Geidwadol y DU wedi cymryd busnesau bach yn ganiataol. Llafur yw plaid busnesau bach. Rydym yn deall yr heriau y mae ein busnesau bach yn eu hwynebu yng Nghymru.

Er mwyn rhoi'r cymorth sydd ei angen ar lawer o fusnesau, bydd Llywodraeth Lafur y DU a Chymru, trwy gydweithio, yn:

- Nodi ble mae benthycwyr eraill yn methu bodloni anghenion BbaChau ac yn roi blaenoriaeth i fenthycwyr er mwyn gwella'r bwlch ariannu.
- Ailsefydlu'r gyfradd dreth gorfforaeth is i fusnesau bach.
- Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn cyflwyno cynllun lliniaru cyfraddau busnes bach parhaol newydd yn 2018-19, sydd yn ymateb i anghenion unigryw Cymru. Byddwn yn parhau i adolygu cyfraddau busnes er mwyn sicrhau eu bod yn rhoi'r cydbwysedd cywir rhwng cymorth i wasanaethau cyhoeddus a chymorth i fusnesau bach i dyfu. Byddwn yn diwygio'r weithdrefn apeliadau ac rydym wedi dechrau adolygiad o'r system cyfraddau busnes tymor hwy.
- Diddymu adroddiadau chwarterol ar gyfer busnesau â throsiant o lai na £85,000.
- Yn datgan rhyfel ar daliadau hwyr trwy:
- Ddefnyddio caffaeliad y llywodraeth i sicrhau bod unrhyw un sy'n gwneud cais am gontract y llywodraeth yn talu ei gyflenwyr ei hun o fewn 30 o ddiwrnodau.
- Datblygu fersiwn o system Awstralia o fynd gerbron canolwr a dirwyon ar gyfer y rheiny sydd yn talu'n hwyr yn barhaus ar gyfer y sectorau preifat a chyhoeddus.

Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn gweithio gyda chwmnïau technoleg i hyrwyddo Cymru fel lle deniadol i fuddsoddi ac yn rhoi cymorth i fusnesau newydd uwchraddio a dod yn fusnesau digidol o safon fyd-eang.

Byddwn yn gweithio gyda Llywodraeth Llafur Cymru i ddwyn deddfwriaeth ymlaen i greu diffiniad cyfreithiol cywir ar gyfer perchnogaeth gydweithredol. Bydd Banc Buddsoddi Cenedlaethol y DU a Banc Datblygu i Gymru yn cefnogi ein sector cydweithredol er mwyn ei wneud yn gyfartal â'r rheiny mewn economïau blaenllaw fel yr Almaen neu'r UD.

YNNI CYNALIADWY

Mae polisi ynni Llafur yn canolbwyntio ar dair egwyddor syml:

- Sicrhau diogelwch cyflenwad ynni a 'chadw'r golau ymlaen'
- Sicrhau bod costau ynni yn fforddiadwy i ddefnyddwyr a busnesau
- Sicrhau ein bod yn bodloni ein targedau newid hinsawdd a newid i economi carbon isel

Mae system ynni'r DU wedi dyddio, mae'n ddrud ac yn llygru. Mae preifateiddio wedi methu cyflenwi system ynni sy'n cyflenwi ar gyfer pobl, busnesau neu ein hamgylchedd.

Mae un mewn deg o aelwydydd mewn tldi tanwydd, ond eto canfu'r Awdurdod Cystadleuaeth a Marchnadoedd fod cwsmeriaid yn gordalu £2bn enfawr bob blwyddyn.

Mae Llafur yn deall nad oes gan lawer o bobl amser i siopa o amgylch. Maent eisiau ynni dibynadwy a fforddiadwy. Felly bydd y Llywodraeth Llafur nesaf yn:

- Cyflwyno cap ar brisiau ar unwaith er mwyn sicrhau bod bil ynni dau danwydd arferol aelwyd yn aros o dan £1,000 y flwyddyn, tra'n bod yn newid i system decach i'r rheiny sydd yn talu'r biliau
- Yn dod ag ynni yn ôl i berchnogaeth gyhoeddus er mwyn cyflwyno ynni adnewyddadwy, fforddiadwyedd i gwsmeriaid, a rheolaeth ddemocrataidd. Byddwn yn gwneud hyn yn y camau canlynol:
 - Adfer rheolaeth dros rwydweithiau cyflenwi ynni trwy newid amodau trwyddedu Gweithredwyr Rhwydwaith Cenedlaethol a Rhanbarthol
 - Cefnogi creu cwmnïau a chydweithfeydd ynni cyhoeddus, sy'n atebol yn lleol i gystadlu yn erbyn cyflenwyr ynni preifat

presennol, gydag un o leiaf ym mhob rhanbarth

- Deddfwriaethu i ganiatáu cwmnïau cyhoeddus i brynu isadeiledd y grid rhanbarthol, a sicrhau bod isadeiledd y grid cenedlaethol a rhanbarthol yn dod yn berchen i'r cyhoedd dros amser

Bydd Llafur yn inswleiddio pedair miliwn o gartrefi fel blaenoriaeth isadeiledd er mwyn helpu'r rheiny sy'n dioddef mewn cartrefi oer bob gaeaf. Bydd hyn yn lleihau allyriadau, yn gwella iechyd, yn arbed ar filiau ac yn lleihau tldi tanwydd a marwolaethau yn ystod y gaeaf.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru eisoes yn buddsoddi £104m dros y pedair blynedd nesaf yn ein cynllun blaenllaw Cartrefi Cynnes.

Bydd perchenogion tai yn cael cynnig benthyciadau di-log i wella eu heiddo. I'r rheiny sydd yn rhentu, bydd Llafur yn gwella rheoliadau effeithlonrwydd ynni presennol landlordiaid ac yn ailsefydlu lwfans arbed ynni landlordiaid er mwyn annog ymgymeriad mesurau effeithiolrwydd.

Bydd Llafur yn gwahardd ffracio am y byddai'n ein cloi mewn isadeiledd ynni yn seiliedig ar danwydd ffosil, ymhell ar ôl 2030 pan mae'r Pwyllgor Newid Hinsawdd yn dweud y mae'n rhaid i nwy yn y DU leihau'n sylweddol. Mae hyn yn datblygu gwaith Llywodraeth Llafur Cymru i gyflwyno moratoriwm cynllunio ar geisiadau ar gyfer ffracio.

Bydd technolegau sydd yn dod i'r amlwg fel cipio a storio carbon yn helpu'r trawsnewid i danwydd glanach a diogelu swyddi presennol fel rhan o'r cymysgedd ynni yn y dyfodol. Er mwyn diogelu'r diwydiant olew a nwy ar y môr, byddwn yn darparu strategaeth sydd yn canolbwyntio ar ddiogelu asedau hanfodol Môr y Gogledd, a'r swyddi a'r sgiliau sy'n dibynnu arnynt.

Rydym wedi ymrwmo i brosiectau ynni adnewyddadwy, yn cynnwys morlynnoedd llanw,

a all helpu i greu swyddi cynhyrchu ac ynni yn ogystal â chyfrannu at ymrwymïadau newid hinsawdd. Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi datgan dro ar ôl tro ein hymrwymiad i forlwynoedd llanw a byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i fanteisio ar y cyfleoedd sy'n dod i'r amlwg gan brosiect braenaru Abertawe. Mae ganddynt y potensial i gefnogi cynhyrchu a chadwyni cyflenwad yng Nghymru yn ogystal â chyfrannu at ein hymrwymïadau newid hinsawdd.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru yn cefnogi ac yn hybu creu ynni adnewyddadwy fel rhan o'n hymagwedd i leihau dibyniaeth ar ynni o danwydd ffosil. Bydd targedau ar ynni adnewyddadwy, yn cynnwys ynni cymunedol, yn cael eu gosod yr haf hwn.

Mae gan y DU ddiwydiant niwclear hynaf y byd, a bydd ynni niwclear yn parhau'n rhan o gyflenwad ynni'r DU. Byddwn yn cefnogi prosiectau niwclear pellach ac yn diogelu swyddi a phensiynau gweithwyr niwclear. Mae cyfleoedd sylweddol am bŵer niwclear a datgomisiynu yn rhyngwladol ac yn ddomestig.

Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn gweithio gyda chydweithwyr yng Nghymru i gyflwyno prosiect pwysig Wylfa Newydd yn llwyddiannus a sicrhau gwaddol economaidd gynaliadwy ar gyfer Ynys Môn ac economi ehangach Gogledd Cymru.

Datblygu economi glân y dyfodol yw'r peth pwysicaf y mae'n rhaid i ni ei wneud i'n plant, ein hwyrion a chenedlaethau'r dyfodol. Eto, dros y blynyddoedd diweddar, rydym wedi gweld methiant i ddatblygu tuag at ein targedau. Bydd llywodraeth Lafur yn ein rhoi yn ôl ar y llwybr cywir i fodloni'r targedau yn y Ddeddf Newid Hinsawdd a Chytundeb Paris.

Yr economi carbon isel yw un o sectorau'r DU sydd yn tyfu gyflymaf, gan greu swyddi a darparu buddsoddiad ar draws pob rhanbarth. Cyflogodd tua 447,000 o gyflogeion yn y DU yn 2015 a chafwyd trosiant o fwy na £77bn. Gyda

chefnogaeth gan lywodraeth Lafur, gall y sectorau hyn sicrhau cyfran hanfodol o farchnadoedd allforio byd-eang.

Ar hyn o bryd, mae'r DU yn prynu ac yn gwerthu tariff ynni am ddim o Ewrop, trefniant sydd yn arbed arian i deuluoedd a busnesau, ac sy'n helpu i gydbwysu'r grid pŵer. Fel rhan o drafodaethau Brexit, bydd Llafur yn rhoi blaenoriaeth i gynnal mynediad i'r farchnad ynni fewnol. Bydd Llafur hefyd yn cynnal mynediad i Euratom, er mwyn caniatáu i fasnach deunydd ymholtool barhau, gyda mynediad a chydweithredu ynghylch ymchwil yn hanfodol i'n diwydiant niwclear.

PENNOD 02

TRAFOD BREXIT

TRAFOD BREXIT

Mae Llafur Cymru yn derbyn canlyniad y refferendwm a bydd Llywodraeth Lafur yn San Steffan yn rhoi budd y genedl gyntaf. Byddwn yn rhoi blaenoriaeth i swyddi a safonau byw, yn datblygu perthynas newydd, agos gyda'r Undeb Ewropeaidd, yn amddiffyn hawliau gweithwyr a safonau amgylcheddol, yn rhoi sicrwydd i ddinasyddion yr UE ac yn rhoi swyddogaeth ystyrlon i'r Senedd a Llywodraeth Cymru trwy gydol y trafodaethau.

Byddwn yn dod ag ymagwedd ddiotal Theresa May tuag at Brexit i ben, ac yn ceisio uno'r wlad gyda chytundeb Brexit sy'n gweithio i bob cymuned ym Mhrydain. Mae'n siarad am bwysigrwydd sicrhau cytundeb sydd yn diogelu economi'r DU ac yn rhoi'r sylfaen ar gyfer buddsoddi yn ein gwasanaethau cyhoeddus: ond ei hobsesiwn gyda materion haniaethol fel union rôl Llys Cyfiawnder Ewrop a'i hymosodiadau gwleidyddol ar ein partneriaid Ewropeaidd sydd yn peryglu canlyniad o'r fath.

Byddwn yn diddymu Papur Gwyn Brexit y Ceidwadwyr a'i ddisodli gyda blaenoriaethau trafod newydd â phwyslais cryf ar gadw buddion Marchnad Sengl a'r Undeb Tollau – sydd yn hanfodol i gynnal diwydiannau, swyddi a busnesau ym Mhrydain. Bydd Llafur bob amser yn rhoi swyddi a'r economi gyntaf.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi galw'n barhaus ar Lywodraeth y DU i sicrhau hawliau holl ddinasyddion yr UE sydd yn byw yng Nghymru ac i sicrhau hawliau dinasyddion y DU sydd yn byw mewn aelod-wladwriaethau eraill. Bydd Llywodraeth Lafur newydd yn sicrhau hawliau ar unwaith i holl ddinasyddion yr UE sydd yn byw ym Mhrydain ac yn sicrhau'r un hawliau i ddinasyddion y DU sydd wedi dewis byw mewn gwledydd eraill yn yr UE. Mae dinasyddion yr UE nid yn unig yn cyfrannu at ein cymdeithas: nhw yw ein cymdeithas, ac ni ddylid eu defnyddio fel ffordd o fargeinio.

Mae'n gywilyddus bod y Prif Weinidog wedi gwrthod ceisiadau gan Lafur i ddatrys y mater hwn cyn tanio Erthygl 50. O ganlyniad, mae tair miliwn o ddinasyddion yr UE wedi dioddef ansicrwydd diangen, yn yr un modd ag 1.2 miliwn o ddinasyddion y DU sydd yn byw yn yr UE.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi darparu arweinyddiaeth o ran sefydlu cynllun credadwy a chynhwysfawr ar gyfer trafodaethau Brexit yn ein Papur Gwyn Sicrhau Dyfodol Cymru. Mae hwn yn seiliedig ar chwe blaenoriaeth allweddol:

- Yn fwyaf pwysig, yr angen i sicrhau mynediad llawn a dilyffethair i'r Farchnad Sengl i gefnogi busnesau, a sicrhau swyddi a ffyniant Cymru i'r dyfodol;
- Ymateb i bryderon am agweddau ar fudo trwy gysylltu mudo yn y dyfodol â chyflogaeth a thrwy orfodi deddfwriaeth yn erbyn camfanteisio ar weithwyr yn llawer llymach;
- Ar gyllid a buddsoddi, yr angen i Lywodraeth y DU gyflawni'r addewidion a wnaed yn ystod ymgyrch y refferendwm na fyddai Cymru yn colli ceiniog o gyllid o ganlyniad i'r DU yn gadael yr UE ac i sicrhau cyfranogiad parhaus mewn ystod o raglenni fel Horizon 2020 ac Erasmus+ sydd yn amlwg o fudd i Gymru;
- Yr angen am berthynas gyfansoddiadol cwbl wahanol rhwng y llywodraethau datganoledig a Llywodraeth y DU – yn seiliedig ar barch ar y ddwy ochr, dod i gytundeb trwy gydsynio, a mecanwaith datrys anghytundeb annibynnol, newydd – unwaith y mae'r DU yn gadael yr UE;
- Yr angen i gynnal amddiffyniadau a gwerthoedd cymdeithasol ac amgylcheddol yr ydym yn eu gwerthfawrogi yng Nghymru, yn arbennig hawliau gweithwyr, unwaith na fydd y rhain bellach yn cael eu sicrhau trwy aelodaeth y DU o'r UE; a
- Phwysigrwydd ystyried trefniadau pontio er mwyn

sicrhau nad yw'r DU yn mynd dros ochr y dibyn o ran ei berthynas economaidd ac ehangach gyda'r UE os nad yw trefniadau hirdymor wedi cael eu cytuno wrth ymadael.

Mewn gwrthgyferbyniad, bydd Brexit Ceidwadol yn gwanhau hawliau gweithwyr, yn dadreoleiddio'r economi, yn torri trethi corfforaethol, yn rhoi atebolrwydd Seneddol a democrataidd i'r naill ochr ac yn torri Prydain i ffwrdd o'n cynghreiriau agosaf a'n partneriaid masnachu pwysicaf.

Mae Llafur Cymru yn cydnabod mai gadael yr UE gyda 'dim cytundeb' yw'r fargen waethaf posibl i Brydain ac y byddai'n niweidio ein heconomi a'n masnach. Byddwn yn gwrthod 'dim cytundeb' fel dewis ymarferol ac os oes angen, byddwn yn trafod trefniadau pontio er mwyn osgoi ochr y dibyn i economi'r DU.

Bydd y materion sy'n effeithio ar ein cyfandir bellach yn parhau i wneud hynny yn y dyfodol – a bydd Llafur yn San Steffan ac yng Nghymru – yn parhau i weithio'n adeiladol gyda'r UE a gwledydd Ewropeaidd eraill ar faterion fel newid hinsawdd, argyfyngau ffoaduriaid a gwrthderfysgaeth. Byddwn yn datblygu perthynas gydweithredol agos yn y dyfodol gyda'r UE, nid fel aelodau ond fel partneriaid.

Bydd Llywodraeth Lafur yn sicrhau bod y DU yn cadw ein rôl ymchwil flaenllaw trwy geisio aros yn rhan o Horizon 2020 a'i raglenni olynol a thrwy groesawu staff ymchwil i'r DU. Byddwn yn ceisio cynnal aelodaeth o sefydliadau Ewropeaidd (neu gydb berthynas gyfwerth gyda nhw) sydd o fudd i'r DU, fel Euratom ac Asiantaeth Meddyginiaethau Ewropeaidd. Byddwn yn ceisio sicrhau bod Prydain yn dal yn rhan o gynllun Erasmus fel bod gan fyfyrwyr Prydain yr un cyfleoedd addysgol ar ôl i ni adael yr UE.

Yr UE yw partner masnachu unigol mwyaf y DU mewn cynnyrch amaethyddol, gyda mwyafrif helaeth allforion Prydain yn cael eu gwerthu i

farchnadoedd Ewropeaidd. Bydd llywodraeth Lafur yn dod â'r ansicrwydd i ben i'n ffermwyr a'n cynhyrchwyr bwyd trwy sicrhau mynediad parhaus i farchnad yr UE trwy alluogi ffermwyr a chynhyrchwyr bwyd Prydain i barhau i werthu eu cynnyrch ar y Cyfandir.

Bydd Llafur hefyd yn amddiffyn ein ffermwyr a'r economi wledig trwy sicrhau bod Prydain yn parhau i osod y safonau uchaf o ran ansawdd bwyd a lles. Ni fyddwn yn caniatáu i Brexit gael ei ddefnyddio fel esgus i dalu llai i'n ffermwyr ni a gorlifo cadwyn fwyd Prydain â chynnyrch rhad, salach.

Byddwn yn gollwng Bil Diddymu Mawr y Ceidwadwyr, ei ddisodli â Bil Hawliau ac Amddiffyniadau'r UE fydd yn sicrhau nad oes unrhyw newid niweidiol i hawliau gweithwyr, cyfraith cydraddoldeb, hawliau defnyddwyr nac amddiffyniadau amgylcheddol o ganlyniad i Brexit.

Trwy gydol proses Brexit, byddwn yn sicrhau bod yr holl gyfreithiau sy'n deillio o'r UE sydd o fudd – yn cynnwys cyfreithiau'r gweithle, hawliau defnyddwyr ac amddiffyniadau amgylcheddol – yn cael eu diogelu'n llawn heb gymwysterau, cyfyngiadau na chymalau machlud. Byddwn yn gweithio gydag undebau llafur, busnesau a rhanddeiliaid i sicrhau bod cytundeb ar y mater hanfodol hwn. Bydd ymagwedd Llafur tuag at Brexit yn sicrhau na ellir mynd yn ôl ar hawliau ac amddiffyniadau allweddol ac nad yw'r DU yn syrthio y tu ôl i Ewrop o ran amddiffyniadau yn y gweithle a safonau amgylcheddol yn y dyfodol.

Mae'r UE wedi cael effaith sylweddol ar sicrhau amddiffyniadau yn y gweithle a diogelwch amgylcheddol. Ond rydym i gyd yn gwybod i lawer o gefnogwyr Brexit yn y Blaid Doriaidd, dyma pam yr oeddent eisiau Gadael - er mwyn chwalu rheoliadau a gwanhau hawliau ac amddiffyniadau y brwydrwyd i'w cael

Ni fydd Llafur byth yn ystyried yr hawliau hyn yn faich nac yn derbyn gwanhau hawliau gweithwyr, hawliau defnyddwyr nac amddiffyniadau amgylcheddol.

Bydd Llywodraeth Lafur yn cyflwyno deddfwriaeth i sicrhau nad oes unrhyw fylchau mewn trefniadau diogelwch cenedlaethol a chyfiawnder troseddol o ganlyniad i Brexit.

Rydym yn cydnabod y rôl hanfodol y mae asiantaethau ar draws ffiniau, fel Eurojust ac Europol wedi ei chwarae yn gwneud Prydain yn fwy diogel a bod Gwarantau Arestio Ewropeaidd wedi bod yn amhrisiadwy. Bydd Llywodraeth Lafur yn ceisio cynnal aelodaeth o'r asiantaethau ac yn parhau â threfniadau Gwarantau Arestio Ewropeaidd.

Bydd Llafur yn ceisio cael cytundeb Brexit sydd yn cyflawni i bob rhanbarth a gwlad yn y DU. Byddwn yn cyflwyno 'rhagdybiaeth datganoli' lle mae pwerau sy'n cael eu trosglwyddo o'r UE yn mynd yn syth i'r rhanbarth neu'r genedl berthnasol ac ni fydd yn rhaid gwneud unrhyw newidiadau i ddeddfwriaeth datganoli bresennol, sydd yn cyfyngu pwerau sefydliadau wedi eu datganoli ynghylch polisiau datganoledig, fel yr amgylchedd ac amaethyddiaeth. I lawer o bobl, ac i lawer o'n gwlad, gall pŵer deimlo mor bell ac anatebol yn San Steffan ac y mae ym Mrwsel. Felly mewn Llywodraeth Lafur yn San Steffan, byddwn yn ceisio rhoi pwerau mor agos i gymunedau â phosibl.

Bydd Llafur yn sicrhau nad oes unrhyw ostyngiad yng Nghyllid Strwythurol yr UE o ganlyniad i Brexit nes diwedd cylch cyllido presennol yr UE. Fel rhan o gynlluniau Llafur i ailgydbwyso ac ailadeiladu'r economi, byddwn yn sicrhau nad oes unrhyw ranbarth na gwlad yn y DU wedi ei heffeithio gan dynnu cyllid yr UE yn ôl ar gyfer gweddill y Senedd hon. Bydd hyn hefyd yn berthnasol i ariannu prosiectau heddwch a chymodi yng Ngogledd Iwerddon.

Byddwn hefyd yn gwella ymgysylltu a deialog gyda'r gweinyddiaethau datganoledig ac yn ceisio sicrhau bod y cytundeb Brexit terfynol yn mynd i'r afael â phryderon penodol. Yn arbennig, bydd Llafur yn sicrhau na fyddwn yn dychwelyd i ffin gadarn rhwng Gogledd Iwerddon a Gweriniaeth Iwerddon ac nad oes unrhyw newid yn statws na sofraniaeth Gibraltar. Byddwn hefyd yn amddiffyn economi Gibraltar ac yn sicrhau y gall ei lywodraeth barhau i greu swyddi a ffyniant yn y blynyddoedd i ddod.

Mae Theresa May eisiau diddymu craffu a herio. Bydd Llafur yn ei groesawu. Byddwn yn gweithio gyda'r Senedd, nid yn ei herbyn. Ar fater mor bwysig â hyn, ni all y Llywodraeth guddio rhag y cyhoedd na'r Senedd.

Mae ymagwedd Llafur tuag at Brexit hefyd yn golygu deddfwriaethu i sicrhau bod gan y Senedd bleidlais wirioneddol ystyrlon ar gytundeb terfynol Brexit.

MEWNFUDO

Mae Llafur yn cynnig rheolau teg a rheolaeth resymol yn ymwneud â mewnfudo.
Mewn trafodaethau masnachu mae ein blaenoriaethau yn ffafrio twf, swyddi a ffyniant.
Nid ydym yn ymddiheuro am roi'r nodau hyn cyn targedau mewnfudo ffug.

Bydd rhyddid i symud fel yr ydym ni yn ei adnabod yn dod i ben pan fyddwn yn gadael yr Undeb Ewropeaidd. Bydd system fewnfudo Prydain yn newid, ond ni fydd Llafur yn gwneud mudwyr yn fwch dihangol nac yn eu beio am fethiannau economaidd.

Bydd Llafur yn datblygu ac yn gweithredu rheolau mewnfudo teg. Ni fyddwn yn gwahaniaethu rhwng pobl o hil neu gredoau gwahanol. Byddwn yn dod â charcharu diderfyn i ben ac yn gwahaniaethu rhwng llafur mudol ac ymlyniad teuluol a byddwn yn parhau i gefnogi gwaith yr Uned Priodas Dan Orfod. Byddwn yn disodli trothwyon incwm gyda gwaharddiad ar ddigolledu arian cyhoeddus. Bydd y rheolau newydd yn cael eu llywio gan drafodaethau gyda'r UE a phartneriaid eraill, yn cynnwys y Gymanwlad.

Beth bynnag yw ein trefniadau masnachu, bydd angen systemau rheoli mudo newydd arnom, sydd yn dryloyw ac yn deg i bawb. Gweithio gyda busnesau, undebau llafur, llywodraethau datganoledig ac eraill i nodi prinder penodol o ran llafur a sgiliau.

Trwy gydweithio, byddwn yn sefydlu system newydd sydd yn seiliedig ar ein hanghenion economaidd, cydbwyso rheolyddion a hawliau presennol. Gallai hyn gynnwys noddi gan gyflogwyr, trwyddedau gwaith, rheoliadau fisa neu gymysgedd wedi ei deilwra o'r rhain i gyd sydd yn gweithio i'r niferoedd, nid yr ychydig rai.

Bydd Llafur yn amddiffyn y rheiny sydd eisoes yn gweithio yma, beth bynnag fo'u hethnigrwydd. Mae Llywodraeth Llafur Cymru yn cynyddu lefel sgiliau a hyfforddiant. Byddwn yn cymryd camau pendant i ddod â chamfanteisio ar lafur mudol trwy daliadau is ac amodau gwael i ben.

Bydd Llafur yn gweithredu'n llym yn erbyn

cyflogwyr diegwyddor. Byddwn yn atal arferion recriwtio dramor yn unig, yn cryfhau archwiliadau diogelwch yn y gwaith ac yn cynyddu erlyn cyflogwyr sy'n osgoi talu'r isafswm cyflog.

Gan weithio gydag undebau llafur, byddwn yn dod â chamwahaniaethu yn y gweithle i ben.

Mae Llafur yn gwerthfawrogi cyfraniadau economaidd a chymdeithasol mewnudwyr. Mae cyflogwyr y sector cyhoeddus a phreifat yn dibynnu ar fewnfudwyr. Ni fyddwn yn pardduo'r gweithwyr hyn. Rydym yn gwerthfawrogi eu cyfraniadau, yn cynnwys eu cyfraniadau treth.

Ar gyfer ardaloedd lle mae mewnfudo wedi rhoi straen ar wasanaethau cyhoeddus, byddwn yn ailsefydlu'r Gronfa Effaith Mudwyr a rhoi hwb iddo gydag elfen gyfraniadol o'r buddsoddiadau sy'n ofynnol ar gyfer Fisas Unigol Gwerth Net Uchel. Bydd Llafur yn adfer hawliau gweithwyr domestig mudol ac yn dod â'r math modern hwn o gaethwasiaeth i ben.

Bydd Llafur yn lleddfu'r pwysau sylfaenol mewn unrhyw ardal sydd yn cael anhawster yn ymdopi gyda saith mlynedd o gynydd gyda'n rhaglen o fuddsoddiadau. Ni fyddwn yn torri gwasanaethau cyhoeddus ac yn esgus bod y toriadau o ganlyniad i fewnfudo.

Nid mudwyr yw ffoaduriaid. Maent wedi cael eu gorfodi o'u cartrefi gan ryfel, newyn neu argyfyngau eraill. Yn wahanol i'r Toriaid, byddwn yn cynnal y traddodiad Prydeinig balch o anrhydeddu ysbryd cyfraith ryngwladol a'n dyletswyddau moesol trwy dderbyn cyfran deg o ffoaduriaid. Nid yw'r trefniadau presennol ar gyfer tai a gwasgaru ffoaduriaid yn addas at y diben. Nid ydynt yn deg i ffoaduriaid nac i'n cymunedau. Byddwn yn adolygu'r trefniadau hyn.

Mae Llafur yn croesawu myfyrwyr rhyngwladol sydd yn cael budd o'n sector addysg ac yn ei gryfhau, gan greu dros £25 biliwn i economi Prydain a rhoi hwb sylweddol i swyddi a busnesau lleol. Nid ydynt yn drigolion parhaol ac ni fyddwn yn eu cynnwys ymysg niferoedd mewnudwyr, ond byddwn yn llym ar golegau ffug.

MASNACH RYNGWLADOL

Mae Llafur Cymru o blaid masnach ac o blaid buddsoddi. Mae ffyniant y DU i'r dyfodol yn dibynnu ar leihau rhwystrau tariff a rhwystrau nad ydynt yn rhai tariff sydd yn ein hatal rhag allforio a chreu'r swyddi a'r twf economaidd sydd ei angen arnom.

Bydd Llywodraeth Lafur yn gweithio gyda'r gweinyddiaethau datganoledig i ddatblygu strategaeth masnach a diwydiannol integredig sydd yn hybu allforio, buddsoddi a swyddi gweddus ym Mhrydain.

Bydd Llafur yn gosod ein blaenoriaethau mewn Papur Gwyn Masnach Ryngwladol i arwain trafodaeth genedlaethol ar ddyfodol polisi masnach Prydain. Byddwn yn sicrhau tryloywder gwirioneddol a chraffu seneddol ar yr holl gytundebau masnach a buddsoddi yn y dyfodol.

Mae'r UE yn rhoi cyfrif am 44% o allforion presennol y DU a 67% o allforion o Gymru. Dyna pam y mae mynediad llawn a dilyffethair parhaus o'r Farchnad Sengl mor hanfodol i'n dyfodol hyd yn oed wrth i'n perthynas fasnachu gyda'r UE newid.

Trwy ein menter Just Trading, a lansiwyd yn 2016, bydd Llafur yn gweithio gyda phartneriaid masnachu byd-eang i ddatblygu'r cytundebau masnach rydd a buddsoddi 'gorau o'u bath' sydd yn dileu rhwystrau masnachu ac yn hybu swyddi medrus a safonau uchel. Byddwn yn sicrhau bod yr holl gytundebau masnach yn y dyfodol yn diogelu'r hawl i reoleiddio er budd y cyhoedd ac i amddiffyn gwasanaethau cyhoeddus.

Mae Llafur Cymru wedi ymrwymo i system fasnachu ryngwladol yn seiliedig ar reolau Sefydliad Masnachu'r Byd (WTO). Byddwn yn ailymuno â Chytundeb Caffael y Llywodraeth, tra'n diogelu gallu cyrff cyhoeddus i wneud penderfyniadau caffael yn unol ag amcanion polisi cyhoeddus.

Bydd Llafur yn datblygu hawliau dynol a chyfiawnder cymdeithasol mewn polisi masnachu. Byddwn yn sicrhau na all cytundebau masnach danseilio hawliau dynol a safonau llafur ac nad yw cymorth Cyllid Allforio'r DU ar gael i gwmnïau sydd yn ymwneud â llwgrwobrwyo nac arferion llwgr.

Byddwn yn gweithio gydag aelodau eraill WTO i ddod â gollwng nwyddau wedi eu cynnal gan y wladwriaeth yn ein marchnadoedd i ben. Fe wnaeth y Ceidwadwyr atal ymdrechion yr UE i ymateb i ollwng o'r fath yn barhaus gyda'r dyletswyddau oedd eu hangen i amddiffyn diwydiant dur Prydain, er gwaethaf pwysau gan Lywodraeth Llafur Cymru i beidio gwneud hynny. Bydd Llafur yn datblygu'r ystod lawn o atebion masnach sydd eu hangen i gefnogi sectorau allweddol sydd wedi eu heffeithio gan yr arferion annheg hyn.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi sefydlu ystod o fesurau i gefnogi BBaChau, i allforio ac ymgysylltu'n rhyngwladol. Bydd Llywodraeth Lafur yn San Steffan yn hyrwyddo buddiannau allforio BBaChau, gan sicrhau bod yr holl drefniadau masnachu newydd yn cynnwys ymrwymiad i gefnogi eu hanghenion o ran mynediad i'r farchnad.

Bydd Llywodraeth Lafur yn defnyddio'r ystod lawn o offer hyrwyddo credyd, cyllid, yswiriant a masnach allforio i hybu allforion Prydain a chefnogi sectorau diwydiannol sy'n flaenoriaeth a bydd yn gweithio'n agos gyda Llywodraeth Llafur Cymru i hyrwyddo buddiannau allforio a buddsoddi busnesau ar draws y DU.

Mae Llafur wedi ymrwymo i gynyddu'r economi ddigidol a sicrhau nad yw trefniadau masnach yn rhwystro llif data ar draws ffiniau, tra'n cynnal rheolau diogelu data cryf i ddiogelu preifatrwydd personol.

Fel rhan o'n hymrwymiad i ddyfodol carbon isel, byddwn yn cefnogi trafodaethau rhyngwladol tuag at Gytundeb Nwyddau Amgylcheddol yn y WTO. Bydd Llafur yn defnyddio trafodaethau masnach i hybu mynediad i'r farchnad ar gyfer nwyddau a gwasanaethau amgylcheddol, ynghyd â chymorth i fuddsoddi mewn technolegau gwyrdd newydd a chynnyrch carbon isel arloesol.

Bydd Llywodraeth Lafur yn datblygu cynlluniau buddsoddi cyfalaf a mentrau eraill i annog buddsoddi yn y DU, yn arbennig i ardaloedd targed a nodir fel blaenoriaethau Llywodraeth Cymru. Byddwn yn hyrwyddo'r DU fel amgylchedd buddsoddi diogel.

Bydd Llafur yn adolygu ein cytundebau buddsoddi hanesyddol gyda gwledydd eraill, gan sicrhau eu bod yn addas at y diben ar gyfer yr 21ain ganrif. Mae Llafur yn gwrthwynebu systemau anghydfod buddsoddwr-wladwriaeth ar gyfer corfforaethau rhyngwladol a byddwn yn agor trafodaeth gyda phartneriaid masnachu ar opsiynau amgen sydd yn rhoi diogelwch tra'n sicrhau tegwch gerbron y gyfraith.

BARGEN DEG AR GYFER ADDYSG

BARGEN DEG AR GYFER ADDYSG

O dan arweinyddiaeth Carwyn Jones, mae momentwm newydd mewn addysg yng Nghymru. Mae'r polisïau a gyflwynwyd gan lywodraethau olynol Llywodraeth Lafur wedi codi safonau i bawb; yn cynorthwyo ein disgyblion tlotaf i ffynnu ac yn rhoi cyfle i filoedd gael sgiliau newydd ar gyfer gwaith.

Mae canlyniadau TGAU yn well nag erioed o'r blaen; mae'r bwlch cyrhaeddiad yn cau ac mae ein system brentisiaethau yn cyflwyno'r sgiliau sydd eu hangen ar fusnesau a'n heconomi.

Yng Nghymru, nid oes unrhyw arian yn cael ei wastraffu ar ysgolion rhydd ac, yn wahanol i'r Torïaid, ni fyddwn yn ailgyflwyno ysgolion gramadeg ar gyfer yr ychydig breintiedig. Mae ein rhaglen uchelgeisiol o ddiwygio yn canolbwyntio ar gefnogi pawb ym mhob rhan o Gymru o'r crud i'w gyrfa.

Nawr yw'r amser i gymryd y cam nesaf i ddatblygu system addysg o safon fyd-eang yng Nghymru, yn seiliedig ar degwch o ran parch rhwng gyrfaeodd academiaidd a galwedigaethol, a all ddatblygu potensial pawb a chefnogi economi Cymru nawr ac yn y dyfodol.

Bargen deg i bawb.

Y BLYNYDDOEDD CYNNAR

Fel y blaid dros gydraddoldeb a busnes, a'r blaid sydd bob amser wedi bod yno i deuluoedd sy'n gweithio, rydym wedi gwrandao ar yr alwad am fwy o ofal plant gwell i helpu rhieni – yn arbennig mamau – i barhau ac i ddychwelyd i weithio.

Mae ein Llywodraeth Llafur Cymru yn creu'r cynnig gofal plant mwyaf hael yn y DU i rieni sy'n gweithio – 30 awr o ofal plant am ddim yr wythnos (yn cynnwys yr isafswm presennol o 10 awr o addysg y blynyddoedd cynnar Cyfnod Sylfaen am ddim) ar gyfer rhieni plant tair a phedair oed, 48 wythnos y flwyddyn.

Yn wahanol i'r Ceidwadwyr yn Lloegr, rydym yn cymryd amser i ymgynghori â rhieni, gweithwyr gofal plant proffesiynol, darparwyr gofal plant ac ystod eang o randdeiliaid.

Yn wahanol i ymagwedd frysiog y Torïaid yn Lloegr, rydym yn cymryd amser i ganfod beth sy'n gweithio i blant, rhieni a darparwyr trwy gynlluniau peilot wedi eu dylunio'n ofalus a chynlluniau cyflwyno graddol, sy'n ein galluogi i ddysgu o weithredwyr cynnar ac addasu ein cynllun lle bo angen.

O fis Medi byddwn yn rhoi'r cynnig ar brawf mewn ardaloedd mewn saith awdurdod lleol. Bydd y prosiectau peilot hyn yn cynnwys tua 10% o deuluoedd cymwys yng Nghymru. Bydd y cynnig yn cynnwys Cymru gyfan erbyn 2021

Mewn ardaloedd Dechrau'n Deg, bydd pob plentyn dwy a thair oed yn parhau i fod yn gymwys i 12 awr a hanner o ofal plant am ddim yr wythnos a 15 awr o ddarpariaeth gofal plant yn ystod y gwyliau.

Byddwn yn cadw ein rhaglen brecwast am ddim mewn ysgolion, sydd yn hybu presenoldeb a chyrhaeddiad plant ac yn rhoi mwy o hyblygrwydd i rieni sy'n gweithio.

YSGOLION

Er gwaethaf y toriadau dwfn a gyflwynwyd yng Nghymru gan y Torïaid yn San Steffan, mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd y penderfyniad i flaenoriaethu cyllid ysgolion yng Nghymru.

Er 2011, diolch i'n hamddiffyniad o gyllid ysgolion, mae bron £150m yn ychwanegol wedi cael ei fuddsoddi yn ein hysgolion; rydym wedi cyflwyno'r Grant Datblygu Disgyblion ac wedi Diogelu'r Lwfans Cynhaliaeth Addysg.

Mae Llafur Cymru yn credu mewn rhoi'r dechrau gorau posibl mewn bywyd i bob plentyn. Mae dros 10 miliwn o frechwastau am ddim wedi cael eu gweini mewn ysgolion cynradd ar draws Cymru dros y pum mlynedd diwethaf a byddwn yn diogelu cyllid ar gyfer y rhaglen.

Rydym eisiau rhoi terfyn ar blant yn llwgu yn ystod gwyliau'r haf – byddwn yn ariannu clybiau cinio a hwyl ledled Cymru dros y tair blynedd nesaf.

Rydym wedi cryfhau ein Cyfnod Sylfaen arloesol, sydd yn helpu plant ifanc i brofi dysg sydd yn greadigol ac yn hwyliog. Rydym hefyd wedi sicrhau bod gan blant ifanc sylfeini cadarn mewn llythrennedd a rhifedd trwy gyflwyno'r fframwaith llythrennedd a rhifedd a phrofion darllen a rhifedd cenedlaethol.

Gan ddechrau ym mis Medi 2018, bydd asesiadau ar-lein arloesol yn lle'r profion ar bapur, sydd yn addasu i alluoedd unigol disgyblion ac yn helpu athrawon i ddysgu'n fwy effeithiol yn yr ystafell ddosbarth.

Trwy ein hysgolion arloesi, byddwn yn gweithio mewn partneriaeth â gweithwyr proffesiynol i ddwyn gwaith adolygiad Donaldson ymlaen a datblygu cwrwclwm ar gyfer Cymru sydd yn barod i'w addysgu yn 2021.

Byddwn yn cynnal ein hymrwymiad i gefnogi cyrhaeddiad pobl ifanc o'r cefndiroedd tlotaf trwy'r Grant Datblygu Disgyblion a'r elfen gyfatebol ar gyfer y blynyddoedd cynnar.

Mae gan ysgolion gwyb arweinwyr gwyb. Mae Llafur Cymru wedi ymrwymo i hwyluso arweinyddiaeth gref ar bob lefel o'n system addysg trwy sefydlu academi genedlaethol newydd ar gyfer arweinyddiaeth addysg a sefydlu safonau addysgu ac arweinyddiaeth broffesiynol newydd. Rydym hefyd yn sefydlu meini prawf achredu newydd ar gyfer hyfforddiant cychwynnol i athrawon i gefnogi'r genhedlaeth nesaf o weithwyr proffesiynol.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru yn gwerthfawrogi cyfraniad pawb sy'n cael eu cyflogi yn y system addysg a bydd yn parhau i weithio gydag undebau llafur cydnabyddedig i wella trefniadau gwaith a datblygiad proffesiynol staff cymorth yng Nghymru.

Mae gan bron chwarter y dysgwyr yng Nghymru rhyw fath o angen dysgu ychwanegol. Byddwn yn cyflwyno system newydd o gymorth ar gyfer y dysgwyr hyn.

SGILIAU

Mae technoleg yn ysgogi'r galw am sgiliau gwahanol ac mae patrymau gwaith sy'n esblygu yn golygu bod pobl yn fwy tebygol o ddilyn sawl gyrfa yn ystod eu hoes; mae'n hanfodol bod ein system addysg yn galluogi pobl i uwchsgilio ac ailhyfforddi.

Fel rhan o'n gwaith i ddatblygu economi Cymru, byddwn yn cefnogi twf cynhyrchiant trwy alluogi mwy o bobl i gael y sgiliau sydd eu hangen arnynt i ddatblygu yn y gweithle i swyddi o ansawdd gwell. Byddwn yn gweithio gyda Llywodraeth Lafur y DU yn y dyfodol i ddatganoli cyfrifoldeb dros sgiliau pan fydd hyn yn cefnogi ein gwaith.

Byddwn yn cynnal ein hymagwedd i bartneriaeth gymdeithasol a gweithio gyda chyflogwyr trwy Fwrdd Cyflogaeth a Sgiliau Cymru. Byddwn yn ymrwymo i amddiffyn Cronfa Ddysgu Undebau Cymru (WULF) ac yn gweithio gyda'n partneriaid mewn undebau llafur i sicrhau ein bod yn parhau i wella effeithiolrwydd a chyrhaeddiad y rhaglen.

ADDYSG BELLACH

Mae gan Lywodraeth Cymru bartneriaeth gref gyda sefydliadau addysg bellach i gryfhau economi Cymru. Mae trawsnewid ein rhwydwaith addysg bellach yn golegau cryfach, mwy cynaliadwy yn ariannol, wedi gwella ansawdd y ddarpariaeth i ddysgwyr ac wedi sicrhau bod y sgiliau sy'n cael eu creu yn addas at anghenion economi Cymru.

Rydym yn gwella isadeiledd ffisegol colegau Cymru, gyda chyfleusterau dysgu o safon fyd-eang ym Mhontypridd, Caerdydd a Merthyr Tudful; canolfan chweched dosbarth newydd yng Ngholeg Cambria ac ymrwymiad i adeiladu cyfleuster peirianeg arbenigol newydd yn Llangefni. Byddwn yn buddsoddi bron £2bn yn ein rhaglen ysgolion a cholegau'r 21ain ganrif erbyn 2024.

Mae'r ffiniau rhwng addysg uwch ac addysg bellach, a oedd yn amlwg ar un adeg, bellach yn dadelfennu. Er mwyn sicrhau bod y system yn addas at y diben ar gyfer dysgwyr o bob oed, cyflogwyr a'n heconomi, byddwn yn ymgynghori ar sefydlu awdurdod rheoliadol, goruchwyllo a chydlynw unigol newydd ar gyfer y sector addysg ôl-orfodol, fydd yn gyfrifol am ariannu darpariaeth ar bob lefel. Bydd yr awdurdod strategol newydd hwn yn sicrhau ansawdd yn y sector ac yn brif ariannwr ymchwil.

Byddwn yn dyfnhau ein cysylltiadau â chyflogwyr trwy ein partneriaethau sgiliau rhanbarthol. Bydd asesiadau manwl o anghenion sgiliau prosiectau isadeiledd mawr yn sicrhau bod ganddynt y gweithlu sydd ei angen ond hefyd yn sicrhau bod swyddi medrus yn cael eu llenwi'n lleol.

Rydym wedi gweithio'n agos gyda Cholegau Cymru a'r Gymdeithas Colegau i gefnogi rhaglen arweinyddiaeth colegau. Byddwn yn datblygu'r genhedlaeth nesaf o arweinwyr a gweithwyr proffesiynol trwy weithio gyda chyflogwyr i sicrhau eu bod yn diweddarw eu sgiliau a'u profiad yn barhaus.

PRENTISIAETHAU

Mae ein rhaglen brentisiaeth wedi bod yn llwyddiant ysgubol – yn ystod tymor yma'r Cynulliad byddwn yn mynd ymhellach ac yn creu 100,000 o brentisiaethau bob oed.

Fel rhan o'n gwaith i gefnogi economi Cymru'r dyfodol, byddwn yn sicrhau bod y rhaglen yn addas ar gyfer cyflogwyr a'r economi.

Bydd ein rhaglen brentisiaethau yn canolbwyntio ar gynyddu'r prentisiaid 16 i 19 oed; yn mynd i'r afael â phrinder sgiliau; yn datblygu sgiliau lefel uwch ac yn datblygu llwybrau sgiliau.

Ni fyddwn yn gweithredu'r ardoll brentisiaethau fel y mae'r Ceidwadwyr wedi ei wneud yn Lloegr trwy system dalebau. Nid ydym yn gweld unrhyw dystiolaeth y bydd system dalebau yn gwella ansawdd; yn lle hynny bydd yn cyflwyno biwrocratiaeth i gyflogwyr ac ansicrwydd ynghylch sut y caiff cyflogwyr heb ardoll eu cefnogi.

Byddwn yn parhau i weithio gyda chyflogwyr Cymru i lunio ein rhaglen brentisiaethau o amgylch anghenion dysgwyr a busnesau Cymru.

CYFLOGADWYEDD

Mae sgiliau cyflogadwyedd yn hanfodol i fynd i'r afael â threchgu tlodi oherwydd y cymorth y maent yn ei roi i bobl fynd i mewn, parhau a datblygu mewn cyflogaeth. Rydym yn datblygu cynllun cyflogadwyedd newydd i Gymru, fydd yn annog llwybr eglur ar gyfer ceiswyr swyddi, sydd yn ymateb i'w hanghenion unigol.

Byddwn yn datblygu rhaglen gyflogadwyedd pob oed newydd, sydd yn rhoi cymorth wedi ei deilwra i helpu pobl tuag at ac i mewn i waith. Bydd yn dechrau cael ei gyflwyno yn 2018.

Fel rhan o'r cynllun cyflogadwyedd, rydym yn cynnig datblygu ymagwedd fwy systematig i nodi angen ac atgyfeirio i gymorth cyflogadwyedd trwy wasanaeth cyngor am gyflogaeth wedi ei gryfhau ac unedig. Bydd hyn yn sicrhau ffocws clir a diduedd er mwyn i bobl gael eu cefnogi ar eu taith tuag at ac mewn cyflogaeth.

ADDYSG UWCH

Diolch i Lafur Cymru, mae myfyrwyr mewn addysg uwch wedi cael eu hamddiffyn rhag y ddyled enfawr a brofwyd gan fyfyrwyr prifysgol mewn rhannau eraill o'r DU. Mae lefel gyfredol dyledion myfyrwyr o Gymru tua £20,000 yn llai na'u cyfoedion yn Lloegr.

Rydym yn dwyn argymhellion adolygiad Diamond ymlaen i ail-lunio cyllid myfyrwyr yng Nghymru. Mae'r system newydd yn newid sylfaenol i addysg uwch yng Nghymru a bydd yn mynd i'r afael â llawer o'r materion – fel costau cynhaliaeth cynyddol – y mae myfyrwyr wedi eu nodi. Bydd y pecyn yn sicrhau bod myfyrwyr yn cael swm cyfwerth â'r cyflog byw cenedlaethol mewn cynhaliaeth yn ystod y tymor tra'u bod yn astudio.

Bydd y system newydd yn rhoi cymorth ariannol ar gyfer costau byw myfyrwyr o ddydd i ddydd - ar gyfer myfyrwyr amser llawn a rhan-amser - trwy gymysgedd o grantiau a benthyciadau. Byddwn yn datblygu ffyrdd newydd ac arloesol o ariannu astudiaethau ôl-radd ac yn rhoi blaenoriaeth i gefnogi myfyrwyr o gefndiroedd difreintiedig. Byddwn yn sicrhau bod myfyrwyr â phrofiad o fod mewn gofal yn cael y grant cynhaliaeth uchaf posibl.

Dyma fydd y pecyn mwyaf hael o blith holl wledydd y DU.

Mae Llafur Cymru bob amser wedi bod yn glir y dylai addysg fod am ddim ac os yw'r cyllid yn caniatáu hynny, ni ddylai fod unrhyw ffioedd dysgu. Rydym yn cydnabod bod addysg uwch yn gweithredu o fewn cyd-destun y DU. Pan fydd Llywodraeth Lafur yn cael ei hethol yn San Steffan, byddwn yn cynnal adolygiad pellach o effaith unrhyw newidiadau a wneir yn Lloegr ar brifysgolion a myfyrwyr yng Nghymru ac yn dilyn model adolygiad Diamond o ymgynghori â myfyrwyr a chyflogwyr am unrhyw newidiadau yng Nghymru.

BARGEN DEG YN Y GWAITH

BARGEN DEG YN Y GWAITH

Dylai gwaith ddarparu sicrwydd a theimlad o gyflawniad i bobl. Ond i lawer o bobl, nid oes sicrwydd yn eu gwaith ac nid yw'n eu caniatáu i gael dau ben llinyn ynghyd.

Mae'r Ceidwadwyr yn ymffrostio am adferiad cyflogaeth, ond mae ein marchnad lafur yn methu. Mae tâl ar delerau gwirioneddol yn dal yn is nag ydoedd cyn y cwmp, ac mae swyddi'n rhai sgiliau isel ac yn gynyddol ansicr, gyda chyfran gynyddol o gontractau dim oriau a gwaith asiantaeth.

Bydd Llywodraeth Lafur yn buddsoddi mewn gorfodi trwy Weinyddiaeth Lafur newydd ac yn grymuso gweithwyr a'u hundebau llafur, am ein bod yn gryfach pan fyddwn yn sefyll gyda'n gilydd.

Felly byddwn yn adolygu'r rheolau ar gydnabod undebau fel bod gan fwy o weithwyr sicrwydd undeb.

Ar yr un pryd â chryfhau hawliau gweithwyr, byddwn yn gwneud gwaith yn fwy gwerth chweil trwy ddefnyddio buddsoddi cyhoeddus i uwchraddio ein heconomi a chreu swyddi o ansawdd uchel. Tra bod y Ceidwadwyr yn sefyll yn ôl a chaniatáu i waith ansicr ledaenu, a busnesau i frwydro, bydd Llafur yn gweithredu i sicrhau swyddi da a busnesau cryf.

COMISIWN GWAITH TEG A SWYDDI GWELL YN AGOSACH AT GARTREFI

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi ymrwymo i wneud Cymru yn genedl waith deg lle gall pawb gael swyddi gwell yn agosach at eu cartref. Gwlad lle gall pawb ddatblygu eu gyrfaedd a lle gallwn ddisgwyl gwaith gweddus sydd yn gwella bywyd heb ddioddef camfanteisio na thlodi.

Bargen deg, lle byddwn yn datblygu ffyniant ac i gyd yn rhannu'r ffyniant hwnnw.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru yn gweithio mewn partneriaeth gymdeithasol â chyflogwyr y gwasanaeth cyhoeddus ac undebau llafur ac rydym yn defnyddio'r strwythurau hyn i sefydlu Comisiwn Gwaith Teg i'n helpu i ddatblygu economi lle gall mwy o bobl gael mynediad i waith da ac incwm diogel.

Bydd y comisiwn yn datblygu'r gwaith da yr ydym eisoes wedi ei wneud i wneud gwaith yn decach gan ddefnyddio'r ystod lawn o'n pwerau datganoledig. Trwy Gyngor Partneriaeth y Gweithlu rydym wedi cyflwyno côd dwy haen, wedi cyhoeddi canllawiau ac egwyddorion ar ddefnyddio contractau heb oriau wedi eu cadarnhau, yn cynnwys contractau dim oriau, ac wedi lansio Côd Ymarfer ar gyfer Caffaeliad Moesegol mewn Cadwyni Cyflenwi er mwyn sicrhau arferion cyflogaeth da ar gyfer y miliynau o gyflogeion sydd yn gysylltiedig â chadwyni cyflenwi sector cyhoeddus.

Rydym hefyd wedi cael y pŵer i hepgor y cap ar daliad gadael gwasanaeth cyhoeddus yng Nghymru.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru yn deddfwriaethu i ddiddymu Deddf Undebau Llafur niweidiol Llywodraeth y DU ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys mesurau i wahardd y defnydd o weithwyr asiantaeth mewn gwasanaethau cyhoeddus

datganoledig i lenwi yn ystod gweithredu diwydiannol.

Fel Llywodraeth Llafur Cymru, rydym yn glir, trwy ddefnyddio caffaeliad mewn ffordd fwy creadigol a chydgyssylltiedig, y gallwn gefnogi ein cymunedau trwy fod yn fwy cadarn wrth wynebu'r heriau economaidd sydd o'n blaenau trwy greu economïau lleol a rhanbarthol mwy cynaliadwy ledled Cymru.

Mae hyn yn gofyn am ymagwedd newydd ar draws y llywodraeth i sicrhau bod buddion buddsoddiadau mawr yn cael eu hailgylchu yn ôl i gymunedau Cymru i gefnogi cadwyni cyflenwi lleol ac ysgogi buddsoddi mewn cymunedau difreintiedig.

Rydym yn creu rhaglen Swyddi Gwell yn Agosach at Gartrefi fydd yn trechu tlodi; datblygu gweithwyr medrus; defnyddio polisi caffael arloesol ac yn cefnogi busnesau i dyfu. Rydym yn sefydlu ystod o brosiectau masnachol i ysgogi creu cyflogaeth ystyrlon mewn cymunedau gyda lefelau uchel o brinder swyddi.

HAWLIAU YN Y GWAITH

Mae Llafur wedi cyhoeddi cynllun 20 pwynt ar gyfer diogelwch a chydaddoldeb yn y gwaith, y bydd yn ei weithredu pan fydd yn ffurfio Llywodraeth nesaf y DU.

Mae hyn yn datblygu'r camau y mae llywodraethau olynol Llafur Cymru wedi eu cymryd i amddiffyn hawliau gweithwyr, yn cynnwys deddfwriaethu i ddiddymu Deddf Undebau Llafur y DU ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus datganoledig yng Nghymru; dod â'r ymarfer o gosbrestru i ben; gorfodi arferion cyflogi moesegol mewn cadwyni cyflenwi a gweithredu i ddileu contractau dim oriau sydd yn camfanteisio ar bobl.

Bydd Llywodraeth Llafur yn sicrhau bod Prydain yn cadw at safonau llafur byd-eang yr ILO.

Dylai pob gweithiwr allu gweithio mewn amgylchedd diogel a dychwelyd at eu teuluoedd ar ddiwedd y dydd. Bydd Llafur yn atgyfnerthu rheoliadau sydd yn achub bywydau.

Yn ogystal â deddfwriaethu yn erbyn contractau dim oriau, mae llawer mwy o weithwyr ar gontractau oriau byr (rhai ond yn cael sicrwydd o ychydig oriau'r wythnos), ond sydd yn gweithio llawer mwy yn rheolaidd. Byddwn yn atgyfnerthu'r gyfraith fel bod gan y rheiny sydd yn gweithio oriau rheolaidd am fwy na 12 wythnos hawl i gontract rheolaidd, sydd yn adlewyrchu'r oriau hynny.

Byddwn hefyd yn diddymu'r newidiadau a gyflwynwyd gan y Ceidwadwyr yn 2014 i TUPE, oedd yn gwanhau amddiffyniadau ar gyfer gweithwyr sydd yn trosglwyddo rhwng contractwyr a byddwn yn diddymu'r ffordd y gellir osgoi'r rheoliadau ar gyfer gweithwyr asiantaeth a elwir yn rhanddirymiad Sweden.

Byddwn yn ymgynghori â chyflogwyr ac undebau llafur ar ddeddfwriaethu ar gyfer absenoldeb profedigaeth statudol, ar gyfer amser i ffwrdd o'r

gwaith ar ôl colli aelodau agos o'r teulu. Byddwn hefyd yn ymgynghori ar wneud y gyfraith yn erbyn ymosod ar weithwyr sydd yn gorfodi cyfreithiau fel gwerthiannau'n ymwneud ag oed neu drefniadau tocynnau, sydd yn cael eu cam-drin yn rheolaidd, yn llymach.

Bydd Llafur yn cynnal System Cymodi Cynnar ACAS i geisio datrys materion gweithleoedd yn gyflym ac yn gyfeillgar.

Bydd Llafur hefyd yn deddfwriaethu i ganiatáu holi barn diogel ar-lein ac yn y gweithle yn ymwneud â phleidleisiau gweithredu diwydiannol ac etholiadau mewnol undebau.

Mae gweithwyr ym Mhrydain ymysg yr hawsaf a'r rhataf i'w diswyddo, sy'n golygu pan fydd cwmnïau rhyngwladol yn gwneud penderfyniadau i leihau, mae gweithwyr Prydeinig dan anfantais. Byddwn yn ymgynghori ag undebau llafur a diwydiant ynghylch adolygu trefniadau diswyddo er mwyn gwneud gweithwyr Prydain yn unol â'u cyfoedion Ewropeaidd.

Mae incwm llonydd wedi gorfodi llawer i gael mwy o ddyled. Bydd Llafur yn cyflwyno fersiwn o Gynllun Trefnu Dyledion yr Alban er mwyn rhoi amser i aelwydydd sydd yn brwydro yn erbyn dyledion uchel.

GWEITHWYR HUNANGYFLOGEDIG

Gall hunangyflogaeth greu llawer o fuddion, rhyddid a hyblygrwydd i bobl – ac mae'n sector hanfodol ac entrepreneuriaidd o'n heconomi yn aml.

Ond mae tystiolaeth gynyddol hefyd bod gweithwyr yn cael eu gorfodi i mewn i hunangyflogaeth gan gyflogwyr diegwyddor er mwyn osgoi costau a'u dyletswyddau i weithwyr. Bydd Llafur yn gweithredu'n llym yn erbyn hunangyflogaeth ffug trwy:

- Symud baich prawf, fel bod y gyfraith yn cymryd bod gweithiwr yn gyflogai oni bai y gall y cyflogwr brofi fel arall.
- Cyflwyno dirwyon cosbol ar gyflogwyr nad ydynt yn bodloni eu cyfrifoldebau, gan helpu i atal pobl eraill rhag gwneud yr un peth.
- Cynnwys undebau llafur wrth orfodi, er enghraifft, trwy roi sedd iddynt ar fwrdd gweithredol y Weinyddiaeth Lafur newydd.
- Rhoi'r adnoddau i'r Weinyddiaeth Lafur i orfodi hawliau gweithwyr.
- Gwahardd cwmnïau cyflogres, a elwir weithiau yn gwmnïau mantell, sydd yn creu strwythur ffug i gyfyngu atebolrwydd treth cyflogwyr a chyfyngu hawliau gweithwyr.
- Rhoi cyfrifoldeb ar y cyd i asiantaethau cyflogaeth a defnyddwyr terfynol dros sicrhau bod hawliau gweithwyr asiantaeth yn cael eu gorfodi.
- Cyflwyno bargeinio sectoraidd ar y cyd a chryfhau hawliau undebau llafur, am mai grymuso pobl i hawlio eu hawliau eu hunain yn y gweithle yw'r ffordd fwyaf effeithiol o orfodi.

Byddwn yn ymestyn hawliau cyflogeion i bob gweithiwr, yn cynnwys tâl wedi ei rannu ar gyfer rhieni, gan wneud gwahaniaeth sylweddol ac uniongyrchol i ansawdd bywyd mewn gwaith ansicr. Ond mae pryderon gwirioneddol bod

newidiadau cyflym i fyd gwaith yn dyddio categorïau cyflogaeth presennol.

Mae Llafur yn cydnabod bod y gyfraith yn aml yn cael anhawster yn cadw i fyny gyda ffurfiau cyflogaeth a gwaith sydd yn newid yn barhaus felly byddwn yn sefydlu comisiwn neilltuol i foderneiddio'r gyfraith yn ymwneud â statws cyflogaeth. Byddai diffiniadau statws cyflogaeth newydd yn lleihau'r angen am ymglyfreithiad ac yn gwella cydymffurfio.

Caiff y comisiwn ei arwain gan arbenigwyr cyfreithiol ac academiaidd gyda chynrychiolaeth gan ddiwydiant ac undebau llafur.

NAWDD CYMDEITHASOL

NAWDD CYMDEITHASOL

Ar ôl saith mlynedd o dlodi ac anghydraddoldeb cynyddol, bydd Llafur yn ailadeiladu ac yn trawsnewid ein system nawdd cymdeithasol.

Fel y GIG, mae ein system nawdd cymdeithasol yno i bawb ohonom pan fyddwn ei angen; gan ddarparu sicrwydd ac urddas yn ystod ymddeoliad a hanfodion bywyd os byddwn yn mynd yn sâl neu'n anabl neu'n profi caledi.

URDDAS I BENSIYNWYR

Bydd Llafur bob amser ar ochr pensiwnyr ac yn helpu i sicrhau diogelwch ac urddas i bobl yn ystod eu hymddeoliad.

Wrth i'r Ceidwadwyr gefnu ar eu hymrwymadau i bobl hŷn, bydd Llafur yn sicrhau "gwarant driphlyg" ar bensiynau'r wladwriaeth trwy gydol y Senedd nesaf. Bydd yn codi o leiaf 2.5% y flwyddyn neu'n cynyddu i gyd-fynd â chwyddiant neu enillion, pa bynnag un sydd uchaf.

Bydd lwfans tanwydd y gaeaf hefyd yn cael ei warantu fel budd-dal cyffredinol.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi ymrwymo i amddiffyn tocynnau bws am ddim ar gyfer pobl hŷn, pobl ag anableddau a'u gofalwyr ac i gadw'r cynllun nofio am ddim poblogaidd.

Byddwn yn amddiffyn pensiynau dinasyddion y DU sydd yn byw dramor yn yr UE neu ymhellach i ffwrdd.

Mae newid wedi bod i oed pensiwn y wladwriaeth dros 2.5 miliwn o fenywod wedi eu geni yn y 1950au heb hysbysiad teg. Mae'r menywod hyn yn haeddu cydnabyddiaeth am yr anghyfiawnder y maent wedi ei ddioddef a rhyw fath o iawndal am eu colledion.

Ynghyd â'n hymrwymiad i ymestyn Credyd Pensiwn i gannoedd o filoedd o'r menywod mwyaf agored i niwed, mae Llafur yn archwilio opsiynau ar gyfer amddiffyniadau pontio pellach er mwyn sicrhau bod yr holl fenywod hyn yn cael diogelwch ac urddas yn eu henaint.

Ni ddylid gadael i hyn ddigwydd eto. Bydd Llafur yn deddfwriaethu fel na all hawliau wedi eu cronni i bensiwn sylfaenol y wladwriaeth newid, ond bydd buddion i'r dyfodol yn gallu newid.

Mae'r oed pensiwn i fod cynyddu i 66 erbyn diwedd 2020. Mae Llafur yn gwrthod cynnig y Ceidwadwyr i gynyddu oed pensiwn y wladwriaeth ymhellach.

Byddwn yn comisiynu adolygiad newydd o'r oed pensiwn, gyda'r dasg benodol o ddatblygu polisi ymddeol hyblyg i adlewyrchu'r cyfraniadau y mae pobl wedi eu gwneud; yr amrywiad eang mewn disgwyliad oes a natur wahanol bywydau gwaith.

Byddwn yn adfer hyder yn y system pensiwn gweithle ac yn gwneud pobl yn hytrach nag elw yn ganolbwynt iddo. Bydd Llafur yn diddymu ffioedd a thaliadau cudd twyllodrus ac yn caniatáu datblygu cronfeydd pensiwn effeithlon mawr fydd yn golygu mwy o arian parod i aelodau cynlluniau a chostau is i gyflogwyr.

Bydd Llywodraeth Llafur yn ymrwymo i adolygu cynllun pensiwn glowyr a gwarged cynllun cronfa bensiwn Glo Prydain ar unwaith gan rannu'r trefniadau rhwng y llywodraeth a buddiolwyr y cynllun.

URDDAS I'R RHEINY NAD YDYNT YN GALLU GWEITHIO

Mae tlodi ym Mhrydain yn cynyddu – oherwydd ymgais y Ceidwadwyr i fantoli'r gyfriflen ar gefn y bobl dlotaf. Maent wedi torri nawdd cymdeithasol dros y saith mlynedd diwethaf, gan adael mwy o bobl mewn tlodi, yn destun cyfundrefn sancsiynau cosbol, ac yn dibynnu ar fanciau bwyd am gymorth.

Bydd Llafur yn gweithredu ar unwaith i ddod ag eithafiaeth newidiadau Llywodraeth Geidwadol i ben. Byddwn yn:

- Diddymu'r gyfundrefn sancsiynau cosbol
- Diddymu'r dreth ystafelloedd gwely
- Adfer budd-dal tai ar gyfer pobl o dan 21 oed
- Diddymu toriadau i daliadau cymorth mewn profedigaeth

Mae'r toriadau i lwfansau gwaith mewn Credyd Cynhwysol (UC) a'r penderfyniad i gyfyngu credyd treth a thaliadau UC i'r ddau blentyn cyntaf mewn teulu, yn ymosod ar deuluoedd incwm isel a bydd yn cynyddu tlodi plant. Bydd Llafur yn diwygio ac yn ailddylunio UC, gan ddileu'r oedi o chwe wythnos wrth dalu a'r 'cymal trais'.

Yng Nghymru, rydym yn ceisio trechu tlodi plant trwy ddatblygu economi gref, lleihau bod heb waith, cynyddu sgiliau, lleihau anghydraddoldebau a chefnogi teuluoedd i gynyddu incwm eu haelwydydd. Mae'r Toriaid wedi methu cyflawni eu haddewid o wneud i waith dalu a mynd i'r afael â'r rhwystrau y mae pobl anabl yn eu hwynebu.

Mae Llafur yn cefnogi model cymdeithasol anabledd. Gall fod gan bobl gyflwr neu nam ond cymdeithas sy'n eu gwneud yn anabl. Mae angen i ni ddileu'r rhwystrau mewn cymdeithas sydd yn cyfyngu cyfleoedd a dewisiadau ar gyfer pobl anabl.

Byddwn yn datblygu ymrwymiad blaenorol Llywodraeth Lafur i bobl anabl yn 2009 fel llofnodwyr Confensiwn y CU ar Hawliau Pobl ag Anableddau, ac yn ei ymgorffori i gyfraith y DU.

Bydd Llafur yn diddymu'r toriadau canlynol mewn cymorth nawdd cymdeithasol i bobl anabl trwy Fil Nawdd Cymdeithasol newydd wedi ei gyhoeddi yn ystod ein blwyddyn gyntaf yn y swydd i:

- Gynyddu Lwfans Cyflogaeth a Chymorth £30 yr wythnos ar gyfer y rheiny mewn grŵp gweithgaredd yn ymwneud â gwaith a diddymu toriadau i elfen gallu cyfyngedig i weithio yr UC.
- Cynyddu Lwfans Gofalwyr £11 i lefel Lwfans Ceisio Gwaith.
- Gweithredu penderfyniad y llys yn ymwneud â Thaliad Annibyniaeth Personol (PIP) fel bod tegwch gwirioneddol o ran urddas y rheiny â chyflyrau iechyd corfforol ac iechyd meddwl.
- Diddymu asesiadau'r Gallu i Weithio a'r Taliad Annibyniaeth Personol a chyflwyno proses asesu bersonol, gyfannol yn eu lle sydd yn rhoi cynllun wedi ei deilwra i bob unigolyn, gan ddatblygu eu cryfderau a mynd i'r afael â rhwystrau. Bydd Llafur yn dod â phreifeiddio asesiadau i ben.
- Dod â straen diangen ailasesiadau ar gyfer pobl â chyflyrau hirdymor difrifol i ben
- Comisiynu adroddiad ar ymestyn y rhaglen Mynediad i Waith

Byddwn yn newid diwylliant y system nawdd cymdeithasol, o un sydd yn dirymu pobl i un sydd yn gefnogol ac yn galluogi.

Yn ogystal â diddymu cyfundrefn sancsiynau cosbol y Ceidwadwyr, byddwn yn newid y ffordd y caiff perfformiad staff y Ganolfan Byd Gwaith ei reoli.

Bydd Llafur yn cryfhau mynediad i gyfiawnder ar gyfer pobl anabl trwy wella Deddf Cydraddoldeb 2010 gan alluogi gwahaniaethu yn y gwaith i gael ei herio. Byddwn yn sicrhau, yn unol â Chonfensiwn Istanbul, bod troseddau casineb anabledd a thrais yn erbyn menywod ag anableddau yn cael ei gofnodi'n flynyddol, gyda chynlluniau gweithredu cenedlaethol i fynd i'r afael â'r rhain.

Ni all Llywodraeth Llafur Cymru wella holl effeithiau polisiau lles niweidiol y Ceidwadwyr, ond rydym yn ceisio eu lleddfu trwy gyfres o raglenni wedi eu targedu a pholisiau blaenllaw eraill sydd yn creu "cyflog cymdeithasol" ac yn cefnogi safonau byw, fel ein hymrwymiad i dai cymdeithasol; mynediad i frecwast am ddim mewn ysgolion a phresgripsiynau am ddim.

CARTREFI DIOGEL I BAWB

CARTREFI DIOGEL I BAWB

Y cartref yw calon ein bywydau ni gyd. Y cartref yw'r sylfaen ar gyfer magu ein teuluoedd; sylfaen gadarn ein breuddwydion a'n dyheadau.

Mae gan bawb yr hawl i gael cartref o ansawdd da, a bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn parhau i weithio i sicrhau hyn, mewn partneriaeth ag adeiladwyr preifat, y sector rhentu preifat, cynghorau a chymdeithasau tai.

Yn nhymor diwethaf y Cynulliad, adeiladodd Llafur yng Nghymru dros 11,000 o dai fforddiadwy; daeth â 7,500 o dai gwag yn ôl i ddefnydd a helpodd 3,300 o brynwyr tai – 75% ohonynt yn brynwyr y tro cyntaf – i brynu tŷ drwy Cymorth i Brynu - Cymru.

Erbyn 2021, byddwn yn adeiladu 20,000 o gartrefi fforddiadwy eraill yng Nghymru, gan gynnwys 6,000 drwy Cymorth i Brynu - Cymru a 1,000 drwy ein cynllun newydd rhentu i brynu.

Byddwn yn rhoi blaenoriaeth i safleoedd tir llwyd, a lle bynnag y bo modd, yn gwarchod mannau gwyrdd.

Mae adeiladu cartrefi newydd yn chwarae rhan allweddol yn ein cynlluniau i gryfhau ein heconomi, gan gynhyrchu swyddi newydd a chyfleoedd hyfforddi.

Nid yn unig y bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn adeiladu mwy, byddwn yn adeiladau'n well hefyd. Mae ein rhaglen Cartrefi Clyd, Nyth ac Arbed, a'n buddsoddiad i godi safonau mewn tai cymdeithasol, yn helpu i leihau biliau tanwydd; yn lleihau nifer y marwolaethau yn y gaeaf y gellir eu hatal ac yn helpu i fodloni ein targedau newid yn yr hinsawdd.

Rydym yn buddsoddi i ddatblygu dulliau arloesol o adeiladu tai, a bydd y gwaith hwn yn cynnwys dod o hyd i ffyrdd newydd o adeiladu cartrefi sy'n defnyddio ynni'n effeithlon.

Bydd Llafur yn cadw'r Gofrestrfa Tir mewn dwylo cyhoeddus, lle dylai fod.

Mae rhaglen Cefnogi Pobl Llafur Cymru yn helpu 60,000 o bobl y flwyddyn i fyw'n annibynnol – mae hyn yn cynnwys pobl hŷn, y rhai ag anawsterau dysgu, pobl ifanc sy'n agored i niwed, y rhai sy'n dioddef afiechyd meddwl a phobl sy'n dianc rhag trais domestig.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi sefydlu grŵp arbenigol ar gartrefu poblogaeth sy'n heneiddio er mwyn cynhyrchu syniadau arloesol i ddiwallu anghenion cynyddol pobl hŷn.

PERCHENOGAETH TAI

Bydd Llafur Cymru yn parhau i helpu prynwyr tai. Mae ein targed o adeiladu 20,000 o dai fforddiadwy erbyn 2021 yn cynnwys 6,000 o dai drwy Cymorth i Brynu - Cymru a 1,000 drwy ein cynllun newydd rhentu i brynu. Bydd yr ymrwymïadau hyn yn rhoi sicrwydd tymor hir i brynwyr y tro cyntaf a'r diwydiant adeiladu tai.

Byddwn yn parhau â'n cynllun Troi Tai'n Gartrefi, a ddaeth â dros 7,500 o eiddo yn ôl i ddefnydd yn ystod tymor diwethaf y Cynulliad.

Byddwn yn archwilio opsiynau ar gyfer rhoi terfyn ar fancio tir. Byddwn yn parhau i weithio gyda datblygwyr ac adeiladwyr tai i nodi rhwystrau rhag adeiladu ac ymchwilio sut allwn ni ddefnyddio'r system gynllunio yn well i adeiladu mwy o gartrefi. Credwn y gall partneriaethau tymor hir helpu i gyflymu'r broses o adeiladu tai sydd ei angen arnom, a'r amgylcheddau o safon a fynnwn.

Byddwn yn cefnogi'r rheiny sy'n berchen ar eu cartrefi, gan gynnwys perchenogion cartrefi sy'n berchen ar eu cartref fel lesddeiliaid ac nad ydynt wedi'u gwarchod ar hyn o bryd rhag cynnydd mewn rhenti tir gan ddatblygwyr neu gwmnïau rheoli. Bydd Llywodraeth Lafur yn rhoi sicrwydd i lesddeiliaid rhag rhenti tir twyllodrus ac yn rhoi terfyn ar y defnydd arferol o dai lesddaliad mewn datblygiadau newydd.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn gweithredu ar unrhyw gamddefnydd o'r cynllun Cymorth i Brynu - Cymru wrth hyrwyddo gwerthiannau lesddaliad mewn datblygiadau newydd.

RHENTWYR PREIFAT

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi gweithredu i sicrhau borgen decach i landlordiaid a thenantiaid drwy ddeddfu i gael cynllun cofrestru gorfodol i landlordiaid ac asiantiaid, a symleiddio a rhesymoli'r ddeddfwriaeth tenantiaeth flaenorol.

Erbyn mis Rhagfyr 2016, roedd dros 68,000 o landlordiaid wedi cofrestru gyda Rhentu Doeth Cymru ac roedd 13,000 arall wedi dechrau'r broses. Mae dros 5,000 o landlordiaid ac 800 o asiantiaid wedi'u trwyddedu.

Byddwn yn herio'r sector rhentu preifat i ddatblygu cynlluniau blaendal cyson a theg.

Byddwn yn gweithredu i wahardd ffioedd asiantaethau gosod i denantiaid.

Bydd Llafur yn gwrth-droi'r penderfyniad creulon i ddiddymu budd-dal tai i'r rhai 18 i 21 oed, sy'n peryglu rhoi mwy o bobl ifanc agored i niwed ar ein strydoedd.

TENANTIAID Y CYNGOR A THENANTIAID CYMDEITHASOL

Mae tai cymdeithasol yn rhan allweddol o ymrwymiad Llafur Cymru i adeiladu 20,000 o gartrefi fforddiadwy yn ystod y tymor Cynulliad hwn; fe wnaethom adeiladu 11,000 o gartrefi yn y sector hwn yn ystod tymor diwethaf y Cynulliad.

Rydym yn galluogi cyngorau a chymdeithasau tai i adeiladu gyda hyder. Rydym yn deddfu i ddiddymu'r hawl i brynu yng Nghymru er mwyn diogelu'r stoc tai cymdeithasol presennol ac yn annog adeiladu cartrefi newydd.

Yn ystod tymor diwethaf y Cynulliad, helpom awdurdodau lleol i ymadael â'u trefniadau blaenorol gyda Thrysorlys y DU a olygai ad-daliad blynyddol o £70m i'r Trysorlys yn flaenorol. Mae cyngorau Llafur Cymru yn adeiladu tai cyngor eto – cwblhawyd y rhai cyntaf yn Sir y Fflint, lle'r adeiladwyd 82 o dai cyngor neu mae wrthynt yn cael eu hadeiladu.

Bydd Llafur yn diddymu'r dreth ystafell wely gosbol – mae'r mesur creulon a diangen hwn wedi achosi i lawer o bobl gael eu troi allan o'u cartref a'u cymuned. Yn y cyfamser, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi buddsoddi dros £40m mewn adeiladu bron i 800 o gartrefi un ystafell wely a dwy ystafell wely ar gyfer y rheiny yr effeithir arnynt gan y dreth ystafell wely.

DIGARTREFEDD

Nid yw digartrefedd yn anochel mewn gwlad mor weddus a chefnog â'n gwlad ni. Bydd Llafur Cymru yn parhau i ymyrryd i roi terfyn ar ddigartrefedd ac i ddarparu amgylcheddau cartref diogel, yn enwedig i'n pobl ifanc.

Cynlluniwyd ein Deddf Tai (Cymru) i sicrhau bod pobl sy'n ddigartref neu'n wynebu bod yn ddigartref yn cael help mor gynnar â phosibl. Mae'n rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i weithio gyda phobl sydd mewn perygl o golli eu cartref o fewn 56 diwrnod er mwyn helpu dod o hyd i ateb i'w problemau. Mae digartrefedd yn cael ei osgoi am o leiaf chwe mis mewn dwy ran o dair o achosion lle mae'r ddyletswydd hon i ymyrryd yn gynnar yn gymwys.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru yn ariannu ystod o wasanaethau i'r rhai sy'n cysgu ar y stryd drwy'r grant atal digartrefedd, gan gynnwys lloches nos, timau allgymorth a chanolfannau dydd. Mae cymorth pellach ar gael drwy'r rhaglen Cefnogi Pobl.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru hefyd yn ariannu'r gwasanaeth ffôn Streetlink sy'n galluogi'r cyhoedd i hysbysu ynghylch rhai sy'n cysgu ar y stryd fel y gall yr awdurdod lleol fynd ar eu trywydd. Mae'r Ddeddf Tai (Cymru) wedi cryfhau dyletswyddau awdurdodau lleol i gynorthwyo'r rhai sy'n cysgu ar y stryd i ddod o hyd i dai dros dro a thai parhaol.

GOFAL IECHYD I BAWB

Ym 1945, yn y cyfnod ar ôl y rhyfel a methdaliad cenedlaethol, Llywodraeth Lafur ddaeth o hyd i'r adnoddau i greu Gwasanaeth Iechyd Gwladol – ein cyflawniad mwyaf balch, yn darparu gofal iechyd cyffredinol i bawb ar sail angen, yn rhad ac am ddim yn y man defnyddio.

Mae Llafur Cymru wedi amddiffyn GIG Cymru rhag ymosodiadau gan y Ceidwadwyr a rhag ad-drefnu aflonyddgar o'r brig i lawr, sydd wedi gwastraffu biliynau o bunnoedd ac wedi chwalu gwasanaethau yn Lloegr. Yng Nghymru, rydym wedi sefyll yn gadarn yn erbyn preifateiddio a byddwn yn cadw'r cymhelliad i wneud elw allan o'n GIG.

Y tro diwethaf y bu'r Torïaid yn rhedeg ein GIG yng Nghymru, cafodd ei amddifadu o gyllid a'i adael mewn cyflwr o danfuddsoddi difrifol. Amddifadwyd ysbytai a chanolfannau gofal iechyd o waith cynnal a chadw hanfodol, anwybyddwyd gofal cymdeithasol a gadawyd i rymoedd y farchnad gynyddu costau darpariaeth iechyd.

Mae Llafur Cymru wedi arwain y ffordd wrth fynd i'r afael â'r dogma Torïaidd fod elw yn bwysicach nag iechyd a lles cleifion. Rydym wedi cynyddu nifer y nyrsys, meddygon, ymgynghorwyr a meddygon teulu sy'n gofalu am gleifion yng Nghymru, tra'n lleihau nifer y rheolwyr yn raddol. Erbyn hyn, mae Llywodraeth Lafur Cymru yn gwario £160 yn fwy y pen ar iechyd a gwasanaethau cymdeithasol ar y cyd nag yn Lloegr.

Mae'r buddsoddiad ychwanegol hwn yn golygu bod amserau aros ar gyfer profion diagnostig yng Nghymru ar eu hisaf er 2011, ac mae amserau aros ar gyfer triniaeth yn gostwng yn raddol. Cymru yw'r unig ran o'r DU lle bu gwelliant cynaliadwy yn yr amser a gymer i ambiwlansys gyrraedd y galwadau 999 mwyaf argyfyngus.

Mae achosion o oedi wrth drosglwyddo i ofal yn gostwng yng Nghymru hefyd. Mae hyn yn cyferbynnu'n llym â Lloegr lle maent, o ganlyniad i chwe blynedd o doriadau gan y Ceidwadwyr i gyllid

gofal cymdeithasol, wedi cyrraedd eu lefelau uchaf erioed.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn parhau i ganolbwyntio adnoddau ar wasanaethau yn y gymuned fel nad oes rhaid i bobl deithio i gael gofal iechyd. Rydym yn buddsoddi mewn canolfannau iechyd a gofal cymdeithasol o'r radd flaenaf ledled Cymru; yn buddsoddi mewn offer diagnostig newydd ac yn cynyddu cyllid ar gyfer gofal sylfaenol. Mae mwy o feddygfeydd teulu ar agor am oriau hirach ac mae mwy o feddygon teulu yn dod i weithio yng Nghymru.

Rydym wedi diogelu cyllid i fferyllfeydd cymunedol, gan atal y bygythiad o'u cau, ac mae ein Bill Iechyd y Cyhoedd yn cynnwys mesurau i wella'r ddarpariaeth fferylliaeth gymunedol. Mae presgripsiynau yn dal yn rhad ac am ddim yng Nghymru ar adeg pan fo ffioedd yn parhau i godi yn Lloegr - i fyny dros 20% ers i Lafur Cymru eu diddymu yn 2007.

Bydd cronfa driniaeth £80m newydd yn cyflymu mynediad at feddyginiaethau newydd ac arloesol yng Nghymru ac yn sicrhau mynediad cyfartal ble bynnag rydych yn byw. Byddwn yn mynnu cael cytundebau gwerth am arian gyda chwmnïau fferyllol er mwyn sicrhau bod cleifion y GIG yn gallu cael gafael ar feddyginiaethau newydd yn gyflym.

Yng Nghymru, mae Llafur wedi cyflwyno gwasanaeth awtistiaeth integredig cenedlaethol a bydd llwybr asesu unigol, newydd ledled Cymru i blant yn sicrhau cysondeb ac yn gwneud y system yn gliriach o lawer i deuluoedd.

Mae'r gofal i bobl â chyflyrau cronig, hirdymor yng Nghymru yn gwella diolch i stiwardiaeth Llywodraeth Lafur Cymru o'r GIG – mae marwolaethau o glefyd y galon, strôc a chanser yn gostwng. Rydym wedi cyflwyno datganiad o gynnydd blynyddol i blant â diabetes, a fydd yn helpu gwella eu rheolaeth o'r afiechyd ac yn lleihau risg cymhlethdodau tymor hwy.

IECHYD Y CYHOEDD

Mae traddodiad hir a balch yng Nghymru o weithredu'n radical i wella iechyd y cyhoedd. Cymru oedd y rhan gyntaf o'r DU i bleidleisio o blaid gwaharddiad ar ysmegu mewn mannau cyhoeddus caeedig, a Llywodraeth Lafur Cymru oedd y gyntaf i weithredu ar ysmegu mewn ceir pan fo plant yn bresennol.

O ganlyniad i'n camau gweithredu ar ysmegu, rydym wedi gweld cyfraddau yn gostwng i 20% - ond byddwn yn mynd ymhellach ac yn lleihau cyfraddau ysmegu ymhlith oedolion i 16% erbyn 2020, gan helpu i atal llai o bobl rhag dioddef, a marw, o afiechydon yn gysylltiedig ag ysmegu.

Mae ein Bil Iechyd y Cyhoedd yn cynnwys mesurau newydd i ddiogelu plant rhag cael eu hamlygu i fwg ail-law, gan gynnwys mewn rhai lleoliadau awyr agored; i atal tybaco rhag cael ei roi i blant, a mesurau newydd i ddiogelu pobl rhag risg haint sy'n gysylltiedig â thyllu neu datwio. Byddwn yn gwahardd tyllau mewn rhan bersonol o'r corff i bobl o dan 18 oed.

Cymru oedd y rhan gyntaf o'r DU i'w gwneud yn orfodol i fusnesau bwyd arddangos eu sgorau hylendid bwyd yn gyhoeddus – gan roi mwy o ddewis i bobl ynglŷn â ble maent eisiau bwyta a siopa. Llywodraeth Lafur Cymru hefyd wnaeth gyflwyno'r ddeddfwriaeth gyntaf yn y DU i gyflwyno system optio allan ar gyfer rhoi organau, gan gynyddu nifer yr organau sydd ar gael ar gyfer trawsblannu.

Mae iechyd y geg ymhlith plant yn gwella yng Nghymru, ar adeg pan fo gan blant yn Lloegr fwy o ddannedd pwdr, diolch i'n rhaglen arloesol Cynllun Gwên.

Mae lefelau gordewdra yng Nghymru yn sefydlog, ond maent yn dal yn rhy uchel. Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn llunio strategaeth genedlaethol ar ordewdra i Gymru a bydd yn gweithio gyda Llywodraeth Lafur ar ei strategaeth gordewdra ymhlith plant, gyda chynigion ar hysbysebu a labelu bwyd.

Rydym yn parhau'n ymrwymedig i gyflwyno isafbris uned ar gyfer alcohol, a buddsoddwn £50m bob blwyddyn yn lleihau ac yn mynd i'r afael â'r niwed sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau ac alcohol.

Mae unigrwydd yn broblem gynyddol i'n cymdeithas, ac fel y dywedodd Jo Cox: "Hen neu ifanc, nid yw unigrwydd yn gwahaniaethu". Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn datblygu strategaeth genedlaethol a thraws-lywodraethol i fynd i'r afael ag unigrwydd ac arwahanrwydd.

Bydd Llafur yn mynd i'r afael ag anghyfiawnderau hanesyddol yn ymwneud ag iechyd y cyhoedd. Byddwn yn cynnal ymchwiliad cyhoeddus i waed halogedig. Byddwn yn cynnal ymchwiliad cyhoeddus i drwyddedu a rheoleiddio meddyginiaethau, dyfeisiau meddygol a chynhyrchion meddygol, gan gynnwys Valproate.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru yn ariannu treial tair blynedd ar gyfer PrEP i bawb sy'n gymwys yng Nghymru.

STAFF Y GIG

I warantu'r gwasanaethau gorau posibl i gleifion, bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn parhau i fuddsoddi yn ein gweithlu iechyd a gofal. Mae gennym gynllun gweithlu hirdymor ar gyfer ein gwasanaeth iechyd, sy'n rhoi'r cymorth sydd ei angen arnynt i staff i wneud eu gorau i'w cleifion.

Bydd Llafur yn diddymu cap cyflog y GIG, yn rhoi penderfyniadau ar gyflog yn ôl yn nwylo'r corff adolygu cyflogau annibynnol, ac yn rhoi'r cyflog y maent yn ei haeddu i weithwyr ein GIG. Mae Cymru eisoes wedi deddfu ar lefelau staffio nyrsys mewn wardiau ysbytai aciwt, ac rydym yn falch fod GIG Cymru yn parhau i fod yn gyflogwr Cyflog Byw Go lawn.

Uchelgais tymor hir Llafur yw i'n system iechyd gael y staff sydd wedi cael yr hyfforddiant gorau yn y byd, yn barod i ddelio â beth bynnag a wynebant yn y blynyddoedd i ddod. Yn wahanol i Loegr, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi parhau i gefnogi bwrsariaethau a chyllid ar gyfer graddau yn gysylltiedig ag iechyd. Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi cyhoeddi pecyn £95m i gefnogi ystod o raglenni addysg a hyfforddiant ar gyfer gweithwyr gofal iechyd proffesiynol yng Nghymru yn 2017-18, gan alluogi dros 3,000 o fyfyrwyr gofal iechyd newydd ymuno â'r rheiny sydd eisoes yn astudio yng Nghymru.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru yn cyflwyno ein hymgyrch 'Dyma Cymru: Hyfforddi, Gweithio, Byw' fesul cam i ddenu mwy o nyrsys i Gymru. Mae cam cyntaf yr ymgyrch, a lansiwyd yn 2017, wedi helpu recriwtio mwy o feddygon, gan gynnwys meddygon teulu, i hyfforddi yng Nghymru.

Byddwn yn parhau i weithio mewn partneriaeth â staff y GIG a gweithwyr gofal iechyd proffesiynol i greu gwasanaeth iechyd yng Nghymru sy'n barod

at y dyfodol – bydd adolygiad Seneddol o iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru yn cyflwyno adroddiad ar ddiwedd y flwyddyn hon.

Bydd Llafur yn gwarantu ar unwaith hawliau staff yr UE sy'n gweithio yn ein gwasanaethau iechyd a gofal. Mae Llafur Cymru yn cefnogi chwythwyr chwiban i GIG i wneud yn siŵr bod ein staff gwasanaeth iechyd yn gallu codi llais i gefnogi'r safonau gorau posibl i gleifion.

ARIANNU IECHYD A GOFAL CYMDEITHASOL

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi parhau i fuddsoddi mewn iechyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru, er gwaetha'r toriadau dwfn y mae'r Ceidwadwyr wedi'u gwneud i'n cyllid cyffredinol. Yn nwy flynedd gyntaf Llywodraeth Llafur Newydd yng Nghymru (2016-17 a 2017-18) byddwn wedi buddsoddi mwy na £500m yn ychwanegol yn y GIG, sy'n gyfwerth â £169 y pen mewn gwariant ychwanegol ar iechyd.

Mae ffigurau'r Trysorlys ei hun yn dangos bod Cymru'n gwario mwy ar iechyd a gofal cymdeithasol ar y cyd nag y mae Lloegr yn gwneud - £160 yn fwy y pen.

Eleni, rydym wedi buddsoddi £55m yn ychwanegol mewn gofal cymdeithasol i helpu ymateb i'r pwysau a'r costau uwch sy'n gysylltiedig â'r cyflog byw cenedlaethol.

Adlewyrchir ein hymrwymiad parhaus i fuddsoddi mewn gofal cymdeithasol yng Nghymru yn y duedd o oedi mewn trosglwyddiadau gofal, sydd wedi gostwng yn gynyddol yng Nghymru dros amser i'w lefelau isaf, ond yn Lloegr maent wedi codi i'r lefelau uchaf erioed.

Mae ein dull o ariannu gofal cymdeithasol yn cyferbynnu'n llwyr â'r dull a fabwysiedir gan y Ceidwadwyr, sydd wedi gadael system o ofal cymdeithasol yn Lloegr sy'n fwyfwy bregus ac yn anaddas i'r diben. Mae Cronfa'r Brenin wedi cyfrifo bod y cyllidebau gofal cymdeithasol yn Lloegr wedi lleihau £5bn dros gyfnod o chwe blynedd.

Mae mwy o bobl yn byw'n annibynnol yng Nghymru o ganlyniad i gyllid parhaus Llywodraeth Lafur Cymru i ofal cymdeithasol. Rydym wedi pasio deddfwriaeth bwysig i ddiwygio'r ffordd y caiff gwasanaethau cymdeithasol eu darparu yng Nghymru, gan roi anghenion pobl yn ganolog i wasanaethau. Mae gan ofalwyr yr un hawliau i gael asesiad â'r bobl y maent yn gofalu amdanynt yng Nghymru.

Byddwn yn gweithredu i roi terfyn ar gontractau dim oriau mewn gofal cymdeithasol, a byddwn yn cyflwyno system gofrestru newydd ar gyfer yr holl weithwyr gofal cymdeithasol er mwyn proffesiynoli'r sector a rhoi iddo'r parch y mae'n ei haeddu.

Credwn y dylai pawb fod yn gallu pasio rhywbeth ymlaen i'w teulu a'u hanwyliaid - bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn gwneud mwy na dyblu'r cyfalaf y gall pobl ei gadw cyn bod rhaid iddynt ddechrau talu ffioedd gofal preswyl, gan godi'r terfyn o £23,000 i £50,000 erbyn 2021.

IECHYD MEDDWL

Afiechyd meddwl yw her iechyd fwyaf ein hoes nad aethpwyd i'r afael â hi. Bydd rhyw un o bob pedwar o bobl yn y DU yn dioddef problem iechyd meddwl bob blwyddyn.

Mae Llafur Cymru yn cydnabod pwysigrwydd cymorth i bobl â chyflyrau iechyd meddwl, ac er bod Lloegr wedi gweld eu cyllidebau iechyd meddwl yn cael eu torri a'u defnyddio i lenwi tyllau mewn mannau eraill yn y system, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi parhau i wario mwy ar wasanaethau iechyd meddwl nag ar unrhyw ran arall o'r GIG yng Nghymru.

Mae cyllid iechyd meddwl wedi'i glustnodi yng Nghymru – rydym wedi cynyddu'r gyllideb i dros £600m ac mae mwy na £1 o bob £10 a gaiff ei wario yn y GIG yng Nghymru yn cael ei wario ar iechyd meddwl.

Daeth Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) arloesol i rym yn 2012. Mae'r ddeddfwriaeth unigryw hon sy'n torri tir newydd yn ganolog i strategaeth 10 mlynedd Llywodraeth Cymru, Law yn Llaw at Iechyd Meddwl.

Dim ond yng Nghymru y gwarentir yr hawl i bob unigolyn sy'n derbyn gofal iechyd meddwl arbenigol gael cynllun gofal a thriniaeth, gan gefnogi'r grŵp hwn o bobl sy'n agored i niwed mewn ystod o feysydd fel gofal personol a lles, ac addysg a hyfforddiant, yn ogystal â thriniaeth feddygol.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi ymrwymo i gymryd mwy o gamau i fynd i'r afael â stigma salwch meddwl; i gynyddu mynediad i therapïau siarad ac i hyrwyddo iechyd emosiynol gwell mewn ysgolion.

CYMUNEDAU MWY DIOGEL

HEDDLU
POLICE

COMMUNITY
SUPPORT OFFICER

YR HEDDLU A THROSEDDU

Y llynedd, amcangyfrifwyd bod 6.1 miliwn o ddigwyddiadau troseddau wedi'u dioddef gan oedolion yng Nghymru a Lloegr yn unig. Cofnododd bron i bob heddlu yn y wlad gynnydd mewn troseddau dros y flwyddyn ddiwethaf, gyda chynnydd sy'n peri pryder mewn rhai o'r troseddau mwyaf treisgar, yn cynnwys troseddau â gynnau a chyllyll a dynladdiad.

Yn ystod cyfnod Theresa May, mae niferoedd yr heddlu wedi gostwng 20,000. Mae toriadau i'r heddlu yn peryglu cymunedau ac yn peryglu swyddogion yr heddlu hefyd. Bydd ymagwedd Llafur at blismona troseddau yn wahanol.

Byddwn yn cefnogi'r heddlu wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau. Byddwn yn darparu'r offer sydd eu hangen ar swyddogion, swyddogion cymorth cymunedol a staff sifilaidd, a'r bobl sydd eu hangen arnynt i ddarparu gwasanaeth plismona effeithiol, gan gynnwys o'r bygythiad cynyddol o seiberdroseddau. Byddwn yn gweithio gyda nhw i sicrhau bod ein cymunedau yn fwy diogel, i bob un ohonom ni.

Byddwn yn hyrwyddo polisiau plismona cymunedol ac yn cymhell ymarfer plismona da, gan weithio gyda'r Comisiynwyr Heddlu a Throseddau ledled y wlad ar strategaethau i atal troseddau. Byddwn yn gweithio hefyd i ddileu rhagfarnau sefydliadol yn erbyn cymunedau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig, sy'n golygu eich bod yn dal yn fwy tebygol o lawer o gael eich stopio a'ch chwilio fel dyn du neu Asiaidd.

Bydd Llafur yn recriwtio 10,000 yn fwy o swyddogion heddlu i weithio ar rawdau cymunedol, sy'n gyfwerth ag o leiaf un yn fwy ar gyfer pob cymdogaeth yn y wlad. Bydd gan Gymru 853 o swyddogion heddlu newydd a fydd yn gweithio ochr yn ochr â'r 500 o Swyddogion Cymorth Cymunedol y mae Llywodraeth Lafur Cymru eisoes yn eu hariannu i wneud ein cymunedau yn fwy diogel.

Fe wnaeth polisiau Llywodraeth Lafur Cymru helpu i gynyddu adrodd am droseddau casineb o 20% yn

2015-16. Rydym wedi ariannu canolfan genedlaethol adrodd am droseddau casineb a byddwn yn parhau i weithio i adeiladu hyder dioddefwyr a gwella ymgysylltu ar draws ein cymunedau.

Yn 2017-18, bydd Llafur Cymru yn buddsoddi dros £4.4m mewn prosiectau wedi'u hanelu at droi sylw pobl ifanc i ffwrdd oddi wrth droseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol.

Byddwn yn sicrhau bod cymorth priodol yn cael ei ddarparu i ddioddefwyr troseddau, ac yn cyflwyno deddfwriaeth ar gyfer hawliau safon ofynnol i wasanaeth gan asiantaethau cyfiawnder troseddol.

Yng Nghymru, rydym yn falch o fod wedi pasio Deddf Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol gyntaf y DU. Mae pethau yn mynd rhagddynt yn dda o ran gweithredu'r Ddeddf, ond mae llawer mwy i'w wneud eto o ran cyflwyno ein strategaeth genedlaethol.

Ond nid yw lefel y trais yn erbyn menywod a merched yn dderbyniol. Bydd Llafur yn pwysleisio diogelwch menywod a merched trwy benodi comisiynydd i bennu safonau newydd ar gyfer mynd i'r afael â thrais domestig a rhywiol. Mae hyn yn adeiladu ar benodiad a gwaith y cynghorydd cenedlaethol yng Nghymru.

Bydd Llafur yn sefydlu Cronfa Loches Genedlaethol ac yn sicrhau sefydlogrwydd i ganolfannau argyfwng trais. Bydd Llafur Cymru yn parhau i ddatblygu'r maes dysgu iechyd a lles yn y cwricwlwm ysgol newydd, er mwyn galluogi pobl ifanc i adeiladu'r wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau a fydd yn eu galluogi i ddatblygu perthnasoedd cadarnhaol a phriodol.

Byddwn yn cryfhau'r gyfraith, gan wahardd defnyddio atebion cymunedol fel ymateb i drais domestig.

Bydd Llafur yn parhau i orfodi mesurau effeithiol i atal pob math o gam-drin, gan gynnwys anffurfio organau cenhedlu benywod.

DIOGELWCH A GWRTHDERFYSGAETH

Bydd Llafur yn cynnal y trefniadau cydweithredu ar ddiogelwch trawsffiniol gyda'n partneriaid cudd-wybodaeth yn Ewrop a thu hwnt. Byddwn bob amser yn darparu'r adnoddau a'r pwerau y mae eu hangen arnynt i'n hasiantaethau diogelwch i warchod ein gwlad ac i'n cadw ni gyd yn ddiogel. Byddwn hefyd yn sicrhau nad yw'r cyfryw bwerau yn gwanhau ein hawliau unigol neu hawliau sifil.

Pan fydd y nodau hyn yn gwrthdaro - a byddant yn gwrthdaro weithiau, rhaid i'r modd o arfer pwerau ymchwiliol fod yn gymesur ac yn angenrheidiol bob amser. Byddwn yn ailgyflwyno goruchwyliaeth farnwrol effeithiol dros sut a pha bryd y'u defnyddir, pan fydd yr amgylchiadau yn mynnu bod ein diogelwch cyfunol yn gorbwyso rhyddid unigol.

Bydd Llafur yn adolygu'r rhaglen Prevent gyda'r bwriad o asesu ei heffeithiolrwydd a'i photensial i ddieithrio cymunedau lleiafrifol. Wrth wneud hynny, byddwn yn mynd i'r afael â methiant y llywodraeth i gymryd unrhyw fesurau newydd effeithiol yn erbyn problem gynyddol radicaleiddio eithafol neu dreisgar.

DIOGELWCH FFINIAU

Mae diogelwch ffiniau yn hanfodol i atal troseddau difrifol, gan gynnwys herwgipio plant, masnachu pobl, smyglo cyffuriau a chaethwasiaeth fodern.

Yn groes i rethreg y Llywodraeth Geidwadol, nid ydynt wedi cymryd unrhyw reolaeth o'n ffiniau nac wedi cryfhau ein diogelwch. Yn lle hynny, maent wedi ffrwyo adroddiadau'r arolygydd annibynnol yn tynnu sylw at wendidau ar ein ffiniau am eu bod wedi torri Llu'r Ffiniau o filoedd o bersonél. Maent am wneud landlordiaid, athrawon, staff meddygol a gweithwyr eraill y sector cyhoeddus yn swyddogion mewnfudo di-dâl y sector preifat, gan eu gorfodi i ddarparu gwybodaeth i'r awdurdodau.

Fe wnaeth y Ceidwadwyr addo a methu cyflawni 100% o wiriadau ymadael wrth y ffiniau. Bydd Llafur yn recriwtio 500 yn fwy o warchodwyr ffiniau i ychwanegu at ein mesurau diogelwch a'n rheolaethau.

GWASANAETHAU TÂN AC ACHUB

Yng Nghymru, mae nifer y tanau wedi gostwng yn nodedig ers datganoli'r gwasanaethau tân ac achub yn 2004-05, gyda gostyngiad o 56% yn y tanau yr ymdriniwyd â nhw.

Rydym wedi cymryd hyn fel cyfle cadarnhaol i wneud defnydd ehangach o sgiliau ymladdwyr tân, er enghraifft, wrth ymateb i bobl y mae angen gofal meddygol brys arnynt pan fyddant yn y sefyllfa orau i wneud hynny.

Rydym wedi creu dyletswydd statudol i'r gwasanaethau tân ac achub i ymateb i lifogydd ac argyfyngau'n gysylltiedig â dŵr, sy'n peri risg marwolaeth, anaf difrifol neu salwch difrifol, ac wedi buddsoddi £1.8m mewn offer newydd.

Gwneir y newidiadau hyn yn bosibl gan ein partneriaeth adeiladol gydag undebau llafur ar ystod o faterion, yn cynnwys pensiynau.

CYFIAWNDER

Mae angen mynediad i'r system gyfiawnder ar bawb ohonom i'n gwarchod rhag y rheiny a fyddai'n gwarafun ein hawliau i ni. Bydd Llafur yn mynd ati i wneud Prydain yn gymdeithas decach gyda hawliau i bawb, yn cael ei llywodraethu gan reolaeth y gyfraith, lle cynhelir y gyfraith a'i gorfodi'n gyfartal.

Mae'r Ceidwadwyr yn bygwth ein Deddf Hawliau Dynol ac efallai y byddant yn ein tynnu ni allan o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol. Bydd Llafur yn cynnal y Ddeddf Hawliau Dynol.

Mae cyfiawnder yn cael ei wadu'n rhy aml o lawer. Mae gormod o bobl gyffredin yn gwybod hyn. Mae yna gefnogwyr pêl-droed, undebwyr llafur, gweithredwyr amgylcheddol a phobl sy'n byw gydag anabledau y mae eu profiadau personol yn dystiolaeth uniongyrchol.

Bydd Llafur yn cynnal ymchwiliadau cyhoeddus i anghyfiawnderau hanesyddol. Byddwn yn agor ymchwiliadau i Orgreave a chosbrestru. Byddwn yn rhyddhau'r holl bapurau yn ymwneud â threialon 14 yr Amwythig a'r 37 o weithwyr iard longau Cammell Laird.

Mae cyfiawnder heddiw wedi dod yn fraint y cyfoethogion. Mae toriadau cyllideb yn golygu bod miloedd yn cael eu hamddifadu rhag penderfyniadau teg. Ceir llai o gyfiawnder yn sgil penderfyniadau gwael asesiadau wedi'u preifateiddio, gan dynnu cymorth cyfreithiol yn ôl, gan ddileu hawliau apêl, gan yr oedi sy'n deillio o lysoedd gorlawn a chan gostau ffioedd.

Mae cymhwyster ar gyfer cymorth cyfreithiol wedi'i dynnu'n ôl ar draws ystod gyfan o feysydd. Cafodd hyn ganlyniadau sy'n peri pryder o ran cyflawni cyfiawnder.

Seilir democratiaeth ar reolaeth y gyfraith ac annibyniaeth farnwrol. Byddwn yn adolygu'r broses penodiadau barnwrol hefyd, i sicrhau bod barnwriaeth yn fwy cynrychioliadol o'n gymdeithas.

Bydd Llafur yn mynd ati ar unwaith i ailsefydlu hawliau i gael cyngor cynnar yn y Llysoedd Teulu.

Mae canlyniadau cywilyddus tynnu hawliau yn ôl wedi cynnwys gofyniad i ddioddefwyr cam-drin domestig i dalu meddygon i ardystio'u hanafiadau. Bydd cynlluniau Llafur yn dileu'r gofyniad hwnnw. Ar yr un pryd, byddwn yn deddfu i wahardd croesholi dioddefwyr trais domestig gan y sawl sy'n eu cam-drin mewn rhai amgylchiadau.

Byddwn yn ailgyflwyno cyllid ar gyfer paratoi achosion adolygiad barnwrol. Mae adolygiad barnwrol yn ffordd bwysig o ddwyn y llywodraeth i gyfrif. Mae mesurau diogelwch digonol i wrthannog achosion annheilwng.

Byddwn yn adolygu'r profion modd cymorth cyfreithiol, gan gynnwys y prawf cyfalaf i'r rheiny ar fudd-daliadau'n gysylltiedig ag incwm.

Bydd Llafur yn ystyried adfer hawliau cymorth cyfreithiol eraill ar ôl cael argymhellion terfynol y Comisiwn Mynediad at Gyfiawnder a arweinir gan Arglwydd Bach.

Gall y system gyfiawnder fod yn ddryslyd ac yn fygythiol. Mae llawer o welliannau y gellir eu gwneud i'r gyfraith ac i brosesau'r llys.

Bydd Llywodraeth Lafur yn cyflwyno gweithdrefn ysgariad dim-bai.

Bydd Llywodraeth Lafur yn ymgynghori ar sefydlu tribiwnlys amgylcheddol gyda gweithdrefnau wedi'u symleiddio i wrando heriau i benderfyniadau anghyfreithlon gan y llywodraeth, fel y rheiny a wnaed ar strategaeth ansawdd yr aer, heb fod yn rhan o brosesau costus afresymol.

Ni fydd Llafur yn gwahardd y llysoedd rhag codi arian i ddarparu gwasanaethau, ond byddwn yn cyflwyno cymhareb i bennu'r uchafswm gwahaniaeth rhwng costau gwirioneddol a thaliadau a godir.

Bydd Llafur yn parhau i ehangu'r defnydd o dechnoleg yn ein gwasanaeth llysoedd lle mae'n gwella mynediad at gyfiawnder, datrys anghydfodau'n amserol a gweinyddu effeithlon.

CARCHARDAI A'R GWASANAETH PRAWF

Mae Llafur yn delio'n llym â throseddu ac yn delio'n llym ag achosion troseddu, ond ni fyddwn yn gwneud bywydau gweithwyr yn y system cyfiawnder troseddol yn anoddach. Mae angen adnoddau ar swyddogion carchardai, swyddogion prawf a gweithwyr eraill i gyflawni eu swyddi'n ddiogel, yn effeithiol ac yn llwyddiannus.

Mae carchardai yn orlawn. Mae lefelau staffio yn rhy isel. Mae'r sefyllfa yn beryglus ac mae trais yn erbyn swyddogion carchar yn cynyddu. Mae terfysgoedd ac aflonyddwch yn ein carchardai yn cynyddu. Mae achosion o ddianc o garchardai yn peri gofid i bobl sy'n byw gerllaw carchardai.

Bydd Llafur yn recriwtio 3,000 yn fwy o swyddogion carchar ac yn adolygu'r hyfforddiant a'r datblygiad proffesiynol sydd ar gael. Byddwn yn cyhoeddi cymarebau swyddogion carchar i garcharorion ar gyfer pob carchar. Bydd ein cynnig i godi cap cyflog y sector cyhoeddus yn helpu i gynyddu recriwtio a chadw swyddogion carchar a swyddogion prawf. Mae Llywodraeth Lafur Cymru eisoes wedi ceisio a chael y pŵer i ildio'r cap ar daliadau ymadael â gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Mae cyfraddau aildroseddu yn rhy uchel. Soniodd y Ceidwadwyr am chwyldroi adsefydlu, ac yna rhoi'r gorau iddi. Eu cynnig yn awr yw rhoi mwy a mwy o unigolion dan glo, gan anwybyddu'r dystiolaeth fod ein carchardai yn rhy aml yn fan gwaredu i bobl y mae angen triniaeth arnynt yn fwy nag y mae angen eu cosbi. Bydd Llafur yn mynnu cael cynlluniau adsefydlu personol i bob carcharor.

Y dewis olaf un ddylai carchar fod bob amser – cosb fwyaf difrifol y wlad am droseddau difrifol. Ni ddylai fyth gymryd lle gwasanaethau iechyd meddwl sy'n methu, neu atal cyllid canolfannau trin effeithiau cyffuriau. Byddwn yn adolygu'r ddarpariaeth gwasanaethau iechyd meddwl mewn carchardai.

O dan Llywodraeth Lafur, ni fydd unrhyw garchardai preifat newydd ac ni fydd unrhyw garchardai sector cyhoeddus yn cael eu preifateiddio.

Llwyddodd modelau cyfiawnder ieuenctid arloesol Llafur i drawsnewid bywydau llawer o bobl ifanc, gan eu llywio i ffwrdd oddi wrth droseddu a thuag at ffyrdd mwy adeiladol. Mae Llywodraeth Cymru wedi darparu dros £4.4 miliwn i brosiectau gyda'r nod o gadw pobl ifanc rhag troseddu ac ymddygiad gwrthgymdeithasol. Mae hyn yn cyfrannu at ostyngiad yn nifer y rhai sy'n mynd i mewn i'r System Cyfiawnder Ieuenctid am y tro cyntaf. Byddwn yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol, heddluoedd a gwasanaethau prawf i ymgysylltu'n effeithiol â phobl ifanc y mae perygl iddynt lithro i ymddygiad gwrthgymdeithasol neu ymddygiad troseddol. Byddwn yn ymgorffori arferion cyfiawnder adferol ar draws yr holl sefydliadau i droseddwy'r ifanc.

Mae preifateiddio'r gwasanaethau prawf yn rhannol eisoes wedi methu.

Bydd Llafur yn adolygu rôl Cwmnïau Adsefydlu Cymunedol.

Fe wnaeth y Ceidwadwyr wthio newidiadau i'r gwasanaeth prawf er gwaethaf rhybuddion nad oeddent wedi'u profi a'u bod wedi'u seilio ar sail dystiolaeth wan.

BYW BYWYDAU CYFOETHOCACH

CYMUNEDAU LLEOL

Mae Cyngorau yn darparu gwasanaethau lleol hanfodol i'n cymunedau. Er gwaethaf toriadau llym y Torïaid a orfodwyd ar Gymru yn San Steffan, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi gwneud y penderfyniad i amddiffyn cyllid cyngorau yng Nghymru. Mae grym gwario cyngorau wedi'i dorri dros 25% yn Lloegr, o gymharu â 4% yn unig yng Nghymru.

Nid yw hyn yn golygu bod pethau'n hawdd i gyngorau Cymru. Mae cyngorwyr Llafur Cymru ledled y wlad yn wynebu penderfyniadau anodd yn ddyddiol yn sgil cyllidebau sy'n lleihau a galw cynyddol am wasanaethau. Byddai Llywodraeth Lafur yn San Steffan, sydd wedi ymrwymo i roi terfyn ar galedi, yn darparu cyd-destun cwbl wahanol ar gyfer cyllid a gwasanaethau llywodraeth leol yng Nghymru.

Fel y blaid dros gydraddoldeb, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi parhau i gymryd camau i warchod pobl ar incymau isel, gan wario £244m i gynnal hawliau llawn ar gyfer cynllun gostyngiadau'r dreth gyngor. Ar gyfartaledd, mae'r dreth gyngor yng Nghymru £171 yn is nag yn Lloegr, ac mae'n cynyddu ar gyfradd arafach.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi diogelu cyllid gofal cymdeithasol, gan helpu cyngorau Cymru i osgoi argyfwng gofal cymdeithasol. Mae achosion o oedi wrth drosglwyddo gofal yng Nghymru wedi gostwng i'w lefelau isaf, ond yn Lloegr maent wedi cyrraedd y lefel uchaf erioed o ganlyniad i chwe blynedd olynol o doriadau i gyllid gofal cymdeithasol gan y Torïaid. Eleni, byddwn yn buddsoddi £55m yn ychwanegol mewn gofal cymdeithasol i helpu cyngorau Cymru i ymateb i bwysau, gan gynnwys cost y cyflog byw cenedlaethol.

Yng Nghymru, rydym yn adolygu pa gamau ymyrryd cynnar a chamau atal y gellir eu cymryd i helpu lleihau niferoedd y plant sy'n mynd i mewn i ofal, a gwella canlyniadau i'r rheiny sydd eisoes yn y system gofal a phobl sy'n gadael gofal. Bydd y gwaith hwn yn cynnwys lleihau a lliniaru'r

digwyddiadau o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod y gwyddom y gall fod mor andwyol i ddatblygiad plentyn, drwy ganolbwyntio ar atal ac ymyrryd yn gynnar, a meithrin gwydnwch o fewn y teulu.

Mae ein cynllun 'Pan Fydda i'n Barod' yn galluogi pobl ifanc mewn gofal maeth i barhau i fyw gyda'u gofalwyr maeth pan fyddant yn troi'n 18 oed. Mae'n eu galluogi i aros yn amgylchedd y teulu hyd at 21 neu 25 oed os ydynt yn cwblhau rhaglen addysg neu hyfforddiant gytûn. Bydd ein 'Cronfa Dydd Gŵyl Dewi' newydd yn darparu £1m i awdurdodau lleol ledled Cymru i helpu pobl ifanc sydd wedi cael profiad o ofal yn yr un ffyrdd ag y mae rhieni yn helpu eu plant yn eu harddegau hwyr a'u hugeiniau cynnar.

Byddwn yn parhau i ariannu'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol i weithredu ei ymagwedd strategol a holistaidd at fabwysiadu a amlinellir yn ei Fframwaith newydd ar gyfer Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu yng Nghymru.

Mae ein Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) sy'n garreg filltir wedi cryfhau'r ymagwedd partneriaeth at ddiogelu - mae'n gyfrifoldeb ar bob gweithiwr proffesiynol a sefydliad i wneud popeth y gallant i sicrhau bod plant ac oedolion sydd mewn perygl yn cael eu gwarchod rhag cam-drin.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru yn ymgorffori egwyddorion Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn ei holl waith a bydd yn parhau i fuddsoddi mewn hyfforddiant i weithwyr proffesiynol yn y sector cyhoeddus sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc neu ar eu rhan.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn talu cost ffioedd claddu plant i rieni mewn profedigaeth ar draws yr holl gyngorau yng Nghymru. Rydym yn cydnabod bod rhai cyngorau eisoes wedi cymryd y cam hynaws hwn. Mae hwn yn fater hollbwysig sy'n arwydd o bwy rydym am fod fel gwlad.

Rydym wedi diogelu cyllid addysg, gan arwain at y canlyniadau arholiadau gorau erioed, ac mae'r bwlch rhwng y plant cyfoethocaf a'r plant tlotaf wedi cau ym mhob cyfnod allweddol.

Rydym wrth reswm yn falch o'n hanes o ailgylchu sydd gyda'r mwyaf blaenllaw yn y byd. O ganlyniad i becyn cynhwysfawr o bolisiau, buddsoddiad a thargedau Llywodraeth Cymru, mae cynghorau Llafur Cymru wedi cynyddu lefelau ailgylchu yn ddramatig i 62%. Hon yw'r gyfradd ail uchaf yn Ewrop a'r drydedd uchaf yn y byd. Mae hyn yn cymharu â lefelau ailgylchu sy'n gostwng yn Lloegr – ar hyn o bryd mae o dan 44% am y tro cyntaf er 2011. Mae Cymru'n gweithio tuag at fod y wlad ailgylchu orau yn y byd.

Llafur yw plaid datganoli, a chredwn mewn rhoi grym yn ôl i gymunedau. Yn 2017, cyhoeddodd Llywodraeth Lafur Cymru Bapur Gwyn yn galw am bartneriaeth wahanol a mwy cyfartal rhwng pobl a'r gwasanaethau cyhoeddus a ddefnyddiant. Byddai hyn yn gweld set newydd o egwyddorion yn cael ei datblygu, yn cydnabod pobl fel yr arbenigwyr o ran rheoli eu bywydau eu hunain, a rhoi ymyriadau ar waith i ddatrys materion yn gynnar cyn iddynt ddwysáu .

Tra bod 1,200 o Ganolfannau Cychwyn Cadarn wedi'u colli yn Lloegr o dan y Ceidwadwyr, mae Llafur Cymru wedi dyblu nifer y bobl ifanc sy'n elwa o Dechrau'n Deg i dros 36,000. Byddwn yn parhau i ddarparu'r gwasanaeth hollbwysig hwn i fwy na chwarter o'r grŵp oedran.

Roedd preifateiddio'r Post Brenhinol gan Lywodraeth y Ceidwadwyr yn gamgymeriad hanesyddol, gan werthu ased cenedlaethol arall yn rhad. Byddwn yn gwrthdroi preifateiddio'r Post Brenhinol cyn gynted â phosibl. Bydd Llafur yn rhoi terfyn ar gau canghennau Swyddfa Bost y Goron sy'n chwarae rhan fawr yn gwasanaethu eu cymunedau. Byddwn hefyd yn sefydlu comisiwn i sefydlu Banc Post, dan berchenogaeth Swyddfa'r Post, sy'n darparu amrediad llawn o wasanaethau bancio ym mhob cymuned.

Byddwn yn sefydlu adolygiad cenedlaethol o dafarndai lleol i archwilio'r achosion am dranc tafarndai ar raddfa fawr, ac yn sefydlu tasglu ar y cyd i ystyried eu cynaliadwyedd i'r dyfodol.

Byddwn yn lleihau'r uchafswm betio ar derfynellau betio ods penodedig. Mae gamblo sy'n peri problemau yn fater iechyd y cyhoedd, a bydd Llafur yn deddfu yn y maes hwn.

YR AMGYLCHEDD A MATERION GWLEDIG

Yn Lloegr, mae'r Llywodraeth Geidwadol wedi cymryd cymunedau gwledig yn ganiataol, gyda thanfuddsoddi cronig mewn trafndiaeth, band eang a gwasanaethau cyhoeddus, gan gynnwys cau ysgolion lleol, swyddfeydd post, a llyfrgelloedd.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi buddsoddi - a bydd yn parhau i fuddsoddi - yn ein cymunedau gwledig a'u seilwaith hanfodol. Mae ein rhaglen Cyflymu Cymru yn dod â mynediad i fand eang cyflymder uchel i'r mwyafrif o gartrefi a busnesau yng Nghymru nad ydynt yn gallu ei gael trwy raglenni masnachol y sector preifat. Eleni, byddwn yn buddsoddi £84m yn ychwanegol i wella trafndiaeth leol yng nghymunedau gwledig Cymru, ac rydym wedi cyflwyno cyllid gwaelodol i awdurdodau lleol i'w hamddiffyn yn erbyn y toriadau gwaethaf gan y Torïaid.

Diolch i waith Llywodraeth Lafur Cymru, mae twristiaeth yn llwyddiant mawr i economi Cymru. Mae niferoedd ymwelwyr rhyngwladol â Chymru; ymweliadau dydd a'r gwariant fesul diwrnod i gyd yn cynyddu. Yn 2016, adroddodd busnesau yng Nghymru fod mwy o bob wedi ymweld nag yn y flwyddyn flaenorol.

Byddwn y parhau i farchnata Cymru yn y DU ac yn rhyngwladol drwy frandio mwy effeithiol, ac yn buddsoddi yn y bobl a'r lleoedd sy'n gwneud Cymru yn lle mor ddeniadol i ymweld ag ef.

Yn Lloegr, mae'r Ceidwadwyr wedi methu darparu gweledigaeth glir, uchelgeisiol neu gynaliadwy ar gyfer dyfodol y diwydiannau ffermio, bwyd a physgota.

Yng Nghymru, mae gennym ymagwedd nodedig sy'n integreiddio datblygu gwledig â rheolaeth amgylcheddol yng nghyd-destun yr UE. Yn dilyn pleidlais Brexit, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi gweithio'n agos â ffermwyr a'r sector amgylcheddol i ddatblygu polisi datblygu gwledig i'r dyfodol a fydd yn cefnogi ffermio, datblygu gwledig a blaenoriaethau amgylcheddol.

Byddwn yn ehangu rôl y Dyfarnwr Cod Cyflenwi Bwydydd i sicrhau bod cyflenwyr a defnyddwyr yn cael bargaen deg.

Byddwn yn caniatáu i weithwyr yr UE a gyflogir ar draws feysydd ffermio, pysgota a gweithgynhyrchu bwyd i aros yn y DU, ac yn adfer y Cynllun Gweithwyr Amaethyddol Tymhorol.

Fe wnaeth y Ceidwadwyr ddiddymu'r Bwrdd Cyflogau Amaethyddol ar gyfer Cymru a Lloegr a oedd yn pennu a diogelu cyflogau gweithwyr amaethyddol. Enillodd Llywodraeth Lafur Cymru achos yn y Goruchaf Lys i sefydlu Bwrdd Cyflogau Amaethyddol ar gyfer Cymru, sy'n darparu cyflog teg i weithwyr amaethyddol ledled Cymru.

Mae buddsoddi yn ein hamgylchedd yn golygu buddsoddi yn ein dyfodol. Byddwn yn amddiffyn ac yn ehangu mesurau presennol i ddiogelu'r amgylchedd. Pasiwyd Deddf yr Amgylchedd (Cymru), sy'n garreg filltir, gan Lywodraeth Lafur Cymru, a bydd yn helpu Cymru i ddod yn economi werdd, carbon isel sy'n barod i addasu i effeithiau'r newid yn yr hinsawdd.

Byddwn yn hyrwyddo ffermio, bwyd a physgota cynaliadwy drwy hyrwyddo a buddsoddi mewn sgiliau, technoleg, mynediad i'r farchnad ac arloesedd.

Byddwn yn gwarchod ein gwenyn drwy atal neonicotinoidau cyn gynted ag y bydd ein perthynas a'r UE yn caniatáu i ni wneud hynny.

Byddwn yn creu fforestydd a choetiroedd cynaliadwy yng Nghymru. Yn wahanol i'r Ceidwadwyr a geisiodd eu preifateiddio, bydd Llafur yn cadw ein fforestydd yn nwylo'r cyhoedd.

Mae'r Ceidwadwyr yn Lloegr wedi torri eu haddewid i fod y 'llywodraeth wyrddaf erioed'. Maent wedi caniatáu ffracio mewn parciau cenedlaethol ac ardaloedd o harddwch naturiol eithriadol (AHNEau) fel y Gŵyr, wedi osgoi eu cyfrifoldebau ar ansawdd yr aer, ac wedi torri'r

cyllid ar gyfer amddiffynfeydd llifogydd. Mae dyfodol ein diwydiannau ffermio, bwyd a physgota yn y fantol, i'w ddefnyddio fel grym trafod yn nhrafodaethau Brexit.

Mae bygythiad y Ceidwadwyr i wneud coelcerth o fiwrocratiaeth, fel rhan o Brexit, yn fygythiad i'n mesurau amddiffyn yr amgylchedd, ac felly i ansawdd ein bywydau. Mae eu hanes o fynd i'r afael â'r hinsawdd yn newid a difrod amgylcheddol wedi bod yn un o ddiffyg gweithredu a thorri addewidion.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn gwarchod ein hamgylchedd a'r aer a anadlwn. Rydym wedi ymgynghori ynglŷn â'n hymagwedd at lygredd aer, ac rydym wedi ymrwymo i gyhoeddi canllawiau i'r GIG i'w hannog i gefnogi awdurdodau lleol yn eu gwaith ar ansawdd yr aer. Byddwn hefyd yn cyhoeddi canllawiau polisi newydd ar ansawdd yr aer i bob awdurdod lleol.

Byddwn yn ymgynghori ar gynigion ar gyfer fframwaith parth aer glân i Gymru. Byddwn yn diweddarau polisi cynllunio Cymru; yn rhoi gwelliannau a gytunwyd arnynt yn ddiweddar ar waith i reoli ansawdd aer lleol, ac yn adolygu ein hymagwedd at y rhwydwaith cefnffyrdd.

Llusgwyd y Ceidwadwyr i'r llys a'u gorfodi i gyhoeddi eu cynllun nitrogen deuocsid drafft. Ond mae eu hymrwymadau yn destun siom ac nid ydynt yn cynnwys gwybodaeth am y camau angenrheidiol i fynd i'r afael ag allyriadau yn y DU, nac yn rhoi unrhyw fanylion am gynllun sgrapio diesel.

Mae mynd i'r afael â gwastraff yn llwyddiant mawr i Gymru, ac mae Llywodraeth Lafur Cymru ar y trywydd i fod yn arweinydd byd o ran ailgylchu trefol.

Byddwn yn ymgynghori ar ein strategaeth wedi'i diweddarau, Tuag at Ddyfodol Diwastraff yn 2018. Fel rhan o hyn, rydym eisiau mynd i'r afael â phecynnu gwastraff drwy wneud yn

siŵr bod cynhyrchwyr yn ysgwyddo mwy o gyfrifoldeb ariannol am gasglu a rheoli gwastraff o gynhyrchion a phecynnu. Byddwn yn ystyried defnyddio cynwysyddion polystyren a chynwysyddion untro eraill, ac yn ystyried sut y gallai cynllun dychwelyd ernes effeithio ar gynlluniau awdurdod lleol presennol a ddefnyddir i gasglu a rheoli'r gwastraff a gynhyrchwn yng Nghymru.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru yn datblygu'r Cynllun Morol Cenedlaethol Cymru cyntaf, a fydd yn rheoli gweithgareddau morol mewn ffordd gynaliadwy, gan ystyried blaenoriaethau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol.

LLES ANIFEILIAID

Mae angen gwarchod anifeiliaid yn ein cadwyn fwyd. Mae angen gwarchod anifeiliaid domestig rhag creulondeb. Mae angen ecosystem gynaliadwy ar anifeiliaid gwyllt. Gweledigaeth Llafur yw i'r DU arwain y byd gyda safonau lles anifeiliaid uchel yn y gwyllt, mewn ffermio ac ar gyfer anifeiliaid domestig.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi goruchwyllo dros 10 mlynedd o welliannau i les anifeiliaid yng Nghymru, gan weithio mewn partneriaeth â sefydliadau trydydd sector.

Rydym wedi deddfu i weithredu ar nifer o faterion, gan gynnwys defnyddio coleri sy'n rhoi sioc drydanol, lles anifeiliaid a ffermir a bridio cŵn, ac rydym wedi cyflwyno codau ymarfer ar gyfer lles anifeiliaid anwes a da byw. Byddwn yn cyflwyno cynllun trwyddedu neu gofrestru ar gyfer arddangosfeydd anifeiliaid symudol, gan gynnwys syrcau, ac rydym yn ymchwilio i sefydlu cofrestr cam-drin anifeiliaid yng Nghymru.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn parhau i gryfhau ein hymagwedd at ddileu TB gwartheg, gan ganolbwyntio ar bob ffynhonnell heintio TB, yn cynnwys rhwng gwartheg a gwartheg a TB yn cael ei ledaenu gan fywyd gwyllt.

Bydd ein cyfres o fesurau cynhwysfawr newydd yn cynnwys ymagwedd ranbarthol newydd; rheolaethau gwartheg cadarnach a newidiadau i iawndal. Rydym yn parhau i ddiystyru rhaglen difa moch daear dull Lloegr, sy'n cynnwys ffermwyr yn saethu moch daear yn rhydd.

Fe wnaeth Llafur wahardd hela llwynogod, fe wnaeth Theresa May ei wrthwynebu. Dim ond Llywodraeth Lafur fydd yn cynnal y gwaharddiad.

TRAFNIDIAETH

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi ymrwymo i greu system drafnidiaeth fodern, integredig a hygyrch ledled Cymru sy'n ddibynadwy, yn fforddiadwy ac a all gefnogi twf economaidd yn ein cymunedau.

Roedd mesurau'r Torïaid i ddadreoledio a phreifeiddio gwasanaethau trafndiaeth allweddol fel bysys a'r rheilffordd yn y 1980au a'r 1990au yn feithiant. Dywedont ein bod wedi cael dewis ac effeithlonrwydd, ond realiti eu hagenda preifateiddio trafndiaeth oedd bod gwasanaethau wedi'u darnio, cododd prisiau teithio ac aeth tocynnau'n rhy gymhleth.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi ymrwymo i system drafnidiaeth sy'n rhoi blaenoriaeth i wasanaeth cyhoeddus dros elw preifat.

Rydym yn arwain caffael masnachfaint newydd Rheilffyrdd Cymru a'r Gororau o 2018 ac yn datblygu gwasanaethau metro yn Ne Cymru a Gogledd Ddwyrain Cymru, gan roi cyfle unwaith mewn cenhedlaeth i ni adeiladu system drafnidiaeth o safon fyd-eang, a fydd yn cefnogi trawsnewid ein heconomi a'n cymunedau.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru eisiau adeiladu system ddielw sy'n ymgorffori'r un egwyddorion o gydweithredu, tegwch a gwerth sy'n sail i'n gwasanaethau cyhoeddus eraill yng Nghymru – fel y GIG.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn datblygu Trafnidiaeth Cymru i ymgymryd ag amrediad ehangach o swyddogaethau trafndiaeth yn debyg i Transort for London, er mwyn hyrwyddo integreiddio, sicrhau system docynnau gydgyssylltiedig a rheoli'r rhwydwaith trafndiaeth gyda ffocws o'r newydd ar y cyhoedd.

Byddwn yn sicrhau bod elw dros ben yn cael ei ail-fuddsoddi'n ôl yn y system drafnidiaeth, gan gymell dewis a gyrru costau i lawr i'r teithiwr, a byddwn yn sicrhau bod mwy o wasanaethau yng Nghymru - tocynnau, marchnata, rheoli gorsafoedd a pharcio

ceir - yn gweithredu mewn ffyrdd arloesol o dan yr ymagwedd newydd hon. Byddai Llywodraeth Lafur y DU yn anrhydeddu'n llawn y cytundeb y daethpwyd iddo rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn 2014 mewn perthynas â throsglwyddo pwerau ar gyfer masnachfaint nesaf Rheilffyrdd Cymru a'r Gororau,

Byddwn yn dod â'n rheilffyrdd yn ôl dan berchenogaeth gyhoeddus, wrth i fasnachfreintiau ddod i ben. Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn cyflwyno Bil Perchenogaeth Gyhoeddus ar y Rheilffyrdd i ddiddymu Deddf Rheilffyrdd 1993 a ddefnyddiodd y Ceidwadwyr i breifateiddio ein rheilffyrdd.

Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn gwneud y gwaith y methodd y Torïaid ei wneud ac yn cwblhau trydaneiddio prif linell y Great Western i Abertawe. Bydd hefyd yn gweithio gyda Llywodraeth Lafur Cymru i bennu amserlen glir ar gyfer trydaneiddio prif linell Gogledd Cymru.

Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn cwblhau'r rheilffordd gyflym HS2 o Lundain trwy Birmingham i Leeds a Manceinion ac i mewn i'r Alban, gan sicrhau bod cysylltiadau effeithiol i Ogledd Cymru er bydd economi'r rhanbarth.

Bydd Llywodraeth Lafur yn buddsoddi i adfywio'r economïau lleol a rhanbarthol ar draws y wlad gyfan drwy sicrhau yr eir i'r afael â thanfuddsoddi hanesyddol yn ein rhwydwaith trafndiaeth.

I baratoi ar gyfer trefniadau masnachu byd-eang newydd, bydd Llywodraethau Llafur y DU a Chymru yn gweithio gyda'i gilydd ar ddatblygu porthladdoedd ac yn manteisio ar gyfleoedd newydd i dyfu ein porthladdoedd allweddol ar hyd a lled Cymru.

Byddwn yn buddsoddi mewn seilwaith tymor hir i Gymru, gan weithio gyda Llywodraeth Lafur Cymru drwy'r Comisiwn Seilwaith Cenedlaethol i Gymru a'r comisiwn cyfatebol yn y DU.

Byddwn yn adeiladu ar lwyddiant Deddf Teithio Llesol arloesol Cymru i annog a galluogi pobl i fynd allan o'u ceir, er lles iechyd gwell ac amgylchedd glanach.

Byddwn yn symud ymlaen o ran ein Papur Gwyrdd a gyhoeddwyd yn ddiweddar ar wella gwasanaeth bysys lleol yng Nghymru er mwyn galluogi creu rhwydwaith bysys cadarnach, mwy cynaliadwy a hygyrch sy'n rhan o system trafnidiaeth gyhoeddus integredig sy'n gwasanaethu ein cymunedau a'n heconomi yn well.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn ymgynghori ar reoleiddio'r sectorau hurio tacsis a cherbydau preifat trwyddedig gan wybod fod technolegau newydd, gwasanaeth defnyddwyr a diogelwch y cyhoedd yn mynnu bod cystadleuaeth deg rhwng y sectorau hynn.

Byddwn yn gofyn i Gomisiwn Seilwaith Cenedlaethol Cymru i archwilio ar argymell datblygiadau i'r rhwydwaith beicio cenedlaethol.

Byddwn yn parhau i uwchraddio ein priffyrdd ac yn gwella gwaith ar ffyrdd lle mae'n hysbys bod tagfeydd, ac yn bwrw ymlaen â buddsoddiadau mawr i'r A55 a'r ffordd liniaru newydd i'r M4.

Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru i ddiddymu tollau ar Bontydd Hafren.

Byddwn yn parhau i weithio gyda'n cymdogion drwy Draffyrdd y Môr yr Undeb Ewropeaidd, a thrwy drafod i gadw aelodaeth o'r Ardal Hedfan Gyffredin a'r trefniant Awyr Agored.

DIWYLLIANT I BAWB

Mae diwydiannau creadigol Prydain yn destun cenfigen y byd, yn ffynhonnell balchder cenedlaethol, yn ysgogwr buddsoddi mewnol a thwristiaeth, ac yn symbol o'r math o wlad yr ydym nawr ac yn dyheu i fod yn y dyfodol.

Mae'r diwydiannau creadigol yn llwyddiant go iawn i economi Cymru. Diolch i gefnogaeth Llywodraeth Lafur Cymru, mae nifer y bobl sy'n gweithio yn y sector yng Nghymru wedi cynyddu dros 50% yn y 10 myned diwethaf, ac mae nifer y mentrau sy'n weithredol yn y sector wedi cynyddu mwy nag 20%.

Rydym wedi rhoi nifer o fecanweithiau ar waith, gan gynnwys tîm datblygu busnes pwrpasol a phanel y sector diwydiannau creadigol, er mwyn cryfhau'r sector yng Nghymru.

Agorodd Stiwdio Pinewood Cymru – stiwdio ffilm go iawn gyntaf Cymru – yn 2016, a bellach mae gennym ystod o 'fawrion' byd-eang yn dod i Gymru. Mae ein busnesau cynhenid yn ffynnu hefyd, gyda chwmnïau, criwiau a chadwyni cyflenwi yng Nghymru yn cynhyrchu cyfresi fel Doctor Who, Sherlock, Da Vinci's Demons, a Stella.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi ymrwymo i sefydlu corff ar wahân i gefnogi twf y diwydiannau creadigol yng Nghymru. Byddwn yn cynnal £40m y flwyddyn mewn gwariant ar gynhyrchu, yn creu o leiaf 100 o gwmnïau newydd yn y pum mlynedd nesaf a 4,000 yn fwy o swyddi yn y degawd nesaf.

Wrth i Brydain adael yr UE, byddwn yn rhoi ein sector creadigol o safon fyd-eang wrth galon ein trafodaethau. Mae angen i ni wneud mwy i agor y celfyddydau a'r diwydiannau creadigol i bawb.

Bydd Llywodraeth Lafur y DU yn cyflwyno cronfa gyfalaf diwylliannol o £1bn yn y DU i uwchraddio seilwaith diwylliannol a chreadigol presennol i fod yn barod ar gyfer yr oes ddigidol, ac yn buddsoddi mewn clystyrau creadigol ledled y wlad. Bydd y gronfa ar gael dros gyfnod o bum mlynedd, a bydd

ymhlith y cronfeydd seilwaith celfyddydau mwyaf erioed, gan drawsnewid tirwedd ddiwylliannol y wlad.

Bydd Llafur yn cadw mynediad rhad ac am ddim i amgueddfeydd, ac yn buddsoddi yn ein hamgueddfeydd a'r sector treftadaeth.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn dwyn y gwaith y mae wedi'i ddechrau ymlaen i alluogi ein sefydliadau treftadaeth a diwylliant i hyrwyddo'r buddion economaidd i bobl Cymru gymaint â phosibl.

Byddwn yn parhau i nodi canmlwyddiant parhaus y Rhyfel Byd Cyntaf ac aberth yr holl rai a fu farw. Mae Llafur yn parhau'n ymroddedig i anrhydeddu rôl pawb sydd wedi gwasanaethu ein gwlad, gan gynnwys y milwyr Sikh, Hindŵaidd a Mwslimaidd a fu'n ymladd dros Brydain.

Bydd Llywodraeth Lafur Cymru yn datblygu'r gwaith y mae wedi'i ddechrau drwy'r rhaglen Dysgu Creadigol Drwy'r Celfyddydau i alluogi plant a phobl ifanc i gael y cyfle i gyfranogi mewn gweithgareddau celfyddydau a diwylliannol.

Mae bod yn berfformiwr yn yrfa wych, ond yn rhy aml mae'r diwylliant o gyflog isel neu ddim cyflog yn golygu ei bod yn anodd i'r rheiny sydd heb deuluoedd cefnog i'w cefnogi. Byddwn yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru, undebau llafur a chyflogwyr i gytuno ar gyngor a chanllawiau penodol i'r sector ar gyflog a safonau cyflogaeth a fydd yn gwneud y sector yn fwy hygyrch i bawb.

Byddwn yn gwella amrywiaeth ar y sgrin ac oddi ar y sgrin, gan weithio gyda'r diwydiant ffilm a darlledwyr gwasanaeth cyhoeddus a masnachol i ddod o hyd i atebion cyflym i wella amrywiaeth.

Rydym yn cydnabod y pryder difrifol ynglŷn â'r "bwlch gwerth" rhwng cynhyrchwyr cynnwys creadigol a'r gwasanaethau digidol sy'n elwa o'i ddefnyddio, a byddwn yn gweithio gyda bob ochr

i adolygu'r ffordd y caiff crewyr ac artistiaid eu gwobrwyo am eu gwaith yn yr oes ddigidol.

Mae angen i bawb ohonom weithio'n galetach i gadw plant yn ddiogel ar-lein. Bydd Llafur yn sicrhau bod rhwymedigaeth ar gwmnïau technegol i gymryd mesurau i warchod plant ymhellach, ac i fynd i'r afael â cham-drin ar-lein. Byddwn yn sicrhau bod pobl ifanc yn deall a'u bod yn gallu tynnu'n hawdd unrhyw gynnwys y gwnaethant ei rannu ar y rhyngwrwyd cyn eu bod yn 18 oed.

Mae Llywodraeth Lafur Cymru yn gweithio tuag at sicrhau bod miliwn o bobl yn siarad Cymraeg, a byddwn yn parhau i fuddsoddi i annog mwy o bobl i ddefnyddio a siarad Cymraeg yn eu bywydau bob dydd.

Y CYFRYNGAU

Mae'r BBC yn ased cenedlaethol y dylai pob un ohonom fod yn falch ohono. Yn wahanol i'r Ceidwadwyr, bydd Llafur yn ei gefnogi bob amser ac yn cynnal ei annibyniaeth. Byddwn yn sicrhau bod gan y BBC a darlledu gwasanaeth cyhoeddus ddyfodol iach. Mae Llafur wedi ymrwymo i gadw Channel 4 dan berchenogaeth gyhoeddus, a bydd yn gwarantu dyfodol y darlledwr Cymraeg S4C.

Mae dioddefwyr hacio ffôn wedi'u siomi gan Lywodraeth Geidwadol a addawodd gyfiawnder iddynt, ond a fethodd â chyflawni ar hynny. Byddwn yn gweithredu argymhellion rhan un o Ymchwiliad Leveson ac yn dechrau rhan dau o'r ymchwiliad a fydd yn edrych i'r methiannau llywodraethu corfforaethol a adawodd i'r sgandal hacio ddigwydd.

Mae papurau newydd a darlledu lleol ym Mhrydain yn rhan bwysig o'n democratiaeth a'n diwyddiant. Rydym yn pryderu ynghylch cyfryngau lleol yn cau a'r gostyngiadau yn y nifer o newyddiadurwyr lleol. Bydd Llafur yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru i greu amgylchedd cryfach i'r cyfryngau lleol dyfu.

Er mwyn gwarchod democratiaeth a rhyddid y cyfryngau, byddwn yn cymryd camau i sicrhau bod Ofcom yn gallu diogelu lluosogrwydd iach o ran perchenogaeth cyfryngau, ac i sefydlu rheolau cliriach ar bwy sy'n addas

CHWARAEON

Mae'n rhaid cynnal chwaraeon er budd y rhai sy'n cyfranogi ynddynt ac yn hoff ohonynt, nid i ychydig rai breintiedig yn unig. Byddwn yn rhoi'r cyfle i gefnogwyr pêl-droed gael mwy o lais o ran y modd y caiff eu clybiau eu rhedeg. Byddwn yn deddfu dros i ymddiriedolaethau cefnogwyr achrededig allu penodi a diswyddo o leiaf dau gyfarwyddwr clwb ac i brynu cyfranddaliadau pan fydd clybiau'n newid dwylo. Byddwn yn adolygu cyfranogiad cefnogwyr mewn llywodraethu chwaraeon yn ehangach.

Rhaid i ddigwyddiadau chwaraeon fod yn agored ac yn hygyrch i bawb. Byddwn yn gwrthio awdurdodau chwaraeon i wneud gwelliannau cyflym ar ddarpariaeth mynediad i gefnogwyr anabl.

Bydd Llafur yn sicrhau bod yr Uwch-gynghrair yn cyflawni ar ei addewid i fuddsoddi 5% o'i incwm hawliau teledu mewn prosiectau llawr gwlad er mwyn helpu'r genhedlaeth nesaf o chwaraewyr a hyfforddwyr, a gwella cyfleusterau a chaeau chwarae. Mae'r Uwch-gynghrair wedi methu gwneud hynny hyd yma, er gwaethaf cytundebau teledu domestig a rhyngwladol newydd proffidiol.

Chwaraeon yw enaid ein bywyd diwylliannol yng Nghymru, a pharhawn i gyflawni ymhell y tu hwnt i bob disgwyl o ran denu digwyddiadau byd-eang mawrion i'n gwlad. O'r Cwpan Ryder i Gwpan Rygbi'r Byd, rydym wedi dangos y gorau o Gymru i weddill y byd. Caerdydd yw'r brifddinas leiaf erioed i gynnal Gêm Derfynol y Cynghrair Pencampwyr, ac rydym yn buddsoddi mewn atyniadau awyr agored fel Zip World a Surf Snowdonia, sy'n ysgogi mwy o wariant ar dwristiaeth antur yn ein cymunedau.

Mae'r farchnad docynnau ddiffygiol yn y DU yn golygu bod tocynnau yn gwerthu allan ar unwaith a'u bod yn cael eu gosod ar wefannau towtio tocynnau am brisiau llawer iawn yn uwch. Bydd Llafur yn gorfodi deddfwriaeth gwrth-fot ac yn gweithredu argymhellion Adolygiad Waterson er mwyn sicrhau cyfleodd teg i gefnogwyr brynu tocynnau.

YMESTYN DEMOCRATIAETH

YMESTYN DEMOCRATIAETH

Wrth i ni newid ein perthynas gyfansoddiadol ag Ewrop, mae'n rhaid i ni hefyd addasu ein trefniadau ein hunain. Roedd yr un faint o'r farn bod pŵer yn rhy ganolog ac nad oedd yn atebol ym Mrwsel ag sydd yn teimlo hynny am San Steffan.

Bydd Llywodraeth Lafur yn sefydlu Confensiwn Cyfansoddiadol i archwilio a chynghori ar ddiwygio'r ffordd y mae Prydain yn gweithio ar lefel sylfaenol.

Byddwn yn ymgynghori ar ei ffurf a'i gylch gorchwyl ac yn gwahodd argymhellion ar ymestyn democratiaeth.

Mae hyn yn ymwneud â ble mae pŵer a sofraniaeth yn bodoli – mewn gwleidyddiaeth, yr economi, y system cyfiawnder, ac yn ein cymunedau.

Bydd y Confensiwn yn ystyried ymestyn democratiaeth yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol, gan ystyried yr opsiwn o wlad fwy ffederal.

Ein cred sylfaenol yw y dylid ethol yr Ail Siambr yn ddemocrataidd. Yn y cyfamser, byddwn yn ceisio dod â'r egwyddor etifeddol i ben ac yn lleihau maint Tŷ'r Arglwyddi fel rhan o becyn ehangach o ddiwygio cyfansoddiadol er mwyn mynd i'r afael â'r diffyg democrataidd cynyddol ar draws Prydain.

Byddwn yn ymestyn y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth i gwmnïau preifat sydd yn cynnal gwasanaethau cyhoeddus.

Byddwn yn gostwng yr oed pleidleisio i 16. Yn 16 oed, rydych yn gymwys i dalu treth, priodi ac ymuno â'r fyddin. Rydych yn haeddu pleidlais.

Byddwn yn diogelu ein democratiaeth trwy ddiddymu'r Ddeddf Lobïo, sydd wedi atal llais elusennau a chyflwyno cofrestr statudol lymach o lobïwyr.

LLOEGR

Mae angen perthynas gyfartal gyda gweinyddiaethau datganoledig; bydd Llafur yn creu rôl ar gyfer Gweinidog Lloegr, fydd yn eistedd o dan yr Ysgrifennydd Gwladol dros Gymunedau a Llywodraeth Leol, ac yn gweithio gydag Ysgrifenyddion Gwladol Cymru, yr Alban a Gogledd Iwerddon.

Byddwn yn adfer swyddfeydd rhanbarthol er mwyn cynyddu cyswllt rhwng llywodraeth ganolog a lleol ar lawr gwlad.

Bydd Llafur yn cael ei arwain gan farn y cyhoedd wrth bennu a ddylid cynnwys meiri etholedig mewn cytundebau datganoli yn y dyfodol.

YR ALBAN

Mae Llafur yn gwrthwynebu ail refferendwm ar annibyniaeth i'r Alban. Nid oes ei eisiau na'i angen a byddwn yn ymgyrchu'n ddiflino i sicrhau bod yr Alban yn aros yn rhan o'r DU. Byddai annibyniaeth yn arwain at gyni o'r newydd i deuluoedd yr Alban.

Bydd Senedd yr Alban yn cael cynnydd sylweddol mewn cyllid o'n polisiau a bydd nifer enfawr o Albanwyr yn elwa ar ein cynlluniau mewn meysydd neilltuol i San Steffan.

Byddwn yn sefydlu Banc Buddsoddi'r Alban gyda £20bn o arian ar gael i brosiectau lleol a busnesau bach yr Alban, gan greu gwaith ac ysgogi'r economi.

Byddwn yn sefydlu ymchwiliad i gosbrestru a byddwn hefyd yn annog Llywodraeth yr Alban i gynnal ymchwiliad i weithredoedd heddlu'r Alban yn ystod streic y glowyr.

CYMRU

Rydym yn falch o gyflawniadau Llywodraeth Llafur Cymru a'i henw da yn cyflawni. Mewn llywodraeth, byddwn yn gweithio mewn partneriaeth er mwyn sefyll dros bobl Cymru a diogelu gwasanaethau cyhoeddus.

Mae angen diwygio hirdymor yn ymwneud â'r ffordd y mae'r DU yn dyrannu gwariant cyhoeddus er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu anghenion rhannau gwahanol o'n gwlad ac nad oes unrhyw wlad na rhanbarth o'r DU o dan anfantais.

Byddwn yn adeiladu ar Fanc Datblygu i Gymru gan ddefnyddio dros £10bn o Fanc Buddsoddi Cenedlaethol newydd Llafur.

Byddwn yn dwyn deddfwriaeth ymlaen i wneud y setliad datganoli yn fwy cynaliadwy fel y nodir gan Lywodraeth Llafur Cymru ym Mil Amgen Cymru, yn cynnwys datganoli plismona.

GOGLEDD IWERDDON

Mae'r heddwch sy'n bodoli heddiw yng Ngogledd Iwerddon oherwydd ymdrechion dewr y rheiny ar bob ochr sydd wedi bod yn ddigon dewr i'w ddatblygu.

Cytundeb Dydd Gwener y Groglith, yr helpodd Llafur i'w drafod, yw un o gyflawniadau gorau Llafur mewn llywodraeth.

Byddwn yn parhau i gefnogi'r egwyddorion a'r strwythurau priodol yng Nghytundeb Dydd Gwener y Groglith ac rydym yn dal wedi ymrwymo i weithio gyda phob ochr i gyflawni heddwch gwirioneddol a mwy o ffyniant yng Ngogledd Iwerddon.

CYMDDEITHAS FWY CYFARTAL

CYMDEITHAS FWY CYFARTAL

Mae'r Blaid Lafur yn blaid o gydraddoldeb ac mae'n ceisio datblygu cymdeithas a byd sydd yn rhydd rhag pob math o hiliaeth, gwrth-Semitiaeth ac Islamoffobia. Mae gan Lafur enw da yn datblygu hawliau a rhyddid menywod y gallwn ymfalchïo ynddo.

Cyflwynodd Llafur Ddeddf Cyflog Cyfartal, y Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Rhyw, y Ddeddf Cydraddoldeb, a'r Isafswm Cyflog. Mae pob darn o ddeddfwriaeth cydraddoldeb wedi cael ei gyflwyno gan Lafur.

Gyda'r Ceidwadwyr, mae cynnydd yn cael ei dynnu'n ôl i fenywod, pobl ag anabledau, pobl LGBT a chymunedau BAME. Mae toriadau i wasanaethau cyhoeddus a nawdd cymdeithasol yn effeithio'n anghymesur ar fenywod a lleiafrifoedd ethnig, gydag 86% o'r arian a godwyd gan newidiadau'r Toriaid i dreth a nawdd cymdeithasol yn dod o bocedi menywod.

Llywodraeth Lafur wnaeth gysegru'r hawliau a'r rhyddid a geir yn y Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol yng nghyfraith y DU, gan nodi cychwyn y Ddeddf Hawliau Dynol.

Mae toriadau trychinebus i'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol gan y Ceidwadwyr yn datgelu eu hagwedd wirioneddol, y tu hwnt i'r rhethreg, tuag at faterion cydraddoldeb a gwahaniaethu. Gwnaed y toriadau hyn ymysg y cynnydd mewn troseddau casineb a gofnodwyd gan yr heddlu dros y flwyddyn ddiwethaf. Bydd Llywodraeth Lafur yn gwella pwerau a swyddogaethau'r comisiwn hwn, gan ei wneud yn gwbl annibynnol, er mwyn sicrhau y gall gefnogi pobl gyffredin sy'n gweithio i herio unrhyw wahaniaethu y maent yn ei wynebu yn effeithiol.

Mae amcanion cydraddoldeb Llywodraeth Llafur Cymru wedi eu dylunio i sicrhau bod gwasanaethau

cyhoeddus a chyflogaeth yn deg, yn hygyrch ac yn ymateb i anghenion pobl, a bod cymunedau yn gynhwysol.

Rydym yn gweithio i sicrhau nad yw pobl o dan anfantais gan ryw, hil, ffydd neu gred; gan gyfeiriadedd rhywiol, oed, beichiogrwydd na mamolaeth; trwy fod yn briod neu fod mewn partneriaeth sifil; trwy fod yn berson anabl neu o ran eu hunaniaeth o ran rhywedd.

Ni oedd y llywodraeth gyntaf i gyflwyno dyletswyddau cydraddoldeb penodol ar gyfer cyrff cyhoeddus er mwyn iddynt gyflawni eu dyletswydd cydraddoldeb sector cyhoeddus yn well – mae'n ofynnol iddynt ystyried sut y gallant gyfrannu'n gadarnhaol i gymdeithas decach drwy roi sylw dyledus i ddileu gwahaniaethu anghyfreithlon, datblygu cyfle cyfartal a meithrin perthynas dda.

MENYWOD

Mae'r datblygiadau ar gyfer menywod ym Mhrydain ac ar draws y byd wedi cael eu brwydro a'u hennill gan fenywod penderfynol yn cydweithio dros newid gwirioneddol gan wynebu gwrthwynebiad a cham-drin yn aml.

Mae gan Lafur enw da yn datblygu hawliau a rhyddid menywod. Fe wnaethom gyflwyno'r Ddeddf Cyflog Cyfartal, y Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Rhyw, y Ddeddf Cydraddoldeb, yr isafswm cyflog a chyflwyno Cychwyn Cadarn. Bydd ein llywodraeth ni yn llywodraeth i fenywod, gyda Chabinet o 50% o fenywod o leiaf, sydd yn brwydro yn erbyn anghydraddoldeb a chasineb at fenywod ym mhob rhan o gymdeithas.

Bydd Llywodraeth Lafur yn archwilio pob polisi a deddfwriaeth o ran ei effaith ar fenywod cyn ei weithredu.

Bydd Llafur yn parhau i sicrhau hawl menyw i ddewis erthyliad diogel, cyfreithlon.

Mae trais yn erbyn menywod a merched yn dal i fod yn epidemig byd-eang, sy'n effeithio ar ryw un mewn tri o fenywod ar draws y byd. Yn y DU, mae dwy fenyw ar gyfartaledd yn cael eu lladd gan eu partner cyfredol neu gyn-bartner bob wythnos. Gyda'r Ceidwadwyr, roedd dros draean yr holl gyllid llywodraeth leol ar gyfer trais domestig a rhywiol eisoes wedi ei dorri erbyn 2012.

Bydd Llafur yn penodi comisiynydd newydd i orfodi isafswm safonau o ran mynd i'r afael â thrais domestig a rhywiol. Byddai Comisiynydd Trais yn Erbyn Menywod hefyd yn darparu cyllid canolog sefydlog ar gyfer llochesau i fenywod a chanolfannau argyfwng trais ac yn annog rhannu arfer gorau rhwng awdurdodau lleol.

Mae hyn yn datblygu gwaith yng Nghymru, lle pasiwyd y Ddeddf Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) yn 2015 – y ddeddfwriaeth gyntaf o'i bath yn y DU a'r unig ddeddfwriaeth o'i bath yn Ewrop i gynnwys ffocws penodol ar drais yn erbyn menywod. Mae

gweithredu'r Ddeddf yn mynd rhagddo, ac mae cynghorydd cenedlaethol wedi ei benodi.

Bydd Llywodraeth Llafur Cymru yn cyhoeddi cynllun cyflenwi, fydd yn cynnwys manylion cyllid cynaliadwy, canllawiau ar gomisiynu ac ymagwedd addysg gyfan tuag at gydberthynas iach a fframwaith ymgysylltu goroeswyr.

Mae gwahaniaethu ar sail mamolaeth allan o reolaeth gyda'r Ceidwadwyr, gan ddyblu bron yn y 10 mlynedd diwethaf. Mae llawer o famau yn amharod i gwyno am wahaniaethu a thriniaeth annheg. Mae gwahaniaethu anghyfreithlon ar sail mamolaeth a beichiogrwydd yn fwy cyffredin mewn gweithleoedd ym Mhrydain nag erioed o'r blaen, gyda 54,000 o fenywod beichiog a mamau newydd yn cael eu gorfodi allan o'u swyddi yn 2015.

Bydd Llafur yn gwrthdroi'r ffioedd tribiwnlys cyflogaeth annheg sydd yn llythrennol yn prisio pobl allan o gyfiawnder. Bydd Llafur hefyd yn ymestyn y cyfnod ar gyfer dwyn achos ynghylch gwahaniaethu ar sail mamolaeth gerbron y tribiwnlys cyflogaeth o dri i chwe mis.

Bydd Llafur yn gweithio gyda'r Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch i wneud asesiad risg yn y gweithle yn orfodol ar gyfer menywod beichiog er mwyn i addasiadau angenrheidiol gael eu gwneud, a chymorth adolygu ar gyfer menywod sydd wedi cam-esgor.

CYDRADDOLDEB LGBT

Mae gan Lafur enw da yn hyrwyddo'r frwydr dros gydraddoldeb LGBT. Fe wnaethom ddiddymu Adran 28, cydraddoli'r oed cydsynio, creu partneriaethau sifil, a dim ond trwy Lafur y daeth priodas gyfartal yn gyfraith. Fodd bynnag, mae ffordd bell i fynd eto. Mae materion fel addysg, mynediad cyfartal i wasanaethau cyhoeddus, lefelau troseddau casineb LGBT, a lles meddwl a chorfforol yn parhau.

Bydd Llywodraeth Lafur yn diwygio'r Ddeddf Cydnabod Rhywedd a Deddf Cydraddoldeb 2010 er mwyn sicrhau eu bod yn amddiffyn pobl Draws trwy newid y nodwedd 'pennu rhywedd' i 'hunaniaeth o ran rhywedd' a dileu iaith arall sydd wedi dyddio fel 'trawsrywiol'.

Bydd Llafur yn gwneud y gyfraith ar droseddau casineb LGBT yn unol â throseddau rhyw yn seiliedig ar hil a ffydd, trwy eu gwneud yn droseddau difrifolach.

Er mwyn mynd i'r afael â bwllo pobl ifanc LGBT, bydd Llafur yn sicrhau bod pob athro yn cael hyfforddiant cychwynnol a pharhaus ar y materion y mae myfyrwyr yn eu hwynebu a sut i fynd i'r afael â nhw. Byddwn yn sicrhau bod canllawiau ar gyfer addysg am gydberthynas iach yng Nghymru yn cynnwys LGBT.

Yn yr un modd, byddwn yn sicrhau bod pob gweithiwr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol rheng flaen yn cael hyfforddiant parhaus er mwyn deall a bodloni anghenion cleifion a defnyddwyr gwasanaethau LGBT.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi dechrau cyfnod prawf o dair blynedd ar gyfer PrEP ar gyfer pawb sydd yn gymwys yng Nghymru.

CYMUNEDAU AMRYWIOL

Nawr yn fwy nag erioed, mae angen i ni ddathlu'r trawsnewidiad dwfn a chyfoethog a grëwyd gan amrywiaeth pobl yn y wlad hon, gyda'u profiadau, eu doniau a'u cyfraniadau gwahanol.

Heddiw, mae busnesau pobl Ddu ac Asiaidd yn nodwedd bwysig a chynyddol o'n heconomi a'n cymdeithas. Mae'r busnesau hyn yn bwysig nid yn unig oherwydd eu cyfraniad ariannol; maent hefyd wedi helpu i drawsnewid sectorau penodol o'r economi.

Y Blaid Lafur yw plaid cydraddoldeb. Rydym yn ceisio creu cymdeithas sydd yn rhydd rhag pob math o hiliaeth, gwrth-Semitiaeth ac Islamoffobia.

Dylem i gyd boeni am y cynnydd mewn ymosodiadau hiliol a throseddau casineb hiliol dros y flwyddyn ddiwethaf. Mae digwyddiadau Gwrth-Semitaidd hefyd ar gynnydd unwaith eto ac rydym wedi ymrwymo i atal y duedd hon gydag adnoddau digonol ac ewyllys wleidyddol gadarn.

Roedd comisiynu adroddiad ar ein Plaid ein hunain yn gam cwbl newydd mewn gwleidyddiaeth ym Mhrydain, sydd yn dangos ymrwymiad i drechu rhagfarn lle bynnag y bo. Mae Llafur eisoes yn gweithredu ar yr argymhellion, yn cynnwys diwygio gweithdrefnau disgyblu mewnol i'w gwneud yn fwy cadarn ac yn decach ac ymestyn hyfforddiant i fynd i'r afael â gwrth-Semitiaeth. Ar fater mor bwysig, mae Llafur yn annog pob plaid wleidyddol ddemocrataidd i wneud yr un peth.

Mae gan Lywodraeth Llafur Cymru ymagwedd dim goddefgarwch tuag at wrth-Semitiaeth. Rydym wedi mabwysiadu diffiniad newydd Cynghrair Rhyngwladol Cofio'r Holocaust o wrth-Semitiaeth. Bydd hyn yn dileu amheuaeth am ddiffiniadau ac amwysedd ac yn sicrhau nad oes unrhyw le i iaith ac ymddygiad annerbyniol yn eich cymdeithas.

Byddwn yn dileu hiliaeth a gwahaniaethu yn erbyn cymunedau Sipsiwn, Roma a Theithwyr, ac yn amddiffyn yr hawl i fyw bywyd teithiol.

Mae gweithwyr Du ac Asiaidd yn dal i ddioddef bwlch enfawr o ran cyflog. Trwy gyflwyno gofynion archwilio cyflog cyfartal i gyflogwyr mawr, bydd Llafur yn cau'r bwlch cyflog hwn. Trwy wneud yr isafswm cyflog yn Gyflog Byw, bydd hyn o fudd i weithwyr lleiafrifoedd ethnig sydd yn fwy tebygol o fod ar gyflog isel.

Byddwn yn gweithredu argymhellion Adolygiad Parker i gynyddu amrywiaeth ethnig ar fyrddau cwmnïau mwyaf Prydain.

POBL ANABL

Dros y saith mlynedd diwethaf, mae'r Llywodraeth Geidwadol wedi siomi pobl ag anableddau.

Mae pobl ag anableddau wedi cael eu pardduo gyda rhethreg gynhennus fel 'crafwyr' a 'segurwyr'. Yn yr hinsawdd hwn, mae'r troseddau casineb tuag at bobl anabl sy'n cael eu cofnodi wedi cynyddu.

Y llynedd, cyhoeddodd y CU adroddiad yn dod i'r casgliad bod y Llywodraeth Geidwadol wedi "torri hawliau pobl ag anableddau yn ddifrifol ac yn systematig."

Ar hyn o bryd, mae 4.2 miliwn o bobl anabl yn byw mewn tldi ym Mhrydain ac mae'r bwlch cyflogaeth anabled yn dal yn ystyfnig o uchel.

Mae ein Llywodraeth Llafur Cymru yn gweithredu ar sylfaen model cymdeithasol o anabled - mai ein cymdeithas sydd yn gwneud pobl yn anabl, ac mai ein gwaith ni yw dileu'r rhwystrau hynny. Llofnododd y Llywodraeth Lafur flaenorol Gonfensiwn y CU ar Hawliau Pobl ag Anableddau (UNCRPD). Bydd y Llywodraeth Lafur nesaf yn cyflwyno'r UNCRPD i gyfraith y DU.

Bydd Llafur yn gweithredu i fynd i'r afael â gwahaniaethu, yn dileu rhwystrau ac yn sicrhau bod diogelwch yn rhoi urddas ac yn grymuso, nid yn ynysu a chreu stigma. Bydd Llafur yn deddfwriaethu i wneud salwch terfynol yn nodwedd a ddiogelir o dan y Ddeddf Cydraddoldeb.

Mae awtistiaeth yn cwmpasu ystod eang o gyflyrau sydd yn adlewyrchu gwahaniaethau niwrolegol ymysg pobl. Byddwn yn gweithio gyda chyflogwyr, undebau llafur a'r gwasanaethau cyhoeddus i wella ymwybyddiaeth o amrywiaeth niwrolegol yn y gweithle ac mewn cymdeithas.

Bydd Llafur yn rhoi cydnabyddiaeth lawn i iaith Arwyddion Prydain fel iaith gydnabyddedig.

PRYDAIN FYD-EANG

PRYDAIN FYD-EANG

Bydd Llafur yn cymryd pob mesur angenrheidiol i amddiffyn diogelwch ein dinasyddion a'n gwlad. Byddwn yn gwneud datrys anghydfodau a hawliau dynol yn ganolog i bolisi tramor, yn ymrwymo i weithio trwy'r Cenhedloedd Unedig, yn diddymu cymorth i ryfeloedd ymyrryd ymosodol ac yn cefnogi gweithredu effeithiol i leddfu'r argyfwng ffoaduriaid

Yn wahanol i'r Ceidwadwyr, cred Llafur y dylai polisi tramor Prydain gael ei arwain gan werthoedd heddwch, hawliau cyffredinol a chyfraith ryngwladol. Heddiw, mae'r gwerthoedd a'r sefydliadau hyn yn cael eu rhoi ar brawf. Wrth i ni adael yr Undeb Ewropeaidd, cadw Prydain yn fyd-eang yw tasg bennaf ein gwlad.

Rydym yn wynebu'r heriau diogelwch a datblygiad mwyaf cymhleth, rhyng-gysylltiedig yn ein hoes ni; rhyfeloedd parhaus ar draws y Dwyrain Canol, y niferoedd mwyaf erioed o ffoaduriaid, y bygythiad o wrthdaro niwclear, argyfwng bwyd difrifol ar draws Dwyrain Affrica a thu hwnt, gweinyddiaeth anhrefnus yn yr UD a llywodraeth fwy ymosodol yn Rwsia.

Mae gwersi'r gorffennol, yn cynnwys rhai ymchwiliad Chilcot, yn dangos i ni pam y mae'n rhaid i'n hymateb i'r heriau hyn fod yn wahanol. Ni allwn geisio datrys problemau'r byd ar ein pen ein hunain, ond yn lle hynny, mae'n rhaid i ni ddefnyddio atebion diplomataidd ar y cyd â phartneriaid rhyngwladol, rhanbarthol a lleol o fewn fframwaith cyfraith ryngwladol.

Bydd hyn yn gofyn am strategaeth fodern a chynhwysol, gan uno offerynnau polisi tramor rhyng-gysylltiedig diplomyddiaeth, amddiffyn a datblygu.

DIPLOMYDDIAETH

Mae Llafur yn cydnabod, wrth adael yr UE, y bydd Prydain yn wynebu heriau a chyfleoedd. Rydym yn uchelgeisiol tu hwnt o ran dyfodol ein gwlad a byddwn yn defnyddio ein rhwydweithiau rhyngwladol i wneud Prydain yn hyrwyddwr ymgysylltu amlochrog. Byddwn yn buddsoddi yng ngwasanaethau diplomyddol y DU, gan ailadeiladu rhai o'r galluoedd allweddol a gollwyd o ganlyniad i doriadau'r Torïaid.

Ers yr Ail Ryfel Byd, mae perthynas ddiplomataidd bwysicaf Prydain wedi bod gyda'r UD. Ond mae'r berthynas arbennig honno yn seiliedig ar werthoedd a rennir. Pan fydd gweinyddiaeth bresennol Trump yn dewis eu hanwybyddu, p'un ai trwy wahaniaethu ar sail crefydd neu dorri ei ymrwymïadau i newid hinsawdd, ni fyddwn yn ofn anghytuno.

O'r Dwyrain canol i Affrica, yn y blynyddoedd diwethaf, mae miliynau o bobl wedi cael eu lladd, eu hanafu neu eu dadleoli oherwydd rhyfeloedd ac ymyrraeth filwrol. Yn Syria yn unig, mae dros 400,000 o bobl wedi cael eu lladd. Bydd Llafur yn gweithio'n ddiflino i ddod â'r gwrthdaro i ben a rhoi'r broses ddiplomyddol yn ôl ar y trywydd cywir, tra'n cefnogi ymdrechion rhyngwladol i ymchwilio, erlyn a chollfarnu'r rheiny sydd yn cyflawni troseddau rhyfel.

Mae Llafur wedi ymrwymo i leihau dioddefaint dynol a achosir gan ryfel. Byddwn yn cyhoeddi strategaeth ar gyfer amddiffyn sifiliaid mewn gwrthdaro, gan nodi cynlluniau manwl ar gyfer gwaith ar atal a datrys gwrthdaro, datblygu heddwch ar ôl gwrthdaro a chyfiawnder i ddioddefwyr troseddau rhyfel. Bydd Llafur yn creu Gweinidog Heddwch a Diarfogi i arwain y gwaith hwn.

Mae Llafur wedi ymrwymo i heddwch cynhwysfawr yn y Dwyrain Canol yn seiliedig ar ateb o ddwy wlad - Israel ddiogel ynghyd â gwlad ddiogel a hyfyw Palestina. Ni ellir cael ateb milwrol i'r

gwrthdaro hwn ac mae'n rhaid i bob ochr osgoi gweithredu fyddai'n gwneud heddwch yn anos i'w gyflawni. Mae hynny'n golygu diwedd i'r gwarchae, y meddiannu a'r aneddiadau a diwedd i'r ymosodiadau roced ac arswyd. Bydd Llafur yn parhau i bwysu am ddychwelyd i drafodaethau ystyrlon ar unwaith fydd yn arwain at ateb diplomyddol. Bydd Llywodraeth Llafur yn cydnabod gwlad Palestina ar unwaith.

Byddwn hefyd yn annog trafodaethau er mwyn cael datrysiad gwleidyddol ym mhob rhanbarth arall sydd yn profi gwrthdaro ar hyn o bryd, yn cynnwys Kashmir, Libya, Nigeria, Sudan, De Sudan, Somalia ac Yemen, ac yn rhoi ein cefnogaeth gref i'r gwledydd hynny sydd eisoes yn gweithio i geisio dod â blynyddoedd o raniadau i ben, yn cynnwys Colombia, Cyprus a Gweriniaeth Ddemocrataidd Congo.

Mewn rhanbarthau eraill, yn cynnwys Penrhyn Korea a Môr De Tsieina, mae tensiynau cynyddol yn bygwth heddwch byd-eang. Gyda Llywodraeth Llafur, bydd Prydain yn ceisio lleihau'r tensiynau hynny trwy fynnu cael deialog gwleidyddol amlochrog.

O Afghanistan ac Irac i strydoedd dinasoedd Ewropeaidd, mae Daesh yn parhau i gyflawni gweithredoedd barbariaidd tebyg. Byddwn yn cymryd pob cam cyfreithiol sydd ei angen i wynebu'r drygioni hyn a byddwn yn eirioli strategaeth wleidyddol ryngwladol hirdymor, wedi ei harwain gan gyfranogwyr rhanbarthol, er mwyn mynd i'r afael ag eithafiaeth sy'n lledaenu.

Yn ein trafodaethau gyda llywodraethau gwahanol, yn cynnwys Tsieina, yr Aifft, Gwledydd y Gwlff, Myanmar, y Philipinau, Rwsia a Thwrci, byddwn yn annog parch at hawliau dynol a'r gyfraith. Byddwn yn adolygu pob contract hyfforddiant ac offer gyda chyfundrefnau gormesol, er mwyn sicrhau nad yw Prydain byth yn cynllwynio i gam-drin sifiliaid.

Byddwn bob amser yn sefyll dros hawliau, buddiannau a phenderfyniad tiriogaethau Prydain dramor, p'un ai i amddiffyn sofraniaeth Ynysoedd Falkland yn erbyn unrhyw un sydd yn ceisio eu herio, neu gefnogi hawl Ynyswyr Chagos i ddychwelyd i'w mamwlad.

Byddwn yn adfer rôl flaenllaw Prydain yn mynd i'r afael â newid hinsawdd, yn gweithio'n galed i gadw Cytundeb Paris ac yn cyflawni ar ymrwymadau rhyngwladol i leihau allyriadau tra'n lleddfu effeithiau newid hinsawdd ar wledydd datblygol.

Wrth gryfhau ein hymrwymiad i'r CU, rydym hefyd yn cydnabod ei ddiffygion, yn arbennig yng ngoleuni rhai aelodau parhaol o Gyngor Diogelwch y DU yn cam-drin y grym gohirio dro ar ôl tro. Byddwn yn gweithio gyda'n partneriaid rhyngwladol i ddatblygu cefnogaeth ar gyfer diwygio'r CU a gwneud ei sefydliadau yn fwy effeithiol ac ymatebol. Byddwn yn penodi llysgenhadon byd-eang neilltuol ar gyfer hawliau menywod, hawliau LGBT a rhyddid crefyddol i frwydro yn erbyn gwahaniaethu a hybu tegwch yn byd-eang.

Mae allforion, masnach a buddsoddi yn chwarae rhan hanfodol yn creu swyddi a thwf ym Mhrydain ac mae Llafur yn cefnogi'r cyfraniad sylweddol y mae diwydiant amddiffyn a diogelwch cyfrifol, blaenllaw yn ei wneud i economi'r DU. Fodd bynnag, rydym hefyd yn credu bod gan reolyddion allforio cryf rôl hanfodol i'w chwarae yn cynnal masnachu arfau dilys, tra'n diogelu swyddi ac YaD yn y DU. Bydd Llafur felly yn gweithredu'r Cytundeb Masnachu Arfau i safon gyson uchel, yn cynnwys rhoi'r gorau i allforio arfau i wledydd lle mae pryder y cânt eu defnyddio i dorri cyfraith ddyngarol ryngwladol (IHL).

Yn arbennig, bydd Llafur yn mynnu ymchwiliad annibynnol, cynhwysfawr, wedi ei arwain gan y CU i'r honiadau o dorri'r IHL yn Yemen, yn cynnwys ymosodiadau o'r awyr ar sifiliaid gan y glymblaid o dan arweiniad Saudi. Byddwn yn atal unrhyw

werthu arfau pellach i'w defnyddio yn y gwrthdaro ar unwaith nes bod yr ymchwiliad wedi dod i ben.

Mae Llafur yn dal yn ymrwymedig i ymchwiliad annibynnol i swyddogaeth filwrol Prydain yng nghyrch 1984 ar y Deml Aur yn Amritsar.

AMDDIFFYN

Dyletswydd sylfaenol unrhyw lywodraeth yw diogelu ac amddiffyn ei dinasyddion. Rydym yn byw mewn cyfnod o densiynau rhyngwladol cynyddol. Mae'n rhaid i bolisi amddiffyn a diogelwch cryf, hyfyw a chynaliadwy fod yn strategol ac wedi ei arwain gan dystiolaeth.

Fel y mae llywodraethau newydd blaenorol wedi gwneud, bydd Llywodraeth Lafur yn gorchymyn adolygiad amddiffyn strategol cyflawn pan fydd yn dechrau ar ei gwaith, er mwyn asesu'r bygythiadau y mae Prydain yn eu hwynebu, yn cynnwys rhyfela hybrid a seiber. Bydd seiberddiogelwch yn rhan annatod o'n strategaeth amddiffyn a diogelwch a byddwn yn cyflwyno siarter seiberddiogelwch i gwmnïau sydd yn gweithio gyda'r Weinyddiaeth Amddiffyn.

Byddwn yn sicrhau bod gan ein lluoedd arfog yr adnoddau a'r offer i ymateb i ystod eang o heriau diogelwch. Bydd Llafur yn ymrwmo i gadw heddwch effeithiol yn y CU, yn cynnwys cymorth ar gyfer Gwasanaeth Heddwch mewn Argyfwng y CU.

Gan nad yw'r bygythiadau a'r heriau diogelwch yr ydym yn eu hwynebu yn gaeth i ffiniau daearyddol, mae'n hanfodol, wrth i Brydain adael yr UE, ein bod yn cynnal ein perthynas agos gyda'n partneriaid Ewropeaidd. Ynghyd â'n hymrwymiad i NATO, byddwn yn parhau i weithio gyda'r UE ar ystod o dasgau gweithredol i hybu a chefnogi diogelwch byd-eang a rhanbarthol.

Gwariodd y Llywodraeth Lafur ddiwethaf uwchlaw meincnod NATO o 2% o'r GDP ar amddiffyn yn barhaus. Mae toriadau gwariant y Ceidwadwyr wedi rhoi diogelwch Prydain mewn perygl, gan leihau'r fyddin i'r lleiaf y mae wedi bod ers rhyfeloedd Napoleon. Mae diddymu Nimrod, HMS Ark Royal a'r llamjetiau Harrier, wedi gwanhau ein hamddiffyniadau ac yn costio miliynau i drethdalwyr Prydain.

Bydd ymrwymiad Llafur i wario o leiaf 2 y cant o'r GDP ar amddiffyn yn sicrhau bod gan ein lluoedd arfog y gallu angenrheidiol i gyflawni'r ystod

lawn o ddyletswyddau a sicrhau bod ein lluoedd confensiynol yn amryddawn ac yn gallu dirprwyo'n gyflym i ystod o swyddogaethau.

Mae Llafur yn cefnogi adfer atalfa niwclear Trident. Fel pŵer arf niwclear, mae gan ein gwlad gyfrifoldeb i gyflawni ein dyletswyddau yn unol â'r Cytundeb Atal Lledaenu. Bydd Llafur yn arwain yr ymdrechion amlochrog gyda phartneriaid rhyngwladol a'r CU i greu byd di-niwclear.

Mae diwydiant amddiffyn y DU yn flaenllaw yn fyd-eang a bydd Llafur yn parhau i gefnogi datblygu ac arloesi yn y sector hwn a sicrhau y gall barhau i ddibynnu ar weithlu medrus iawn.

Rydym wedi ymrwmo i broses gaffael sydd yn cefnogi ein diwydiant dur – mae Llywodraeth Llafur Cymru wedi gweithredu i sicrhau a chynnal dyfodol cryf ar gyfer diwydiant dur Cymru – a rhannau eraill o'r diwydiant cynhyrchu ym maes amddiffyn, sydd yn eu tro yn darparu swyddi da trwy gydol y gadwyn gyflenwi. Bydd Llafur yn cyhoeddi papur gwyn Strategaeth Ddiwydiannol Amddiffyn, yn cynnwys Strategaeth Llongsaerniaeth Genedlaethol i sicrhau dyfodol hirdymor i'r diwydiant, y gweithwyr ac amddiffyn yn y DU.

Mae gennym ddyletswydd i wobrwyo ac ad-dalu ein Lluoedd Arfog yn gywir. Gyda'r Ceidwadwyr, mae ein Lluoedd Arfog wedi cael eu taro gan gynnydd mewn rhent, cyfyngiadau cyflog a newidiadau i dreth a budd-daliadau, gan roi pwysau gwirioneddol ar bersonél sy'n gwasanaethu a'u teuluoedd. Byddwn yn sicrhau eu bod yn cael cyflog ac amodau byw haeddiannol yn unol â'u gwasanaeth.

Mae personél gwasanaeth ymroddedig yn ganolog i'n polisi amddiffyn. Bydd Llafur yn archwilio polisiâu recriwtio a chadw ar unwaith er mwyn atal yr ymadawiad a welwyd gyda'r Ceidwadwyr. Byddwn yn cyhoeddi amcanion cydraddoldeb strategol newydd er mwyn sicrhau bod ein personél yn adlewyrchu ein cymdeithas amrywiol.

Byddwn yn gwella safonau Llety Milwyr, ac yn gweithredu pan fydd cwmnïau preifat wedi methu yn eu darpariaeth. Byddwn yn ymgynghori â phersonél gwasanaeth, yn rhoi mwy o ymreolaeth iddynt dros eu dewis o dai ac yn adolygu a gwella cynllun Cymorth i Brynu'r Lluoedd Arfog.

Dylai personél sydd yn cael eu hanafu tra'n gwasanaethu gael mynediad prydlon i gymorth ac iawndal. Byddwn yn gwrthod unrhyw gynigion gan y Ceidwadwyr i ddiddymu'r hawl i gael iawndal cyfreithiol yn erbyn y Weinyddiaeth Amddiffyn pan na ellir cytuno ar hawlio iawndal.

Rydym wedi ymrwymo'n llawn i gefnogi ein cyn-filwyr. Byddwn yn hybu mwy o ymwybyddiaeth o Gyfamod y Lluoedd Arfog, yn ceisio mwy o gysondeb wrth i awdurdodau cyhoeddus ei weithredu ac yn hybu mwy o gyfranogiad yn y Cyfamod Corfforaethol.

Byddwn hefyd yn cyflwyno rhaglen Cartrefi Addas ar gyfer Arwyr fydd yn inswleiddio cartrefi cyn-filwyr anabl am ddim.

Yng Nghymru mae cefnogaeth gref i aelodau o'r lluoedd arfog sydd yn gwasanaethu, eu teuluoedd a chyn-filwyr.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru yn darparu cynllun nofio am ddim sydd yn rhoi mynediad am ddim i byllau awdurdodau lleol ar draws Cymru i gyn-filwyr ac aelodau o'r lluoedd arfog sydd yn gwasanaethu. Mae dogfen Croeso i Gymru yn darparu gwybodaeth ac yn cyfeirio teuluoedd pobl sydd yn gwasanaethu i'r holl wasanaethau a'r cymorth sydd ar gael wrth ymgartrefu yng Nghymru ac mae Llwybr Atgyfeirio Tai Cyn-filwyr yn helpu cyn-filwyr i adolygu eu hopsiynau a chael mynediad i'r gwasanaethau sydd ar gael.

Cymru yw'r unig ran o'r DU â gwasanaeth GIG cenedlaethol ar gyfer cyn-filwyr – GIG Cymru Cyn-filwyr – sydd yn rhoi cymorth neilltuoel ar gyfer iechyd a lles cyn-filwyr.

Mae Llywodraeth Llafur Cymru bellach yn anwybyddu taliadau iawndal milwrol 100% wrth asesu costau gofal ar gyfer cyn-filwyr.

DATBLYGU

Mae gan Lafur enw da yn ymwneud â datblygu rhyngwladol. Byddwn yn parhau i wario 0.7% o'r incwm cenedlaethol crynswth ar gymorth swyddogol ac yn datblygu agenda ddatblygu wedi ei thargedu yn seiliedig ar egwyddorion aildosbarthu, cyfiawnder cymdeithasol, hawliau menywod a lleihau tlodi.

Bydd Llafur yn gweithredu'n gadarn i ddod â hunanreoleiddio contractwyr preifat yr Adran Datblygu Rhyngwladol i ben, gan sefydlu a gorfodi rheolau newydd a'u gorfodi er mwyn sicrhau bod cymorth yn cael ei ddefnyddio i leihau tlodi i'r niferoedd, nid i gynyddu elw'r ychydig rai.

Rydym yn cefnogi'r Nodau Datblygu Cynaliadwy (SDG) a gytunwyd yn lleol i ddileu tlodi ac amddiffyn yr amgylchedd yn llawn. Bydd Llafur yn datblygu strategaeth drawslywodraethol ar gyfer sicrhau eu bod yn cael eu gweithredu ac yn adrodd yn flynyddol i'r Senedd ar ein perfformiad.

Yn sgil Brexit, ac wrth gyflawni ein dyletswyddau cenedlaethol yn unol â'r SDG, bydd Llafur yn gwarantu bod gwledydd lleiaf datblygedig y byd yn parhau i gael mynediad i farchnad y DU er mwyn diogelu eu refeniw allforio hanfodol.

Mae mwy o ffoaduriaid a phobl wedi eu hadleoli ar draws y byd bellach nag ar unrhyw adeg ers yr Ail Ryfel Byd. Mae hyn yn fethiant diplomyddol i ddatrys gwrthdaro a hawliau dynol, a dyma pam y byddant yn greiddiol i bolisi tramor Llafur.

Mae'r Ceidwadwyr wedi methu dangos unrhyw arweinyddiaeth o gwbl ar y mater hwn. Yn ystod 100 diwrnod cyntaf y llywodraeth, byddwn yn creu strategaeth drawsadrannol i sicrhau ein bod yn bodloni ein dyletswyddau rhyngwladol ar yr argyfwng ffoaduriaid.

Mae'r system dreth fyd-eang bresennol yn gwbl anghyfiawn. Mae economïau Affrica yn unig yn colli mwy na £46bn yn flynyddol trwy lygredd

ac osgoi treth – dros 10 gwaith yr hyn y maent yn ei dderbyn mewn cymorth. Bydd Llafur yn gweithredu'n bendant i weithredu yn ymwneud â noddfeydd treth, gan gyflwyno safonau trylowyder llym ar gyfer dibynyddion y goron a thiriogaethau tramor, yn cynnwys cofrestr gyhoeddus o berchnogion, cyfarwyddwyr, prif randdeiliaid a pherchnogion buddiannau pob cwmni ac ymddiriedolaeth.

Byddwn yn gweithio mewn partneriaeth â chymunedau gwledydd datblygol i ddatblygu strategaethau hirdymor ar gyfer cryfhau economïau a chymdeithasau. Byddem yn adfer y Gronfa Her Cymdeithas Sifil i gefnogi undebau llafur, cymdeithasau menywod a sefydliadau cymdeithas sifil eraill, sef y grymoedd mwyaf effeithiol yn ennill hawliau dynol a hawliau gweithwyr.

Gall swyddi mewn cadwyni cyflenwi byd-eang fod yn eithriadol o bwysig i bobl sy'n gweithio ar draws y gwledydd datblygol, ond mae cam-drin hawliau dynol a chamfanteisio ar hawliau gweithwyr a safonau amgylcheddol is yn gyffredin iawn. Mae Llafur wedi ymrwymo i sicrhau parch i hawliau dynol, hawliau gweithwyr a chynaliadwyedd amgylcheddol yng ngweithrediadau busnesau Prydeinig ar draws y byd, a byddwn yn gweithio i dynhau'r rheolau sydd yn llywodraethu atebolrwydd corfforaethol ar gyfer cam-drin mewn cadwyni cyflenwi byd-eang.

Bydd Llafur yn gweithio gyda busnes i sicrhau bod darpariaethau Deddf Caethwasiaeth Fodern yn cael eu parchu'n llawn, yn cynnwys adrodd ar ymroddiad pob cwmni wedi eu cynnwys yn y Ddeddf o ran cadwyni cyflenwi. Byddwn yn ymestyn cylch gorchwyl y Beirniad Côt Bwyd y tu hwnt i gyflenwyr uniongyrchol er mwyn sicrhau triniaeth deg i bawb sydd yn cynhyrchu nwyddau ar gyfer archfarchnadoedd mwyaf y DU.

Ni all o leiaf biliwn o bobl gael y gwasanaethau iechyd sydd eu hangen arnynt ar hyn o bryd ac mae 100 miliwn arall yn cael eu gwrthio o dan y ffin tlodi o ganlyniad i dalu am y gwasanaethau y maent yn eu cael. Byddwn yn sefydlu Canolfan Cwmpas Iechyd Cyffredinol, yn darparu partneriaethau byd-eang, cymorth ac anogaeth i wledydd sydd eisiau UHC a'u helpu i greu ffynonellau cyllid digonol a'r systemau sy'n ofynnol ar gyfer cyflenwi.

Byddwn yn buddsoddi mewn ymchwil a datblygu newydd wedi ei ysgogi gan iechyd y cyhoedd er mwyn dod o hyd i driniaethau effeithiol a fforddiadwy ar gyfer clefydau yn y byd datblygol, yn cynnwys brwydro yn erbyn TB, malaria, HIV/AIDS a chlefydau trofannol sy'n cael eu hesgeuluso.

SEFYLL CORNEL
CYMRU

Welsh Labour Manifesto 2017

STANDING UP FOR WALES

Welsh Labour Llafur Cymru

9648_17 Reproduced from electronic media, promoted by Louise Magee, General Secretary, Welsh Labour, on behalf of Welsh Labour, both at 1 Cathedral Road, Cardiff CF11 9HA.

STANDING UP FOR **WALES**

CONTENTS

FOREWORD Carwyn Jones and Christina Rees	4
FOREWORD Jeremy Corbyn	6
1 A FAIR DEAL FOR OUR ECONOMY	9
A fair deal for our economy	11
A fair taxation system	12
Balancing the books	13
Infrastructure investment	14
Support for industry	15
Transforming our financial system	16
A fair deal for Welsh business	17
Sustainable energy	18
2 NEGOTIATING BREXIT	21
Negotiating Brexit	23
Immigration	26
International trade	27
3 A FAIR DEAL FOR EDUCATION	29
A fair deal for education	31
Early years	32
Schools	33
Skills	34
Further Education	35
Apprenticeships	36
Employability	37
Higher Education	38
4 A FAIR DEAL AT WORK	41
A fair deal at work	43
Fair Work Commission and Better Jobs Closer to Home	44
Rights at work	45
Self-employed workers	46
5 SOCIAL SECURITY	47
Social security	49
Dignity for pensioners	50
Dignity for those who cannot work	51
6 SECURE HOMES FOR ALL	53
Secure homes for all	55
Home ownership	56
Private renters	57
Council and social tenants	58
Homelessness	59

7 HEALTHCARE FOR ALL	61
NHS	63
Public health	64
NHS staff	65
Health and social care funding	66
Mental health	67
8 SAFER COMMUNITIES	69
Police and crime	71
Security and counter-terrorism	72
Border security	73
Fire and rescue services	74
Justice	75
Prisons and probation service	76
9 LEADING RICHER LIVES	77
Local communities	79
Environment and rural affairs	81
Animal welfare	83
Transport	84
Culture for all	86
Media	88
Sport	89
10 EXTENDING DEMOCRACY	91
Extending democracy	94
England	95
Scotland	95
Wales	96
Northern Ireland	96
11 A MORE EQUAL SOCIETY	97
A more equal society	99
Women	100
LGBT equality	101
Diverse communities	102
People with disabilities	103
12 A GLOBAL BRITAIN	105
A global Britain	107
Diplomacy	108
Defence	110
Development	112

FOREWORD

Welsh Labour is in power in Wales and we want to establish a real partnership with a UK Labour Government.

With record inward investment, faster ambulance response times and record GCSE results in Wales, Welsh Labour is delivering for people on the things that matter. But, make no mistake, we are doing this with one hand tied behind our backs. The Tories in Westminster have spent seven years cutting our budgets – cuts totalling over a billion pounds. That's the same as the entire annual health budget for North Wales – we can't let that carry on. We can't let the Tories walk all over Wales.

Wales needs a Labour Government in Westminster that shares our ambitions – and your ambitions – for our communities.

Our Welsh Labour manifesto is what we can do together – with your support. It builds on the vital commitments already announced by Jeremy Corbyn and his team. But, for Welsh Labour, devolution means something – the chance to deliver for Wales. And it is important that we can explain what Welsh Labour can do, delivering as a team in Wales – in Westminster, the Assembly and in councils right across the country.

By working together with the UK party, we've brought forward proposals that will make Wales a fairer, more prosperous country – with power closer to the people. Working together we will abolish the Severn Bridge tolls, giving business and commuters the support they're asking for. Working together, we'll stop the prevarication over the Swansea Tidal Lagoon, and rail electrification in North Wales – we'll get on and make these things happen. And, working together, we'll devolve policing to Wales – making our neighbourhoods safer after years of Tory cuts and neglect.

With a Labour Government in Westminster committed to reversing Tory cuts, and investing again in public services, the Welsh Labour Government will commit to a full Spending Review.

This will allow us to invest consequential funding in priority areas for Wales – jobs creation, the NHS and our schools and colleges.

The Tories want to make this election about Brexit, which is deeply ironic given the absolute disaster they've made of that so far. Our Welsh Labour Government has produced a comprehensive plan that will make Brexit work for Wales – and work for the whole of the UK. Why? Because we have put jobs and the economy first – we know that people want better jobs, closer to home. That is the Labour focus. For the hard-right Tories, this is about something else – a narrow-minded vision that will sacrifice the interests of a modern economy in the interests of old-school ideology.

It is another reason we need Welsh Labour MPs in Westminster, to make Brexit work for Wales – we know the Tories won't do that.

But, this is not the Brexit election. That was the referendum last year, and we respect that result. No, this election must be about the seven years of Tory failure and their broken promises.

The Tories have made this country meaner, poorer, smaller. It is time to fight back and send the Tories a message.

We need a strong Labour Government and a big Welsh Labour team in Westminster fighting for the causes that matter – we're the only ones that can take them on.

Only we can frustrate the Tories. Only we can take a message of fairness and hope to the floor of the House of Commons. Welsh Labour is united to halt the Tories in their tracks, and put fairness and decency back into Government in Westminster.

With your support, we can fulfil that promise – and we will stand up for Wales.

Carwyn Jones

Welsh Labour Leader and First Minister of Wales

Christina Rees

Shadow Secretary of State for Wales

FOREWORD

A big part of being the leader of a political party is that you meet people across the country and hear a wide range of views and ideas about the future. For me, it's been a reminder that our country is a place of dynamic, generous and creative people with massive potential.

But I've also heard something far less positive, something which motivates us in the Labour Party to work for the kind of real change set out in this manifesto. It is a growing sense of anxiety and frustration.

Faced with falling living standards, growing job insecurity and shrinking public services, people are under increasing strain. Young people are held back by debt and the cost of housing. Whole families are being held back from the life they have worked towards.

I'm constantly told of these pressures in the workplace. Faced with constant cuts and interference, our police, nurses, doctors, teachers and council staff are held back from delivering the public services they signed up to.

Workers are held back by falling real pay and job security. Our entrepreneurs and managers are being held back from growing their business. If you are increasingly asked to do more with less, then you are not alone.

Every election is a choice. What makes this election different is that the choice is starker than ever before. You can choose more of the same: the rich getting richer, more children in poverty, our NHS failing and our schools and social care in crisis. Or you can vote for the party that has a plan to change all of this – the Labour Party.

Britain is the fifth richest country in the world. But that means little when many people don't share in that wealth. Many feel the system is rigged against them. And this manifesto sets out exactly what can be done about it.

Britain needs to negotiate a Brexit deal that puts our economy and living standards first. That won't be achieved by empty slogans and posturing. We cannot put at risk our links with our largest trading partner. Instead we need a jobs-first Brexit that allows us to upgrade our economy for the 21st century.

Labour will invest in the cutting-edge jobs and industries of the future that can improve everybody's lives. Which is why this manifesto outlines a fully costed programme to upgrade our economy. From childcare to transport, housing to lifelong learning, Labour understands how a successful economy depends on services that support us all.

So yes, this election is about what sort of country we want to be after Brexit. Is it one where the majority are held back by the sheer struggle of getting by? That isn't the Britain Labour is determined to create.

So let's build a fairer Britain where no one is held back. A country where everybody is able to get on in life, to have security at work and at home, to be decently paid for the work they do, and to live their lives with the dignity they deserve.

Let's build a country where we invest our wealth to give everyone the best chance. That means building the homes we need to rent and buy, keeping our communities safe with more police officers, giving our children's schools the funding they badly need, and restoring the NHS to its place as the envy of the world.

Don't let the Conservatives hold Britain back.

Let's build a Britain that works for the many, not the few.

Jeremy Corbyn

Leader of the Labour Party

OUR PLEDGES FOR WALES

A FAIR DEAL FOR OUR ECONOMY

A FAIR DEAL FOR OUR ECONOMY

Thanks to the work of the Welsh Labour Government over the last few years, our economy is stronger, there are more people in work and thousands of individuals have been given new opportunities to improve their lives and careers with new skills.

Wales has seen record inward investment; new high-quality jobs coming through major investments such as Aston Martin and General Dynamics and sectors like aerospace and creative industries, which are developing world-class reputations. Almost 150,000 jobs were supported by the Welsh Labour Government in the last Assembly term with flagship programmes such as Jobs Growth Wales helping more than 17,000 young people into good-quality employment.

A UK Labour Government will work with the Welsh Labour Government to build on these solid foundations and make real our shared aim of Better Jobs Closer to Home. An economy which delivers a fairer, more prosperous society for the many, not just the few.

We will measure our economic success not by the number of millionaires, but by the ability of people to make ends meet.

Labour understands that wealth creation is a collective endeavour – between investors, workers, public services and governments. Each contributes and each must share equitably in the rewards.

Welsh Labour has a strong track record in supporting businesses and our economy. A series of rapid and smart interventions such as taking action to save the Welsh steel industry, revitalising Cardiff Airport, and building a new partnership with the Welsh businesses at the heart of our city and growth deal areas has made the Welsh economy stronger.

Our approach is having a positive impact. Economic inactivity is falling faster than across the UK and business birth rates are the highest on record. Since devolution, the number of people in employment has increased more quickly in Wales

than in the UK. Wales is demonstrating the benefits of a smart Labour Government that works in social partnership with businesses and trade unions.

This manifesto is about the next stage of our work and ensuring a UK Labour Government works with colleagues in Wales to rebalance the economy to make it work for everyone. A fair deal for our economy.

As a result of Tory austerity six million people earn less than the real living wage and too many are in insecure and low-paid work.

Working in partnership together, a UK and Welsh Labour Government will turn this around. With a 10-year national investment plan to upgrade Britain's economy, we will support infrastructure across the country, which can drive economic growth and create thousands of skilled, well-paid jobs.

As every businessperson knows, to succeed and grow it is necessary to invest. The Welsh Labour Government will take forward its ambitious plans for new infrastructure, including the M4 relief road, improving the A55 in North Wales, rail electrification and the South and North East Wales Metros.

We will work with local authorities and businesses through the Ministerial Taskforce for the South Wales Valleys, set up by the Welsh Labour Government, to deliver real, long-term change to the valleys. We will create new jobs, raise skills levels, improve local services, and maximise the benefits from infrastructure developments in South Wales.

The growth created by our UK national investment plan, underpinned by the responsible economic management embodied in our Fiscal Credibility Rule, will create good jobs, drive up living standards and improve public finances.

It is a plan which will deliver Labour's vision of an economy that works for the many not just the few – a Britain in which no one is being held back either by poverty or lack of opportunity.

A FAIR TAXATION SYSTEM

Taxation underpins our society and our prosperity. All of us, including business, benefit from a healthy, educated and skilled population with access to basic services and secure housing.

We believe in the social obligation to contribute to a fair taxation scheme for the common good. We will take on the social scourge of tax avoidance through our Tax Transparency and Enforcement Programme, and close down tax loopholes.

But we will not ask ordinary households to pay more. A Labour government will guarantee no rises in income tax for those earning below £80,000 a year, and no increases in personal National Insurance contributions or the rate of VAT.

Under Labour's plans, 95 per cent of taxpayers will be guaranteed no increases in their income tax contributions, and everyone will be protected from any increase in personal National Insurance contributions and VAT. Only the five per cent of highest earners will be asked to contribute more in tax to help fund our public services. We renew our pledge not to extend VAT to food, children's clothes, books and newspapers, and public transport fares.

Corporation tax in the UK is the lowest in any major developed economy. Our new settlement with business will ask large corporations to pay a little more while still keeping UK corporation tax among the lowest of the major developed economies. In turn, we will meet the business need for a more skilled workforce with extra corporate tax revenues while contributing to education and skills budgets.

We will protect small businesses by reintroducing the lower small profits rate of corporation tax. We will also exclude small businesses from costly plans to introduce quarterly reporting and take action on late payments.

Labour will give HM Revenue & Customs the resources necessary to clamp down hard on those unscrupulous few individuals and companies who seek to avoid the responsibilities that the rest of us meet.

BALANCING THE BOOKS

Our manifesto is fully costed, with all current spending paid for out of taxation or redirected revenue streams. Our public services must rest on the foundation of sound finances. Labour will therefore set the target of eliminating the government's deficit on day-to-day spending within five years.

Welsh Labour takes a responsible approach to finance – we have made tough, but fair spending decisions throughout the last decade of shrinking budgets. As a new Labour Government in Westminster begins to reverse the years of damaging Tory cuts, and once again invests in vital public services, we will undertake a Spending Review with a view to allocating Welsh consequential funding to our key priority areas – creating jobs, investing in the NHS and maintaining the new momentum in education.

Government must have a laser-like focus on how we earn, as well as how we spend. At the same time as eliminating the current deficit, Labour will invest in our future, to ensure faster growth and help us to earn our way as a country again.

To maintain good fiscal health, we will have a firm rule in place to guide all our taxation and spending decisions. Our Fiscal Credibility Rule is based on the simple principle that government should not be borrowing for day-to-day spending, but that future growth depends on investment. It was designed in conjunction with world-leading economists. It also means we are committed to ensuring that the national debt is lower at the end of the next Parliament than it is today.

Compliance with the rule will be overseen by a strengthened and truly independent Office for Budget Responsibility, which we will make accountable to Parliament. We will consult on implementing the recommendations of the Kerslake Review of the Treasury.

INFRASTRUCTURE INVESTMENT

Investment in infrastructure is vital to improving Welsh productivity and growth, and to creating a sustainable economy in all parts of the country. The Welsh Labour Government will work with a UK Labour Government to put in place tight rules to ensure that investment is shared fairly around every region and nation of the UK.

Labour will take advantage of near-record low interest rates to create a National Transformation Fund that will invest £250 billion across the UK over 10 years to upgrade our economy to ensure that our infrastructure is fit for the 21st century. The fund will work with the Development Bank of Wales to support the conditions for stronger economic growth in every part of Wales.

The National Transformation Fund will also work with the National Infrastructure Commission for Wales to support long-term planning of investment and infrastructure needs that can support economic growth.

The Welsh Labour Government has developed a new public-private partnership model, which will realise £1 billion of extra investment in new schools, hospitals and roads, supporting our ambitious £5 billion public capital infrastructure programme.

We will transform our energy systems, investing in new, state-of-the-art low-carbon gas and renewable energy production.

Few things are more crucial to businesses and our economy than a fast and reliable internet connection. Through the Superfast Cymru project we are bringing access to high-speed broadband to the majority of homes and businesses in Wales that cannot access it through the private sector's commercial programmes. Some 630,000 premises in Wales now have access as a result of Superfast Cymru and we will continue the good progress we have made to roll out better connectivity.

A UK Labour Government will work with the Welsh Government to improve mobile internet coverage and expand provision of free public wi-fi. We will improve 4G coverage and invest to ensure all urban areas, as well as major roads and railways, have uninterrupted 5G coverage.

On day one we will instruct the National Infrastructure Commission, working with its partner body in Wales, to report on how to roll out 'ultrafast' (300Mbps) broadband across the UK within the next decade.

SUPPORT FOR INDUSTRY

Our economy is suffering from the UK Conservative Government's refusal to invest properly in future growth and the people who make it work. This wasted potential is holding us all back. Inequality has ballooned as the economy has shifted towards low-paid, insecure jobs.

Britain's manufacturing base has declined and we have relied too heavily on the financial sector, centred on London and the South-East. And while the South East of England struggles with a rising cost of living crisis, many other parts of the UK have watched as their economies and communities are left behind. Britain's failure to get all its national, regional and local economies working can be seen in the deterioration of the country's current account, weak productivity growth and underinvestment in infrastructure.

Britain can only be stronger if every nation and region is given the resources and support to succeed. Only a UK Labour Government with a credible industrial strategy can reach this untapped potential and deliver prosperity to every corner of our country, working with devolved administrations.

The Welsh Labour Government will develop a new approach to economic growth that supports the regional economies of Wales and creates better jobs closer to home.

Labour's joined-up infrastructure investment at a UK and Welsh level will make our communities a better place to trade and invest, and give businesses the confidence to plan for the future. We will work with a future UK Labour Government to encourage private investment by removing new plant and machinery from business rate calculations.

The Welsh Labour Government is currently undertaking a review of government funded research and innovation led by Prof. Graeme Reid. The Welsh Labour Government will work with a UK Labour Government to ensure Wales gets its fair share of UK R&D funding to support our economy.

TRANSFORMING OUR FINANCIAL SYSTEM

A decade after the devastating international financial crisis, our financial system is still holding back too many of our small businesses and local economies. Working together across the UK, Labour will transform how our financial system operates. Following the successful example of Germany and the Nordic countries, we will establish a UK National Investment Bank that will bring in private capital finance to deliver £250 billion of lending power.

This new public institution will work with the Development Bank of Wales to support inclusive growth in every community. The partnership will deliver the finance that our small businesses, co-operatives and innovative projects need across the whole country. Working together we will fill existing gaps in lending by private banks, particularly to small businesses, and provide patient, long-term finance to R&D-intensive investments.

Labour will overhaul the regulation of our financial system, putting in place a firm ring-fence between investment and retail banking that will protect consumers. We will take a new approach to the publicly owned RBS, and launch a consultation on breaking up the bank to create new local public banks that are better matched to their customers' needs.

We will extend existing Stamp Duty Reserve Tax to cover a wider range of assets, ensuring that the public gets a fairer share of financial system profits.

Labour will change the law so that banks can't close a branch where there is a clear local need, putting their customers first. Britain has a successful international finance industry, but we also need a strong, safe and socially useful banking system to meet the needs of the Welsh economy and our communities. We will commit to creating a more diverse banking system, backed up by legislation.

A FAIR DEAL FOR WELSH BUSINESS

The majority of businesses play by the rules: they pay their workers and their taxes fairly and on time; and they operate with respect for the environment and local communities. That's why it is vital that government ensures businesses doing the right thing are rewarded rather than undercut or outbid by those unscrupulous few that cut corners, whether on taxes or workers' conditions.

But our business culture doesn't always work like this. Scandals such as the failure of BHS show how the long-term growth of a company can be sacrificed for the sake of a quick buck.

When shareholders are looking for quick short-term return, they encourage companies to cut corners. That means they look to cut wages instead of investing for the long term or they spend longer inventing new tax avoidance schemes than they do inventing new products.

By reforming the rules our companies operate under, we can make sure they stay focused on delivering shared wealth. Labour will amend company law so that directors owe a duty directly not only to shareholders, but to employees, customers, the environment and the wider public and we will consult on bringing forward appropriate legislation within this Parliament.

Labour will amend the takeover regime to ensure that businesses identified as being 'systemically important' have a clear plan in place to protect workers and pensioners when a company is taken over. Labour will also legislate to reduce pay inequality by introducing an Excessive Pay Levy on companies with staff on very high pay.

Our small and medium-sized enterprises (SMEs) are the backbone of our economy. Technological changes, like the spread of digital manufacturing and rapid communication, mean smaller, faster businesses will be the future of our economy. Yet this Conservative UK Government has taken small businesses for granted. Labour is the party of small businesses. We understand the challenges our smaller businesses face in Wales.

In order to provide the support many businesses need, a UK and Welsh Labour Government working together will:

- Identify where other lenders fail to meet the needs of SMEs and prioritise lending to improve the funding gap.
- Reinstate the lower small-business corporation tax rate.
- The Welsh Labour Government will introduce a new permanent small business rates relief scheme in 2018-19, which responds to Wales' unique needs. We will continue to review business rates to ensure they provide the right balance between support for public services and support for small businesses to grow. We will reform the appeals procedure and we have instigated a review of the longer-term business rates system.
- Scrap quarterly reporting for businesses with a turnover of under £85,000.
- Declare war on late payments by:
 - Using government procurement to ensure that anyone bidding for a government contract pays its own suppliers within 30 days.
 - Develop a version of the Australian system of binding arbitration and fines for persistent late-payers for the private and public sectors.

The Welsh Labour Government will work with technology companies to promote Wales as an attractive place for investment and provide support for start-ups to scale up and become world class digital businesses.

We will work with the UK Labour Government to bring forward legislation to create a proper legal definition for co-operative ownership. The UK National Investment Bank and the Development Bank of Wales will support our co-operative sector to put it on a par with those in leading economies like Germany or the US.

SUSTAINABLE ENERGY

Labour's energy policy is built on three simple principles:

- To ensure security of energy supply and 'keep the lights on'.
- To ensure energy costs are affordable for consumers and businesses.
- To ensure we meet our climate change targets and transition to a low-carbon economy.

The UK energy system is out-dated, expensive and polluting. Privatisation has failed to deliver an energy system that delivers for people, businesses or our environment.

One in ten households are in fuel poverty, yet the Competition Markets Authority found customers are overcharged an enormous £2 billion every year.

Labour understands that many people don't have time to shop around, they just want reliable and affordable energy. So the next Labour Government will:

- Introduce an immediate emergency price cap to ensure that the average dual-fuel household energy bill remains below £1,000 per year, while we transition to a fairer system for bill payers.
- Take energy back into public ownership to deliver renewable energy, affordability for consumers, and democratic control. We will do this in the following stages:
 - Regaining control of energy supply networks through the alteration of the National and Regional Network Operator licence conditions.
 - Supporting the creation of publicly owned, locally accountable energy companies and co-operatives to rival existing private energy suppliers, with at least one in every region.

- Legislating to permit publicly owned local companies to purchase the regional grid infrastructure, and to ensure that national and regional grid infrastructure is brought into public ownership over time.

Labour will insulate four million homes as an infrastructure priority to help those who suffer in cold homes each winter. This will cut emissions, improve health, save on bills, and reduce fuel poverty and winter deaths.

The Welsh Labour Government is already investing £104 million over the next four years in our flagship Warm Homes scheme.

Homeowners will be offered interest-free loans to improve their property. For renters, Labour will improve on existing landlord energy efficiency regulations and re-establish the landlord energy saving allowance to encourage the uptake of efficiency measures.

Labour will ban fracking because it would lock us into an energy infrastructure based on fossil fuels, long after the point in 2030 when the Committee on Climate Change says gas usage in the UK must sharply decline. This builds on the work of the Welsh Labour Government in imposing a planning moratorium on applications for fracking.

Emerging technologies such as carbon capture and storage will help to smooth the transition to cleaner fuels and to protect existing jobs as part of the future energy mix. To safeguard the offshore oil and gas industry, we will provide a strategy focused on protecting vital North Sea assets, and the jobs and skills that depend on them.

We are committed to renewable energy projects, including tidal lagoons, which can help create manufacturing and energy jobs as well as contributing to climate-change commitments. The Welsh Labour Government has repeatedly stated our commitment to tidal lagoons and will work with partners to take advantage of the opportunities

opened up by a Swansea pathfinder project. They have the potential to support manufacturing and supply chains in Wales as well as contributing to our climate change commitments.

The Welsh Labour Government is supporting and promoting renewable energy generation as part of our approach to reducing reliance on energy from fossil fuels. Targets on renewables, including community energy will be set this summer.

The UK has the world's oldest nuclear industry, and nuclear will continue to be part of the UK energy supply. We will support further nuclear projects and protect nuclear workers' jobs and pensions. There are considerable opportunities for nuclear power and decommissioning both internationally and domestically.

The UK Labour Government will work with colleagues in Wales to successfully deliver the important Wylfa Newydd project and ensure a sustainable economic legacy for Anglesey and the wider North Wales economy.

Building a clean economy of the future is the most important thing we must do for our children, our grandchildren and future generations. Yet recent years have seen a failure to progress towards our targets. A Labour government will put us back on track to meet the targets in the Climate Change Act and the Paris Agreement.

The low-carbon economy is one of the UK's fastest-growing sectors, creating jobs and providing investment across each region. It employed an estimated 447,000 employees in the UK in 2015 and saw more than £77 billion in turnover. With backing from a Labour government, these sectors can secure crucial shares of global export markets.

Currently, the UK buys and sells energy tariff free from Europe, an arrangement which saves families and businesses money, and helps balance the

power grid. As part of the Brexit negotiations, Labour will prioritise maintaining access to the internal energy market. Labour will also seek to retain access to Euratom, to allow continued trade of fissile material, with access and collaboration over research vital to our nuclear industry.

NEGOTIATING BREXIT

NEGOTIATING BREXIT

Welsh Labour accepts the referendum result and a Labour Government in Westminster will put the national interest first. We will prioritise jobs and living standards, build a close new relationship with the European Union, protect workers' rights and environmental standards, provide certainty to EU nationals and give a meaningful role to Parliament and the Welsh Government throughout the negotiations.

We will end Theresa May's reckless approach to Brexit, and seek to unite the country around a Brexit deal that works for every community in Britain. She talks about the importance of securing a deal which safeguards the UK economy and provides the basis for investment in our public services; but it is her obsession with abstract issues such as the precise role of the European Court of Justice and her politically motivated attacks on our European partners that are putting such an outcome in jeopardy.

We will scrap the Conservatives' Brexit White Paper and replace it with fresh negotiating priorities that have a strong emphasis on retaining the benefits of the Single Market and the Customs Union – which are essential for maintaining industries, jobs and businesses in Britain. Labour will always put jobs and the economy first.

The Welsh Labour Government has consistently called for the current UK Government to guarantee the rights of all EU citizens living in Wales and to secure the rights of UK citizens living in other member-states. An incoming Labour Government will immediately guarantee existing rights for all EU nationals living in Britain and secure reciprocal rights for UK citizens who have chosen to make their lives in EU countries. EU nationals do not just contribute to our society: they are part of our society. And they should not be used as bargaining chips.

It is shameful that the Prime Minister rejected repeated attempts by Labour to resolve this issue

before Article 50 was triggered. As a result three million EU nationals have suffered unnecessary uncertainty, as have the 1.2 million UK citizens living in the EU.

The Welsh Labour Government has provided leadership in setting out a credible and comprehensive plan for the Brexit negotiations in our White Paper Securing Wales' Future. This is based on six key priorities:

- Most importantly, the need to secure full and unfettered access to the **Single Market** to support businesses, and secure jobs and the future prosperity of Wales.
- Responding to concerns about aspects of inward **migration** through linking future migration much more clearly to employment and by much tougher enforcement of legislation against the exploitation of workers.
- On **finance and investment**, the need for the UK Government to make good on promises made during the referendum campaign that Wales would not lose a penny in funding as a result of the UK leaving the EU and to secure continued participation in a range of programmes such as Horizon 2020 and Erasmus+ which clearly benefit Wales.
- The need for a fundamentally different **constitutional** relationship between the devolved governments and the UK Government – based on mutual respect, reaching agreement through consent, and a new, independent dispute resolution mechanism – once the UK leaves the EU.
- The need to maintain the **social and environmental protections and values** that we prize in Wales, in particular workers' rights, once these are no longer guaranteed through the UK's membership of the EU.

- The importance of considering **transitional arrangements** to ensure the UK does not fall off a cliff edge in its economic and wider relationship with the EU if longer-term arrangements have not been agreed at the point of exit.

In contrast, a Conservative Brexit will weaken workers' rights, deregulate the economy, slash corporate taxes, sideline Parliament and democratic accountability and cut Britain off from our closest allies and most important trading partners.

Welsh Labour recognises that leaving the EU with 'no deal' is the worst possible deal for Britain and that it would do damage to our economy and trade. We will reject 'no deal' as a viable option and if needs be negotiate transitional arrangements to avoid a cliff-edge situation for the UK economy.

The issues that affect our continent now will continue to do so in the future – and Labour, both in Westminster and in Wales, will continue to work constructively with the EU and other European nations on issues such as climate change, refugee crises and counter-terrorism. We will build a close co-operative future relationship with the EU, not as members but as partners.

A Labour Government will ensure that the UK maintains our leading research role by seeking to stay part of Horizon 2020 and its successor programmes and by welcoming research staff to the UK. We will seek to maintain membership of (or equivalent relationships with) European organisations which offer benefits to the UK such as Euratom and the European Medicines Agency. We will seek to ensure that Britain remains part of the Erasmus scheme so that British students have the same educational opportunities after we leave the EU.

The EU is the UK's single largest trading partner in agricultural produce, with the vast majority of British exports being sold to European markets.

A Labour government will end the uncertainty for our farmers and food producers by securing continued EU market access, allowing British farmers and food producers to continue to sell their products on the Continent.

Labour will also protect our farmers and rural economy by ensuring Britain continues to set the highest standards in food quality and welfare. We will not allow Brexit to be used as an excuse to undercut our farmers and flood Britain's food chain with cheap and inferior produce.

We will drop the Conservatives' Great Repeal Bill, replacing it with an EU Rights and Protections Bill that will ensure there is no detrimental change to workers' rights, equality law, consumer rights or environmental protections as a result of Brexit.

Throughout the Brexit process, we will make sure that all EU-derived laws that are of benefit – including workplace laws, consumer rights and environmental protections – are fully protected without qualifications, limitations or sunset clauses. We will work with trade unions, businesses and stakeholders to ensure there is a consensus on this vital issue. A Labour approach to Brexit will ensure there can be no rolling back of key rights and protections and that the UK does not lag behind Europe in workplace protections and environmental standards in future.

The EU has had a huge impact in securing workplace protections and environmental safeguards. But we all know that for many Brexiteers in the Tory Party, this was why they wanted to Leave – to tear up regulations and weaken hard-fought rights and protections.

Labour will never consider these rights a burden or accept the weakening of workers' rights, consumer rights or environmental protections.

A Labour Government will introduce legislation to ensure there are no gaps in national security and criminal justice arrangements as a result of Brexit.

We recognise the vital role that cross-border agencies such as Eurojust and Europol have played in making Britain safer and that European Arrest Warrants have been invaluable. A Labour Government will seek to retain membership of the agencies and continue European Arrest Warrant arrangements.

Labour will seek a Brexit deal that delivers for all regions and nations of the UK. We will introduce a 'presumption of devolution' where powers transferred from the EU will go straight to the relevant region or nation; and we will not make any changes to existing devolution legislation, which restrict the powers of the devolved institutions over devolved policies, such as the environment and agriculture. For many people, and for much of our country, power can feel just as remote and unaccountable in Westminster as it does in Brussels. So a Labour Government in Westminster will seek to put powers as close to communities as possible.

Labour will ensure there is no drop in EU Structural Funding as a result of Brexit until the end of the current EU funding round. As part of Labour's plans to rebalance and rebuild the economy, we will ensure that no region or nation of the UK is affected by the withdrawal of EU funding for the remainder of this Parliament. This will also apply to the funding of peace and reconciliation projects in Northern Ireland.

We will also improve engagement and dialogue with the devolved administrations and seek to ensure the final Brexit deal addresses specific concerns. In particular Labour will ensure there is no return to a hard border between Northern Ireland and the Republic of Ireland and that there is no change in the status or sovereignty of Gibraltar. We will also protect Gibraltar's economy and ensure that its government can continue to create jobs and prosperity in the years to come.

Where Theresa May wants to shut down scrutiny and challenge, Labour will welcome it. We will work with Parliament, not against it. On an issue of this importance the government can't hide from the public or Parliament.

A Labour approach to Brexit also means legislating to guarantee that Parliament has a truly meaningful vote on the final Brexit deal.

IMMIGRATION

Labour offers fair rules and reasonable management of migration. In trade negotiations our priorities favour growth, jobs and prosperity. We make no apologies for putting these aims before bogus immigration targets.

Freedom of movement as we know it will end when we leave the European Union. Britain's immigration system will change, but Labour will not scapegoat migrants nor blame them for economic failures.

Labour will develop and implement fair immigration rules. We will not discriminate between people of different races or creeds. We will end indefinite detentions and distinguish between migrant labour and family attachment and will continue to support the work of the Forced Marriage Unit. We will replace income thresholds with a prohibition on recourse to public funds. New rules will be equally informed by negotiations with the EU and other partners, including the Commonwealth.

Whatever our trade arrangements we will need new migration management systems, transparent and fair to everybody. Working with businesses, trade unions, devolved governments and others to identify specific labour and skill shortages.

Working together we will institute a new system which is based on our economic needs, balancing controls and existing entitlements. This may include employer sponsorship, work permits, visa regulations or a tailored mix of all these which works for the many, not the few.

Labour will protect those already working here, whatever their ethnicity. The Welsh Labour Government is raising the level of skills and training. We will take decisive actions to end the exploitation of migrant labour undercutting workers' pay and conditions.

Labour will crack down on unscrupulous employers. We will stop overseas-only recruitment

practices, strengthen safety-at-work inspections and increase prosecutions of employers evading the minimum wage.

Working with trade unions, we will end workplace exploitation.

Labour values the economic and social contributions of immigrants. Both public and private sector employers depend on immigrants. We will not denigrate those workers. We value their contributions, including their tax contributions.

For areas where immigration has placed a strain on public services we will reinstate the Migrant Impact Fund and boost it with a contributory element from the investments required for High Net Worth Individual Visas. Labour will restore the rights of migrant domestic workers and end this form of modern slavery.

Labour will ease the underlying pressures in any areas struggling to cope with seven years of austerity by our programme of investments. We will not cut public services and pretend the cuts are a consequence of immigration.

Refugees are not migrants. They have been forced from their homes, by war, famine or other disasters. Unlike the Tories, we will uphold the proud British tradition of honouring the spirit of international law and our moral obligations by taking our fair share of refugees. The current arrangements for housing and dispersing refugees are not fit for purpose. They are not fair to refugees or to our communities. We will review these arrangements.

Labour welcomes international students who benefit and strengthen our education sector, generating more than £25 billion for the British economy and significantly boosting regional jobs and local businesses. They are not permanent residents and we will not include them in immigration numbers, but we will crack down on fake colleges.

INTERNATIONAL TRADE

Welsh Labour is pro-trade and pro-investment. The UK's future prosperity depends on minimising tariff and non-tariff barriers that prevent us from exporting and creating the jobs and economic growth we need.

A Labour Government will work with the devolved administrations to bring forward an integrated trade and industrial strategy which boosts exports, investment and decent jobs in Britain.

Labour will set our priorities in an International Trade White Paper to lead a national debate on the future of Britain's trade policy. We will ensure proper transparency and parliamentary scrutiny of all future trade and investment deals.

The EU accounts for 44 per cent of the UK's current exports and 67 per cent of exports from Wales. That is why continued full and unfettered access to the Single Market is so critical for our future even as our trading relationship with the EU changes.

Through our Just Trading initiative, launched in 2016, Labour will work with global trading partners to develop 'best-in-class' free trade and investment agreements that remove trade barriers and promote skilled jobs and high standards. We will ensure all future trade deals safeguard the right to regulate in the public interest and to protect public services.

Welsh Labour is committed to the rules-based international trading system of the World Trade Organisation (WTO). We will rejoin the Government Procurement Agreement, while safeguarding the capacity for public bodies to make procurement decisions in keeping with public policy objectives.

Labour will build human rights and social justice into trade policy. We will ensure that trade agreements cannot undermine human rights and labour standards and that UK Export Finance

support is not available to companies engaged in bribery or corrupt practices.

We will work with other WTO members to end the dumping of state-subsidised goods on our markets. The Conservatives consistently blocked EU efforts to respond to such dumping with the duties needed to defend the British steel industry, despite pressure from the Welsh Labour Government not to do so. Labour will develop the full range of trade remedies necessary to support key sectors affected by these unfair practices.

The Welsh Labour Government has put in place a range of measures to support SMEs, to export and engage internationally. A Labour Government in Westminster will champion the export interests of SMEs, ensuring all new trade agreements include a commitment to support their market access needs.

A Labour Government will use the full range of export credit, finance, insurance and trade promotion tools to boost British exports and support priority industrial sectors and will work closely with the Welsh Labour Government to promote the export and investment interests of businesses across the UK.

Labour is committed to growing the digital economy and ensuring that trade agreements do not impede cross-border data flows, whilst maintaining strong data protection rules to protect personal privacy.

As part of our commitment to a low carbon future, we will actively support international negotiations towards an Environmental Goods Agreement at the WTO. Labour will use trade negotiations to boost market access for British environmental goods and services, alongside support for investment into new green technologies and innovative low-carbon products.

A Labour Government will develop capital investment schemes and other incentives to encourage investment into the UK, especially into target areas identified as Welsh Government priorities. We will champion the UK as a safe investment environment.

Labour will review our historic investment treaties with other countries, ensuring they are fit for purpose for the 21st century. Labour opposes parallel investor-state dispute systems for multinational corporations and we will open a dialogue with trading partners on alternative options that provide investor protection while guaranteeing equality before the law.

A FAIR DEAL FOR EDUCATION

A FAIR DEAL FOR EDUCATION

Under Carwyn Jones' leadership there is new momentum in Welsh education. The policies introduced by successive Welsh Labour governments have raised standards for all. We are supporting our poorest pupils to thrive and giving thousands the opportunity of gaining new skills for work.

GCSE results are the best ever, the attainment gap is closing and our apprenticeship system is delivering the skills businesses and our economy need.

In Wales, no money is being wasted on free schools and, unlike the Tories, we won't be bringing back grammar schools for the privileged few. Our ambitious programme of reform is focused on supporting everyone in every part of Wales from cradle to career.

Now is the time to take the next step in building a world-class education system in Wales, founded on parity of esteem between academic and vocational careers, which can develop the potential of all and support the Welsh economy now and in the future.

A fair deal for everyone.

EARLY YEARS

As the party for equality and business, and the party which has always been there for working families, we have listened to the call for more and better childcare to help parents – and particularly mothers – to continue in and return to work.

Our Welsh Labour Government is creating the most generous childcare offer for working parents anywhere in the UK – 30 hours of free childcare a week (including the current minimum 10 hours of free Foundation Phase early years education) for working parents of three and four-year-olds, 48 weeks of the year.

Unlike the Conservatives in England, we are taking the time to consult parents, childcare professionals, childcare providers and a wide range of stakeholders.

Unlike the Tories' rushed approach in England, we are taking the time to find out what works for children, parents and providers through carefully designed pilots and a gradual, phased roll-out which will allow us to learn from the early implementers and adapt our scheme where necessary.

From September we will be testing the offer in areas of seven local authorities. These pilot projects will cover approximately 10 per cent of eligible families in Wales. The offer will cover the whole of Wales by 2021.

In Flying Start areas, all two and three-year-olds will continue to be eligible for 12-and-a-half hours of free childcare a week and 15 hours of holiday childcare provision.

We will retain our free school breakfast programme, which boosts children's attendance and attainment and provides added flexibility to working parents.

SCHOOLS

Despite the deep cuts imposed on Wales by the Tories in Westminster, our Welsh Government has taken the decision to prioritise school funding in Wales.

Since 2011, thanks to our protection of school funding nearly £150 million extra has been invested in our schools; we've introduced the Pupil Development Grant and protected the Educational Maintenance Allowance.

Welsh Labour believes in giving all children the very best start in life. More than 10 million free breakfasts have been served in primary schools across Wales over the last five years and we will protect funding for the programme.

We want to end the spectre of children going hungry during the school summer holidays – we will fund lunch and fun clubs across Wales over the next three years.

We have strengthened our innovative Foundation Phase, which is helping young people experience learning that is creative and enjoyable. We have also ensured young people have strong foundations in literacy and numeracy through the introduction of the literacy and numeracy framework and national reading and numeracy tests.

Starting in September 2018, paper-based tests will be replaced by innovative online assessments which adapt to pupils' individual abilities and help teachers shape learning more effectively in the classroom.

Through our pioneer schools, we will work in partnership with professionals to take forward the work of the Donaldson Review and develop a new curriculum for Wales that is ready for teaching in 2021.

We will maintain our commitment to supporting the attainment of young people from the poorest

backgrounds through the Pupil Development Grant and its early years' equivalent.

Great schools have great leaders. Welsh Labour is committed to facilitating strong leadership at all levels of our education system by establishing a new national academy for education leadership and setting new professional teaching and leadership standards. We are also setting new accreditation criteria for initial teacher training to support the next generation of professionals.

The Welsh Labour Government values the contribution of everyone employed in the education system and will continue to work with recognised trade unions to improve the working arrangements and professional development of support staff in Wales.

Nearly a quarter of learners in Wales have some form of additional learning need. We will introduce a new system of support for these learners.

SKILLS

Technology is driving demand for different skills, and evolving patterns of work mean people are more likely to pursue several careers over their lifetime; it is crucial that our education system enables people to up-skill and retrain.

As part of our work to develop the Welsh economy, we will support productivity growth by enabling more people to gain the skills they need to progress in the workplace into better-quality jobs. We will work with a future UK Labour Government to devolve responsibility for skills where this supports our work.

We will maintain our approach to social partnership and to working with employers through the Wales Employment and Skills Board. We will commit to protecting the Wales Union Learning Fund (WULF) and work with our trade union partners to ensure we continue to improve the effectiveness and reach of the programme.

FURTHER EDUCATION

The Welsh Government has a strong partnership with further education institutions to strengthen the Welsh economy. The transformation of our further education network into stronger, more financially sustainable colleges has improved the quality of provision for learners, and ensures the skills being produced are fit for the needs of the Welsh economy.

We are improving the physical infrastructure of Welsh colleges: with world-class learning facilities in Pontypridd, Cardiff and Merthyr Tydfil; a new sixth-form centre at Coleg Cambria; and a commitment to build a new specialist engineering facility in Llangefni. We will invest almost £2 billion in our 21st century schools and college programme by 2024.

The boundaries between higher education and further education, which were once clear, are now breaking down. To ensure the system is fit for purpose for learners of all ages, employers and our economy, we will consult on setting up a new single regulatory, oversight and co-ordinating authority for the post-compulsory education sector, which will be responsible for funding provision at all levels. This new strategic authority will ensure quality in the sector and be the lead funder of research.

We will deepen our links with employers through our regional skills partnerships. Detailed assessments of the skills needs of major infrastructure projects will ensure they have the workforce they need but also ensure that skilled jobs are filled locally.

We have worked closely with Colegau Cymru and the Association of Colleges to support a college leadership programme. We will develop the next generation of leaders and professionals by working with employers to ensure they continuously update their skills and experience.

APPRENTICESHIPS

Our apprenticeship programme has been a major success – over the course of this Assembly term we will go further and create 100,000 all-age apprenticeships.

As part of our work to support the Welsh economy of the future, we will ensure the programme is fit for employers and the economy.

We will focus our apprenticeship programme on increasing the number of apprentices aged 16 to 19, addressing skills shortages, developing higher-level skills, and developing skills pathways.

We will not implement the apprenticeship levy as the Conservatives have in England through a voucher system. We see no evidence that a voucher system will improve quality; instead it will introduce bureaucracy for employers and uncertainties about how non-levy employers will be supported.

We will continue to work with Welsh employers to shape our apprenticeship programme around the needs of Welsh learners and businesses.

EMPLOYABILITY

Employability skills are critical to tackling poverty because of the support they give to people to enter, remain and progress in employment. We are developing a new employability plan for Wales, which will encourage a coherent pathway to employment for jobseekers, which responds to their individual needs.

We will develop a new all-age employability programme, which provides tailored support to help people towards and into work. It will begin delivery in 2018.

As part of the employability plan, we propose the development of a more systematic approach to identifying need and referral to employability support through a strengthened and unified employment advice service. This will ensure a clear and impartial focus so people are supported in their journey into and within employment.

HIGHER EDUCATION

Thanks to Welsh Labour, students in higher education have been protected from the crippling debt experienced by university students elsewhere in the UK. The current level of debt for students from Wales is around £20,000 less than their counterparts in England.

We are taking forward the Diamond Review proposals to re-shape student finance in Wales. The new system is a fundamental shift for higher education in Wales and will address many of the issues – such as rising maintenance costs – students have identified. The package will ensure students receive the equivalent of the national living wage in maintenance during term time while they study.

The new system will provide financial support for students' daily living costs – both full-time and part-time – through a mix of grants and loans. We will develop new and innovative ways of funding post-graduate studies and prioritise support for students from disadvantaged backgrounds. We will ensure students with an experience of care receive the maximum maintenance grant.

The package will be the most generous of any nation in the UK.

Welsh Labour has always been clear that education should be free and if funding allowed, there should be no tuition fees. We recognise that higher education operates within a UK context. When a Labour Government is elected at Westminster we will undertake a further review of the impact of any changes made in England on universities and students in Wales and follow the Diamond Review model of consulting with students, universities and employers about any changes in Wales.

A FAIR DEAL AT WORK

A FAIR DEAL AT WORK

Work should provide people with security and fulfilment. But for too many people work is insecure and does not make ends meet.

The Conservatives boast about the recovery of employment, but our labour market is failing. Real-terms pay is still lower than before the crash, and jobs are increasingly low skilled and insecure, with the rising proportion of zero hours contracts and agency work.

A Labour Government will invest in enforcement through a new Ministry of Labour and empower workers and their trade unions, because we are stronger when we stand together.

So we will review the rules on union recognition so that more workers have the security of a union.

At the same time as strengthening workers' rights, we will make work more fulfilling by using public investment to upgrade our economy and create high-quality jobs. While the Conservatives stand back and allow insecure work to spread, and businesses to struggle, Labour will act to guarantee good jobs and strong businesses.

FAIR WORK COMMISSION AND BETTER JOBS CLOSER TO HOME

The Welsh Labour Government is committed to making Wales a fair-work nation where everyone can access better jobs closer to home. A country where everyone can develop their careers and where we can all expect decent, life-enhancing work without exploitation or poverty. A fair deal, where we all build prosperity and all share in that prosperity.

The Welsh Labour Government works in social partnership with public service employers and trade unions and we are using these structures to establish a Fair Work Commission to help us build an economy in which more people can have access to good work and a secure income.

The commission will build on the good work we have already done to make work fairer using the full scope of our devolved powers. Through the Workforce Partnership Council we have delivered a two-tier code, issued guidance and principles on the use of non-guaranteed hour contracts, including zero hours contracts, and launched a Code of Practice for Ethical Procurement in Supply Chains to guarantee good employment practices for the millions of employees involved in public sector supply chains.

We have also gained the power to waive the public service exit payment cap in Wales.

The Welsh Labour Government is legislating to repeal the current UK Government's damaging Trade Union Act for devolved public services in Wales. This includes measures to ban the use of agency workers in devolved public services to provide cover during strike action.

As a Welsh Labour Government we are clear that by using procurement in a more creative and joined-up way we can support our communities to be more resilient in the face of the economic

challenges that lie ahead by creating more sustainable local and regional economies across Wales.

This requires a new approach across government to ensure the benefits of major investment are recycled back into Welsh communities to support local supply chains and stimulate investment in deprived communities.

We are creating a Better Jobs Closer to Home programme which will tackle poverty, develop skilled workers, deploy innovative procurement policy, and support businesses to grow. We are establishing a range of commercial projects to stimulate the creation of meaningful employment in communities with high levels of joblessness.

RIGHTS AT WORK

Labour has published a 20-point plan for security and equality at work, which it will implement when it forms the next UK Government.

This builds on action that successive Welsh Labour governments have taken to protect workers' rights, including: legislating to repeal the UK Trade Union Act for devolved public services in Wales; ending the practice of blacklisting; enforcing ethical employment practices in supply chains; and acting to end the use of exploitative zero hours contracts.

A Labour Government will ensure Britain abides by the global labour standards of the ILO conventions.

All workers should be able to work in a safe environment and return to their families at the end of the day. Labour will enforce regulations that save lives.

As well as legislating against zero hours contracts, we need to protect the many workers on short hours contracts (some only guaranteed a few hours per week), but who regularly work far more. We will strengthen the law so that those who work regular hours for more than 12 weeks will have a right to a regular contract, reflecting those hours.

We will also scrap the changes brought in by the Conservatives in 2014 to TUPE, which weakened the protections for workers transferring between contractors, and we will abolish the loophole to the agency workers regulations known as the Swedish derogation.

We will consult with employers and trade unions on legislating for statutory bereavement leave, for time off work after the loss of close family members. We will also consult on toughening the law against assaulting workers who have to enforce laws such as age-related sales or ticketing arrangements, and who face regular abuse.

Labour will maintain the ACAS Early Conciliation System to try to resolve workplace issues quickly and amicably.

Labour will also legislate to permit secure online and workplace balloting for industrial action votes and internal union elections.

Workers in Britain are among the easiest and cheapest to make redundant, meaning when multinational companies are taking decisions to downsize that British workers are at a disadvantage. We will consult with trade unions and industry on reviewing redundancy arrangements to bring workers in Britain more into line with their European counterparts.

Stagnating incomes have forced many to take on more debt. Labour will introduce a version of Scotland's Debt Arrangement Scheme to give breathing space to households struggling with high debts.

SELF-EMPLOYED WORKERS

Self-employment can bring many benefits, freedoms and flexibilities to people – and is a vital and often entrepreneurial sector of our economy.

But there is also mounting evidence that workers are being forced into self-employment by unscrupulous employers to avoid costs and their duties to workers. Labour will clamp down on bogus self-employment by:

- Shifting the burden of proof, so that the law assumes a worker is an employee unless the employer can prove otherwise.
- Imposing punitive fines on employers not meeting their responsibilities, helping to deter others from doing the same.
- Involving trade unions in enforcement, for example, by giving them a seat on the executive board of the new Ministry of Labour.
- Giving the Ministry of Labour the resources to enforce workers' rights.
- Banning payroll companies, sometimes known as umbrella companies, which create a false structure to limit employers' tax liabilities and limit workers' rights.
- Giving employment agencies and end-users joint responsibility for ensuring the rights of agency workers are enforced.
- Rolling out sectoral collective bargaining and strengthen trade union rights, because empowering people to claim their own rights in the workplace is the most effective means of enforcement.

We will extend the rights of employees to all workers, including shared parental pay, making a substantial and immediate difference to the quality of life for people in insecure work. But there are real concerns that rapid changes to the world of work are rendering existing employment categories outdated.

Labour recognises that the law often struggles to keep up with ever-changing new forms of employment and work, so we will set up a dedicated commission to modernise the law around employment status. New statutory definitions of employment status would reduce the need for litigation and improve compliance.

The commission will be led by legal and academic experts with representation from industry and trade unions.

SOCIAL SECURITY

SOCIAL SECURITY

After seven years of rising poverty and inequality, Labour will rebuild and transform our social security system.

Like the NHS, our social security system is there for all of us in our time of need; providing security and dignity in retirement, and the basics in life should we become sick or disabled or fall on hard times.

DIGNITY FOR PENSIONERS

Labour will always be on the side of pensioners and help ensure security and dignity for older people in retirement.

As the Conservatives abandon their commitments to older people, Labour will guarantee the state pension 'triple lock' throughout the next Parliament. It will rise by at least 2.5 per cent a year or be increased to keep pace with inflation or earnings, whichever is higher

The winter fuel allowance will also be guaranteed as a universal benefit.

The Welsh Labour Government is committed to protecting free bus passes for older people, people with disabilities and their carers and to retaining the popular free swimming scheme.

We will protect the pensions of UK citizens living overseas in the EU or further afield.

More than 2.5 million women born in the 1950s have had their state pension age changed without fair notification. These women deserve both recognition for the injustice they have suffered and some kind of compensation for their losses.

Alongside our commitment to extend Pension Credit to hundreds of thousands of the most vulnerable women, Labour is exploring options for further transitional protections to ensure that all these women have security and dignity in their old age.

This must never happen again. Labour will legislate so that accrued rights to the basic state pension cannot be changed, but future benefits can.

The pension age is due to rise to 66 by the end of 2020. Labour rejects the Conservatives' proposal to increase the state pension age even further. We will commission a new review of the pension age, specifically tasked with developing a flexible retirement policy to reflect the contributions made

by people; the wide variations in life expectancy and the different nature of working lives.

We will restore confidence in the workplace pension system and put people rather than profit at its centre. Labour will end rip off hidden fees and charges, and enable the development of large efficient pension funds which will mean more cash for scheme members and lower costs for employers.

A Labour Government will commit to an immediate review of the mineworkers' pension scheme and British Coal superannuation scheme surplus sharing arrangements between government and scheme beneficiaries.

DIGNITY FOR THOSE WHO CANNOT WORK

Poverty in Britain is rising – due to the Conservatives’ attempts to balance the books on the backs of the poorest. They have slashed social security over the last seven years, leaving more people in poverty, subject to a punitive sanctions regime, and reliant on food banks for support.

Labour will act immediately to end the worst excesses of the Conservative Government’s changes. We will:

- Scrap the punitive sanctions regime.
- Scrap the bedroom tax.
- Reinstate housing benefit for under-21s.
- Scrap bereavement support payment cuts.

The cuts to work allowances in Universal Credit (UC) and the decision to limit tax credit and UC payments to the first two children in a family, are an attack on low-income families and will increase child poverty. Labour will reform and redesign UC, ending six-week delays in payment and the ‘rape clause’.

In Wales we are working to tackle child poverty by building a strong economy, reducing worklessness, increasing skills, reducing inequalities and supporting families to increase their household income. The Tories have completely failed on their promise of making work pay and to tackle the barriers to work faced by disabled people.

Labour supports a social model of disability. People may have a condition or an impairment but are disabled by society. We need to remove the barriers in society that restrict opportunities and choices for disabled people.

We will build on the previous Labour Government’s commitment to disabled people in 2009 as signatories to the UN Convention on the

Rights of Persons with Disabilities, and incorporate it into UK law.

Labour will repeal the following cuts in social security support to disabled people through a new Social Security Bill published in our first year of office to:

- Increase Employment and Support Allowance by £30 per week for those in the work-related activity group and repeal cuts in the UC limited capacity for work element.
- Increase Carer’s Allowance by £11 to the level of Jobseekers Allowance.
- Implement the court decision on Personal Independence Payment (PIP) so that there is real parity of esteem between those with physical and mental health conditions.
- Scrap the Work Capability and Personal Independence Payment assessments and replace them with a personalised, holistic assessment process that provides each individual with a tailored plan, building on their strengths and addressing barriers. Labour will end the privatisation of assessments.
- End the pointless stress of reassessments for people with severe long-term conditions.
- Commission a report into expanding the Access to Work programme.

We will change the culture of the social security system, from one that demonises people to one that is supportive and enabling.

As well as scrapping the Conservatives’ punitive sanctions regime, we will change how Jobcentre Plus staff are performance managed.

Labour will strengthen access to justice for disabled people by enhancing the 2010 Equality Act enabling discrimination at work to be challenged. We will ensure that under the Istanbul Convention, disability hate crime and violence against women with disabilities is reported annually, with national action plans to address these.

The Welsh Labour Government cannot remedy all the impacts of the Conservatives' damaging welfare policies but we are working to mitigate them through a series of targeted programmes and other flagship policies which generate a 'social wage' and support living standards: such as our commitment to social housing, access to free school breakfasts, and free prescriptions.

SECURE HOMES FOR ALL

SECURE HOMES FOR ALL

Home is at the heart of all of our lives. It is the foundation on which we raise our families; the bedrock for our dreams and aspirations.

Everyone has the right to a good-quality home and our Welsh Labour Government will continue to work towards this, in partnership with private builders, the private rented sector, councils and housing associations.

In the last Assembly term, Labour in Wales built more than 11,000 affordable homes, brought 7,500 empty houses back into use, and helped 3,300 home buyers – 75 per cent of them first-time buyers – to buy a home through Help to Buy – Wales.

By 2021, we will build a further 20,000 affordable homes in Wales, including 6,000 through Help to Buy – Wales and 1,000 through our new rent-to-own scheme.

We will prioritise brownfield sites, and wherever possible, protect green spaces.

The building of new homes plays a crucial role in our plans to strengthen our economy, generating new jobs and training opportunities.

The Welsh Labour Government will not only build more, we will build better. Our Warm Homes programme, Nest and Arbed and our investment in raising standards in social housing are helping reduce fuel bills, are reducing preventable winter deaths, and helping to meet our climate change targets.

We are investing in the development of innovative approaches to housing construction and this work will include finding new ways of building energy-efficient homes.

Labour will keep the Land Registry in public hands, where it belongs.

Welsh Labour's Supporting People programme helps 60,000 people a year to live independently – this includes older people, those with learning

difficulties, vulnerable young people, those suffering mental ill health and people escaping domestic violence.

The Welsh Labour Government has established an expert group on housing an ageing population to generate innovative ideas to meet the growing needs of older people.

HOME OWNERSHIP

Welsh Labour will continue to help home-buyers. Our target of building 20,000 affordable homes by 2021 includes 6,000 through Help to Buy – Wales and 1,000 through our new rent-to-own scheme. These commitments will give long-term certainty to both first-time buyers and the house-building industry.

We will continue our Houses into Homes scheme, which brought more than 7,500 properties back into use during the last Assembly term.

We will explore options for ending land banking. We will continue to work with both developers and house builders to identify obstacles to building and investigate how we can better use the planning system to build more homes. We believe long-term partnerships can help deliver the accelerated rate of house building we need and the quality environments we require.

We will back those who own their homes, including home-owners who own their home as leaseholders and who are currently unprotected from rises in ground rents from developers or management companies. A Labour Government will give leaseholders security from rip-off ground rents and end the routine use of leasehold houses in new developments.

The Welsh Labour Government will act on any abuse of the Help to Buy – Wales scheme in promoting leasehold sales in new developments.

PRIVATE RENTERS

The Welsh Labour Government has acted to ensure a fairer deal for landlords and tenants by legislating for a compulsory registration scheme for landlords and agents and simplifying and rationalising previous tenancy legislation.

By December 2016, more than 68,000 landlords had registered with Rent Smart Wales and a further 13,000 had started the process. More than 5,000 landlords and 800 agents have been licensed.

We will challenge the private rented sector to develop consistent and fair deposit schemes.

We will act to ban letting agents' fees for tenants.

Labour will reverse the cruel decision to abolish housing benefit for 18 to 21-year-olds, which risks putting more vulnerable young people on our streets.

COUNCIL AND SOCIAL TENANTS

Social housing is a crucial part of our Welsh Labour commitment to build 20,000 affordable homes during this Assembly term; we built 11,000 homes in this sector in the last Assembly.

We are enabling councils and housing associations to build with confidence. We are legislating to abolish the right to buy in Wales to protect existing social housing stock and encourage the building of new homes.

In the last Assembly we helped local authorities to exit from their previous arrangements with the UK Treasury that previously meant an annual repayment to the Treasury of £70 million. Welsh Labour councils are building council houses again – the first were completed in Flintshire, where 82 council houses were built or are in the process of being built.

Labour will scrap the punitive bedroom tax – this cruel and unnecessary measure has caused many people to be evicted from their home and their community. Meanwhile the Welsh Labour Government has invested more than £40 million in building almost 800 one and two-bedroom homes for those affected by the bedroom tax.

HOMELESSNESS

Homelessness is not inevitable in a country as decent and well off as ours. Welsh Labour will continue to intervene to end homelessness and to provide safe home environments, especially for our young people.

Our Housing (Wales) Act was designed to ensure people who are homeless or facing homelessness receive help as early as possible. It places a duty on local authorities to work with people who are at risk of losing their home within 56 days to help find a solution to their problems. Homelessness is being averted for at least six months in two-thirds of cases where this duty to intervene early applies.

Our Welsh Labour Government funds a range of services for rough sleepers through the homelessness prevention grant, including night shelters, outreach teams and day centres. Further assistance is available through the Supporting People programme.

The Welsh Labour Government also funds the Streetlink telephone service which allows the public to report rough sleepers so they can be followed up by the local authority. The Housing (Wales) Act has strengthened local authorities' duties to assist rough sleepers to find temporary and permanent housing.

HEALTHCARE FOR ALL

In 1945, in the aftermath of war and national bankruptcy, it was a Labour Government which found the resources to create a National Health Service – our proudest achievement, providing universal healthcare for all on the basis of need, free at the point of use.

Welsh Labour has defended the Welsh NHS from Conservative attacks and from a disruptive top-down reorganisation, which has wasted billions of pounds and shattered services in England. In Wales, we have stood firm against privatisation and we will keep the profit motive out of our NHS.

The last time the Tories ran our Welsh NHS it was starved of funding and left in a state of severe underinvestment. Hospitals and healthcare centres were deprived of essential maintenance, social care was ignored and market forces were allowed to increase the costs of health provision.

Welsh Labour has led the way in combating the Tory dogma that profit is more important than the health and welfare of patients. We have increased the number of nurses, doctors, consultants and GPs caring for patients in Wales while steadily reducing the number of managers. The Welsh Labour Government is now spending £160 more per person on health and social services combined than in England.

This additional investment means that waiting times for diagnostic tests in Wales are at their lowest since 2011 and waiting times for treatment are steadily falling. Wales is the only part of the UK where there has been a sustained improvement in the time it takes ambulances to reach the most critical 999 calls.

Delayed transfers to care are falling in Wales too. This is in sharp contrast to England where, as a result of six years of Conservative cuts to social care funding, they have reached their highest levels ever.

The Welsh Labour Government will continue to focus resources on community-based services so people don't have to travel for healthcare. We are investing in new state-of-the-art health and social care centres across Wales, in new diagnostic equipment, and increasing funding for primary care. More GP surgeries are open longer hours and more GPs are coming to work in Wales.

We have protected funding to community pharmacies, preventing the threat of closure and our Public Health Bill includes measures to improve the provision of community pharmacy.

Prescriptions remain free in Wales at a time when fees continue to rise in England – up more than 20 per cent since Welsh Labour abolished them in 2007.

A new £80 million treatment fund will speed up access to new and innovative medicines in Wales and ensure equity of access wherever you live. We will insist on value-for-money agreements with pharmaceutical companies to ensure NHS patients get fast access to new medicines.

In Wales, Labour has introduced a national integrated autism service and a new, single, Wales-wide assessment pathway for children will ensure consistency and make the system much clearer for families.

Care for people with chronic, long-term conditions is improving in Wales thanks to the Welsh Labour Government's stewardship of the NHS – deaths from heart disease, stroke and cancer are falling. We have introduced an annual statement of progress for children with diabetes, which will help improve their management of the disease and reduce the risk of longer-term complications.

PUBLIC HEALTH

Wales has a long and proud tradition of taking radical action to improve public health. Wales was the first part of the UK to vote in favour of a ban on smoking in enclosed public places and the Welsh Labour Government was the first to take action on smoking in cars when children are present.

As a result of our action on smoking, we have seen rates fall to 20 per cent – but we will go further and reduce adult smoking rates to 16 per cent by 2020, helping to prevent fewer people suffering, and dying, from smoking-related illnesses.

Our Public Health Bill contains new measures: to protect children from exposure to second-hand smoke, including in some outdoor settings; to prevent tobacco being handed over to children; and to protect people from the risk of infection associated with a piercing or tattooing. We will also ban intimate piercings for people under 18.

Wales was the first part of the UK to make it mandatory for food businesses to publicly display their food hygiene scores – giving people more choice about where they want to eat and shop. The Welsh Labour Government also introduced UK-first legislation to introduce an opt-out system for organ donation, increasing the number of organs available for transplant.

Children's oral health is improving in Wales, at a time when children in England have more decayed teeth, thanks to our pioneering Designed to Smile programme.

Obesity levels in Wales are stable but remain too high. The Welsh Labour Government will produce a national obesity strategy for Wales and will work with a Labour Government on its childhood obesity strategy, with proposals on advertising and food labelling.

We remain committed to introducing a minimum

unit price for alcohol and we invest £50 million every year reducing and tackling the harm associated with substance and alcohol misuse.

Loneliness is an increasing problem for our society, and as Jo Cox said: "Young or old, loneliness doesn't discriminate". The Welsh Labour Government will develop a nationwide and cross-government strategy to address loneliness and isolation.

Labour will address historic public health injustices. We will hold a public enquiry into contaminated blood. We will hold a public inquiry into medicines, medical devices and medical products licensing and regulation, including Valproate.

The Welsh Labour Government is funding a three-year trial of PrEP for all eligible people in Wales.

NHS STAFF

To guarantee the best possible services for patients, our Welsh Labour Government will continue to invest in our health and care workforce. We have a long-term workforce plan for our health service, which gives staff the support they need to do the best for their patients.

Labour will scrap the NHS pay cap, put pay decisions back into the hands of the independent pay review body and give our NHS workers the pay they deserve. Wales has already legislated for nurse staffing levels in acute hospital wards and we are proud that NHS Wales continues to be a Real Living Wage employer.

Labour's long-term ambition is for our health system to have the best-trained staff in the world, ready to deal with whatever they face in the years to come. Unlike England, the Welsh Labour Government has continued to support bursaries and funding for health-related degrees. The Welsh Labour Government has announced a £95 million package to support a range of education and training programmes for healthcare professionals in Wales in 2017-18, enabling more than 3,000 new healthcare students to join those already studying in Wales.

The Welsh Labour Government is rolling out our successful 'This is Wales: Work Train Live' campaign to attract more nurses to Wales. The first phase of the campaign, which was launched in 2017, has helped to recruit more doctors, including GPs, to train in Wales.

We will continue to work in partnership with NHS staff and healthcare professionals to create a health service in Wales fit for the future – a Parliamentary review of health and social care in Wales is due to report at the end of this year.

Labour will immediately guarantee the rights of EU staff working in our health and care services. Welsh Labour supports NHS whistle-blowers to make sure health service staff are able to speak up in support of the best possible standards for patients.

HEALTH AND SOCIAL CARE FUNDING

The Welsh Labour Government has continued to invest in health and social care in Wales, despite the deep cuts the Conservatives have inflicted to our overall funding. In the first two years of the new Labour Government in Wales (2016-17 and 2017-18) we will have invested more than £500 million extra in the NHS, which is equivalent to £169 per person in extra health spending.

The Treasury's own figures show that Wales spends more on health and social care combined than England does – £160 more per person.

This year, we have invested an extra £55 million in social care to help meet pressures and increased costs associated with the national living wage.

Our ongoing commitment to invest in social care in Wales is reflected in the trend for delayed transfers of care, which in Wales have fallen progressively over time to their lowest levels but in England have risen to record high levels.

Our approach to social care funding is in sharp contrast to that taken by the Conservatives, who have left a social care system in England that is increasingly fragile and unfit for purpose.

The King's Fund has calculated the social care budgets in England have shrunk by £5 billion over a six-year period.

More people are living independently in Wales as a result of the Welsh Labour Government's ongoing funding for social care. We have passed landmark legislation to reform the way social services are delivered in Wales, putting people's needs at the heart of services. Carers have the same rights for an assessment as the people they care for in Wales.

We will take action to end zero hours contracts in social care and we will introduce a new registration system for all social care workers to professionalise the sector and give it the respect it deserves.

We believe everyone should be able to pass on something to their family and loved ones – the Welsh Labour Government will more than double the capital people can keep before they have to start paying residential care fees, raising the limit from £23,000 to £50,000 by 2021.

MENTAL HEALTH

Mental ill health is the biggest unaddressed health challenge of our age. Around one in four people in the UK will experience a mental health problem each year.

Welsh Labour recognises the importance of support for people with mental health conditions and while England has seen mental health budgets slashed and used to plug holes elsewhere in the system, the Welsh Labour Government has continued to spend more on mental health services than on any other part of the Welsh NHS.

Mental health funding is ring-fenced in Wales – we have increased the budget to more than £600 million and more than £1 in every £10 spent in Welsh NHS is spent on mental health.

The pioneering Mental Health Measure (Wales) came into force in 2012. This unique and ground-breaking piece of legislation is central to the Welsh Government's 10-year strategy Together for Mental Health.

Only in Wales is every person receiving specialist mental healthcare guaranteed the right to have a care and treatment plan, supporting this vulnerable group of people in a range of areas such as personal care and wellbeing and education and training, as well as medical treatment.

The Welsh Labour Government is committed to taking more action to tackle the stigma of mental illness, to increasing access to talking therapies, and to promoting better emotional health in schools.

SAFER COMMUNITIES

POLICE AND CRIME

Last year, there were an estimated 6.1 million incidents of crime experienced by adults in England and Wales alone. Almost every police force in the country recorded an increase in crime over the last year, with worrying rises in some of the most violent offences, including gun and knife crime and homicide.

On Theresa May's watch, police numbers have reduced by 20,000. Cuts to the police force endanger communities and endanger police officers too. Labour's approach to policing crime will be different.

We will support the police in the performance of their duties. We will provide officers, police community support officers and civilian staff with the equipment and people they need to provide effective policing services, including from the growing threat of cybercrime. We will work with them to ensure that our communities are safer, for all of us.

We will champion community policing policies and incentivise good policing practice, working with Police and Crime Commissioners throughout the country on strategies to prevent crime. We will also work to eliminate institutional biases against BAME communities, that mean you are still far more likely to be stopped and searched as a black or Asian man.

Labour will recruit 10,000 more police officers to work on community beats, equivalent to at least one more for every neighbourhood in the country. Wales will have 853 new police officers who will work alongside the 500 Community Support Officers our Welsh Labour Government is already funding to make our communities safer.

Welsh Labour Government policies helped to increase reporting of hate crime by 20 per cent in 2015-16. We have funded a national hate crime

reporting centre and we will continue to work to build victim confidence and enhance engagement across our communities.

In 2017-18, Welsh Labour will invest more than £4.4 million in projects aimed at diverting young people away from crime and anti-social behaviour.

We will ensure appropriate support is provided to victims of crime and introduce legislation for minimum standard entitlements to service from criminal justice agencies.

In Wales, we are proud to have passed the UK's first Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence Act. Implementation of the Act is well underway, but there is still much more to do in delivering our national strategy.

But the level of violence against women and girls is not acceptable. Labour will emphasise the safety of women and girls by appointing a commissioner to set new standards for tackling domestic and sexual violence. This builds on the appointment and work of the national adviser in Wales.

Labour will establish a National Refuge Fund and ensure stability for rape crisis centres. Welsh Labour will continue to develop the health and wellbeing area of learning within the new school curriculum to allow young people to build the knowledge, understanding and skills that will enable them to develop positive and appropriate relationships.

We will strengthen the law, banning the use of community resolutions as a response to domestic violence.

Labour will continue to enforce effective measures to prevent all forms of abuse, including female genital mutilation.

SECURITY AND COUNTER-TERRORISM

Labour will maintain the cross-border security co-operation agreements with our intelligence partners in Europe and beyond. We will always provide our security agencies with the resources and the powers they need to protect our country and keep us all safe. We will also ensure that such powers do not weaken our individual rights or civil liberties.

When – as they sometimes will – these aims collide, the exercise of investigatory powers must always be both proportionate and necessary. We will reintroduce effective judicial oversight over how and when they are used, when the circumstances demand that our collective security outweighs an individual freedom.

Labour will review the Prevent programme with a view to assessing both its effectiveness and its potential to alienate minority communities. In doing so, we will address the government's failure to take any effective new measures against a growing problem of extreme or violent radicalisation.

BORDER SECURITY

Border security is vital in preventing serious crimes, including child abduction, people trafficking, smuggling of drugs and modern day slavery.

Contrary to the Conservative Government's rhetoric, they have not taken control of our borders or strengthened our security. Instead, they have suppressed the independent inspector's reports highlighting weaknesses in our borders and have cut the Border Force by thousands of personnel. They want to turn private sector landlords, teachers, medical staff and other public sector workers into unpaid immigration officers, forcing them to provide information to the authorities.

The Conservatives promised and failed to deliver 100 per cent exit checks at the borders. Labour will recruit 500 more border guards to add to our safeguards and controls.

FIRE AND RESCUE SERVICES

In Wales, the number of fires has fallen markedly since the devolution of fire and rescue services in 2004-05, with a 56 per cent reduction in fires attended.

We have taken this as a positive opportunity to make wider use of firefighters' skills in, for instance, responding to people in need of emergency medical care when they are best placed to do so.

We have created a statutory duty for the fire and rescue services to respond to flooding and water-related emergencies, which present a risk of death, serious injury or serious illness and invested £1.8 million in new equipment.

These changes are made possible by our constructive partnership with the trade unions on a range of issues, including pensions.

JUSTICE

We all need access to the justice system to protect us from those who would deny us our rights. Labour will set out to make Britain a fair society with liberties for all, governed by the rule of law, in which the law is upheld and enforced equally.

The Conservatives threaten our Human Rights Act and may withdraw us from the European Convention of Human Rights. Labour will retain the Human Rights Act.

Justice is all too often denied. Too many ordinary people know this. There are football fans, trade unionists, environmental activists and people living with disabilities whose personal experiences provide first-hand testimony.

Labour will hold public inquiries into historic injustices. We will open inquiries into Orgreave and blacklisting. We will release all papers relating to the Shrewsbury 24 trials and the 37 Cammell Laird shipyard workers.

Justice today has become the preserve of the rich. Budget cuts mean that thousands are deprived of fair resolutions. Justice is eroded by the poor decisions of privatised assessments, by the withdrawal of legal aid, by the removal of appeal rights, by the delays arising from overcrowded courts, and by the costs of fees

Eligibility for legal aid has been withdrawn across a whole range of areas. This has had disturbing consequences for the delivery of justice.

Democracy is founded upon the rule of law and judicial independence. We will also review the judicial appointments process, to ensure a judiciary that is more representative of our society.

Labour will immediately re-establish early advice entitlements in the Family Courts. The shameful consequences of withdrawal have included a requirement for victims of domestic abuse to pay

doctors for certification of their injuries. Labour's plans will remove that requirement. At the same time, we will legislate to prohibit the cross examination of victims of domestic violence by their abuser in certain circumstances.

We will reintroduce funding for the preparation of judicial review cases. Judicial review is an important way of holding government to account. There are sufficient safeguards to discourage unmeritorious cases.

We will review the legal aid means tests, including the capital test for those on income-related benefits.

Labour will consider the reinstatement of other legal aid entitlements after receiving the final recommendations of the Access to Justice Commission led by Lord Bach.

The justice system can be bewildering and intimidating. There are many improvements that can be made both to the law and to the court processes.

A Labour Government will introduce a no-fault divorce procedure.

A Labour Government will consult on establishing an environmental tribunal with simplified procedures to hear challenges to unlawful government decisions, like those made on the air quality strategy, without engaging in prohibitively expensive processes.

Labour will not prohibit the courts from raising monies to provide services, but we will introduce a ratio to establish the maximum difference between actual costs and charges levied.

Labour will continue to extend the use of technology in our court service where it enhances access to justice, timely dispute resolution and efficient administration.

PRISONS AND PROBATION SERVICE

Labour is tough on crime and tough on the causes of crime, but we won't make the lives of workers in the criminal justice system tougher. Prison officers, probation officers and other workers need the resources to do their jobs safely, effectively and successfully.

Prisons are overcrowded. Staffing levels are too low. The situation is dangerous and violence against prison officers is rising. Riots and disturbances in our prisons are increasing. Prison escapes cause distress to people living near prisons.

Labour will recruit 3,000 more prison officers and review the training and professional development available. We will publish prison officer to prisoner ratios for all prisons. Our proposal to lift the public sector pay cap will help to increase the recruitment and retention of both prison officers and probation officers. The Welsh Labour Government has already sought and gained the power to waive the public service exit payment cap in Wales.

Re-offending rates are too high. The Conservatives talked of a rehabilitation revolution, and then just gave up. Their proposal now is to lock up more and more individuals, ignoring the evidence that our prisons are too often dumping grounds for people who need treatment more than they need punishment. Labour will insist on personal rehabilitation plans for all prisoners.

Prison should always be a last resort – the state's most severe sanction for serious offences. It should never be a substitute for failing mental health services, or the withdrawal of funding from drug treatment centres. We will review the provision of mental health services in prisons.

Under a Labour Government there will be no new private prisons and no public sector prisons will be privatised.

Labour's innovative models of youth justice successfully turned round the lives of many young people, steering them away from crime and towards more constructive ways. The Welsh Government has provided over £4.4 million to projects aimed at diverting young people away from crime and anti-social behaviour. This is contributing to a reduction in first-time entrants into the Youth Justice System. We will continue to work with local authorities, police forces and probation services to engage effectively with young people at risk of drifting into anti-social or criminal behaviours. We will embed restorative justice practices across all youth offending institutions.

The part-privatisation of probation services has already failed.

Labour will review the role of Community Rehabilitation Companies.

The Conservatives bulldozed changes to the probation service through despite warnings that they had not been tested and were founded on a weak evidence base.

LEADING RICHER LIVES

LOCAL COMMUNITIES

Councils deliver vital local services to our communities. Despite the deep Tory cuts imposed on Wales at Westminster, our Welsh Labour Government has taken the decision to protect council funding in Wales. Council spending power has been cut by more than 25 per cent in England, compared with only four per cent in Wales.

This doesn't mean things are easy for Welsh councils. Welsh Labour councillors across the country are faced with difficult decisions every day in the face of reducing budgets and increasing demand for services. A Labour Government in Westminster committed to end austerity would provide a hugely different context for local government funding and services in Wales.

As the party for equality, the Welsh Labour Government has continued to take steps to protect people on low incomes, spending £244 million to maintain full entitlements for the council tax reduction scheme. Council tax in Wales is on average £171 lower than in England, and rising at a slower rate.

Our Welsh Labour Government has protected social care funding, helping Welsh councils to avoid a social care crisis. Delayed transfers of care in Wales have fallen to their lowest levels, whereas in England they have hit a record high as a result of six successive years of Tory cuts to social care funding. This year we will invest an extra £55 million in social care to help Welsh councils meet pressures, including the cost of the national living wage.

In Wales we are reviewing what early intervention and preventative action can be taken to help reduce the numbers of children taken into care and improve outcomes for those already in the care system and care leavers. This work will include reducing and mitigating the incidences of adverse childhood experiences (ACEs) which we know can be so damaging to a child's development by

focusing on prevention and early intervention and building resilience within the family.

Our 'When I am Ready' scheme enables young people in foster care to continue living with their foster carers once they turn 18. It allows them to stay in the family environment up to the age of 21 or 25 if they are completing an agreed programme of education or training. Our new 'St David's Day Fund' will provide £1 million to local authorities across Wales to help young people who have experienced care in the same ways that parents help their children in their late teens and early twenties.

We will continue to fund the National Adoption Service in implementing its strategic and holistic approach to adoption set out in its new Framework for Adoption Support Services in Wales.

Our landmark Social Services and Wellbeing (Wales) Act has strengthened the partnership approach to safeguarding – it is the responsibility of each professional and organisation to do everything they can to ensure that children and adults at risk are protected from abuse.

The Welsh Labour Government incorporates the principles of the UN Convention on the Rights of the Child into all of its work and will continue to invest in training for professionals in the public sector who work with or for children and young people.

The Welsh Labour Government will cover the cost of child burial fees for bereaved parents across all councils in Wales. We recognise that some councils have already made this humane move. This is a fundamental issue that speaks to who we want to be as a country.

We have protected education funding, resulting in the best ever exam results – and the gap between the richest and poorest children has closed at every key stage.

We are rightly proud of our world-leading record on recycling. As a result of a comprehensive

package of Welsh Government policies, investment and targets, Welsh Labour councils have dramatically increased recycling levels to 62 per cent. This is the second highest rate in Europe and the third highest in the world. This compares with declining recycling levels in England – currently below 44 per cent for the first time since 2011. Wales is working towards becoming the best recycling nation in the world.

Labour is the party of devolution and we believe in handing back power to communities. In 2017, the Welsh Labour Government published a White Paper calling for a different and more equal partnership between people and the public services they use. This would see the development of a new set of principles recognising people as the experts in how to manage their own lives and putting in place interventions to resolve issues earlier before they escalate.

While 1,200 Sure Start centres have been lost in England under the Conservatives, Welsh Labour has doubled the number of young children benefitting from Flying Start to more than 36,000. We will continue to provide this crucial service to more than a quarter of the age group.

The Conservative Government's privatisation of Royal Mail was a historic mistake, selling off another national asset on the cheap. We will reverse the privatisation of Royal Mail at the earliest opportunity.

Labour will end the closure of Crown Post Office branches which play a major role in serving their communities. We will also set up a commission to establish a Post Bank, owned by the Post Office, which provides a full range of banking services in every community.

We will set up a national review of local pubs to examine the causes for the large-scale demise of pubs and establish a joint taskforce to consider their future sustainability.

We will reduce the maximum stake on fixed odds betting terminals. Problem gambling is a public health issue and Labour will legislate in this area.

ENVIRONMENT AND RURAL AFFAIRS

In England, the Conservative Government has taken rural communities for granted, with chronic underinvestment in transport, broadband and public services, including the closure of local schools, post offices, and libraries.

The Welsh Labour Government has invested – and will continue to invest – in our rural communities and its vital infrastructure. Our Superfast Cymru programme is bringing access to high-speed broadband to the majority of homes and businesses in Wales that cannot access it through the private sector’s commercial programmes. This year we will invest an extra £84 million to improve local transport in rural Welsh communities; and we have introduced a funding floor for local authorities to protect them against the worst of the Tory cuts.

Thanks to the work of the Welsh Labour Government, tourism is a big success story for the Welsh economy. International visitors to Wales, day visits and spend per day are all rising. In 2016, businesses in Wales reported more people visiting than in the previous year.

We will continue to market Wales in the UK and internationally through more effective branding and invest in the people and places that make Wales such an attractive place to visit.

In England, the Conservatives have failed to provide a clear, ambitious or sustainable vision for the future of the farming, food and fishing industries.

In Wales, we have a distinctive approach that integrates rural development and environmental management in the context of the EU. Following the Brexit vote, our Welsh Labour Government has worked closely with farmers and the environmental

sector to develop a future rural development policy which will support farming, rural development and environmental priorities.

We will expand the role of the Groceries Code Adjudicator to ensure suppliers and consumers get a fair deal.

We will allow EU workers employed across farming, fishing and food manufacturing to remain in the UK and reinstate the Seasonal Agricultural Workers Scheme.

The Conservatives abolished the Agricultural Wages Board for England and Wales which set and protected the wages of agricultural workers. The Welsh Labour Government won a case in the Supreme Court to establish the Agricultural Wages Board for Wales, which provides fair pay for agricultural workers across Wales.

Investing in our environment is investing in our future. We will defend and extend existing environmental protections. The Welsh Labour Government passed the landmark Environment (Wales) Act, which will help Wales become a low-carbon, green economy, ready to adapt to the impacts of climate change.

We will champion sustainable farming, food and fishing by investing in and promoting skills, technology, market access and innovation.

We will protect our bees by prohibiting the use of neonicotinoids as soon as our EU relationship allows us to do so.

We will create sustainable forests and woodlands in Wales. Unlike the Conservatives who attempted to privatise them, Labour will keep our forests in public hands.

The Conservatives in England have broken their promise to be the ‘greenest government ever’.

They have allowed fracking in national parks and AONBs like the Gower, evaded their responsibilities on air quality and cut the funding for flood defences. The future of our farming, food and fishing industries hangs in the balance, to be used as negotiating leverage in Brexit negotiations.

The Conservatives' threatened bonfire of red tape, as part of Brexit, is a threat to our environmental protections and to the quality of our lives. Their record on combating climate change and environmental damage has been one of inaction and broken promises.

The Welsh Labour Government will protect our environment and the air we breathe. We have consulted on our approach to air pollution and are committed to issue guidance to the NHS to encourage them to support local authorities in their air quality work. We will also issue new air quality policy guidance to all local authorities.

We will consult on proposals for a clean air zone framework for Wales. We will update planning policy for Wales, implement recently-agreed improvements to local air quality management, and review our approach to the trunk road network.

The Conservatives were dragged to court and forced to publish their draft nitrogen dioxide plan. But their commitments are disappointing and lack information about the action needed to address emissions on a UK basis, providing no detail about a diesel scrappage scheme.

Tackling waste is a big success story for Wales, and the Welsh Labour Government has set its course to be the world leader in municipal recycling.

We will consult on our updated strategy Towards Zero Waste in 2018. As part of this, we want to address waste packaging by making sure producers take greater financial responsibility for

the collection and management of waste from products and packaging. We will consider the use of polystyrene and other single-use containers and how a deposit-return scheme might impact on existing local authority schemes used to collect and manage the waste we produce in Wales.

The Welsh Labour Government is developing the first Welsh National Marine Plan, which will manage marine activities in a sustainable way, taking into account economic, social and environmental priorities.

ANIMAL WELFARE

Animals in our food chain need protection. Domestic animals require protection from cruelty. Wild animals need a sustainable ecosystem. Labour's vision is for the UK to lead the world with high animal welfare standards in the wild, in farming and for domestic animals.

The Welsh Labour Government has presided over 10 years of improvements to animal welfare in Wales, working in partnership with third-sector organisations.

We have legislated to take action on a number of issues, including the use of electric shock collars, the welfare of farmed animals and dog breeding, and we have introduced codes of practice for the welfare of companion animals and livestock. We will introduce a licensing or registration scheme for mobile animal exhibits, including circuses and we are investigating setting up an animal abuse register in Wales.

The Welsh Labour Government will continue to strengthen our approach to bovine TB eradication, focusing on all sources of TB infection, including cattle-to-cattle and wildlife-spread TB.

Our new comprehensive suite of measures will include a new regional approach, stronger cattle controls and changes to compensation. We continue to rule out an English-style badger cull which involves farmers free-shooting badgers.

Labour banned fox hunting, Theresa May opposed it. Only a Labour Government will maintain the ban.

TRANSPORT

Our Welsh Labour Government is committed to creating a modern, integrated and accessible transport system across Wales that is reliable, affordable and can support economic growth in our communities.

Tory deregulation and privatisation in the 1980s and 1990s of key transport services such as bus and rail were a failure. They said we got choice and efficiency but the reality of their transport privatisation agenda was that services fragmented, fares rose and ticketing became too complicated.

Our Welsh Labour Government is committed to a transport system which prioritises public service over private profit.

We are leading the procurement of the new Wales and Borders franchise from 2018 and developing metro services in South Wales and North East Wales, providing us with a once-in-a-generation opportunity to build a world-class transport system, which will support the transformation of our economy and our communities.

The Welsh Labour Government wants to build a not-for-profit system that embodies the same principles of co-operation, fairness and value that underpin our other public services in Wales – like the NHS.

The Welsh Labour Government will develop Transport for Wales to take on a wider range of transport functions similar to Transport for London to drive integration, ensure joined-up ticketing and manage the transport network with a renewed public focus.

We will ensure excess profit is reinvested back into the transport system, incentivising choice and driving down costs for the passenger and we will ensure more services in Wales – ticketing, marketing, station management and car parking – operate in innovative ways under this new approach. A UK Labour Government would honour in full the agreement reached between the Welsh

and UK government in 2014 in relation to the transfer of powers for the next Wales and Borders rail franchise.

We will bring our railways back into public ownership, as franchises expire. A UK Labour Government will introduce a Public Ownership of the Railways Bill to repeal the Railways Act 1993 under which the Conservatives privatised our railways.

The UK Labour Government will do the job the Tories have failed to do and complete the electrification of the Great Western main line to Swansea. It will also work with the Welsh Labour Government to set a clear timetable for the electrification of the North Wales main line.

A UK Labour Government will complete the HS2 high speed rail line from London through Birmingham to Leeds and Manchester and into Scotland, ensuring there are effective links into North Wales to benefit the economy of the region.

A Labour Government will invest to regenerate the local and regional economies across the whole country by ensuring historic underinvestment in our transport network is addressed.

To prepare for new global trade arrangements, the UK and Welsh Labour governments will work together on port development and exploit new opportunities to grow our key ports across Wales.

We will invest in long-term infrastructure for Wales, working with the Welsh Labour Government through the National Infrastructure Commission for Wales and its UK counterpart.

We will build on the success of Wales' innovative Active Travel Act to encourage and enable people to get out of their cars, for better health and a cleaner environment.

We will take forward our recently published Green Paper on improving local bus services in Wales to enable the creation of a stronger, more sustainable

and accessible bus network, which is part of an integrated public transport system that better serves our communities and our economy.

The Welsh Labour Government will consult on regulation of the licensed taxi and private carriage hire sectors in the knowledge that new technologies, consumer service and public safety all require the competitive playing field between these sectors to be levelled.

We will ask the National Infrastructure Commission for Wales to examine and recommend developments to the national cycle network.

We will continue to upgrade our highways and improve road works at known bottlenecks and take forward major investments to the A55 and a new relief road for the M4.

A UK Labour Government will work with the Welsh Government to scrap tolls on the Severn Bridges.

We will continue working with our neighbours through the European Union's Highways of the Seas and by negotiating to retain membership of the Common Aviation Area and Open Skies arrangements.

CULTURE FOR ALL

Britain's creative industries are the envy of the world, a source of national pride, a driver of inward investment and tourism and a symbol of the kind of country we are now and aspire to be in the future.

The creative industries are a real success story for the Welsh economy. Thanks to the support of the Welsh Labour Government, the number of people working in the sector in Wales has increased by more than 50 per cent in the past 10 years and the number of enterprises active in the sector has increased by more than 20 per cent.

We have put in place a number of mechanisms, including a dedicated business development team and a creative industries sector panel, to strengthen the sector in Wales.

Pinewood Studio Wales – Wales' first fully-fledged film studio – opened in 2016 and we now have a range of global 'big hitters' coming to Wales. Our indigenous businesses are also thriving, with Wales-based companies, crews and supply chains producing series such as *Doctor Who*, *Sherlock*, *Da Vinci's Demons* and *Stella*.

The Welsh Labour Government is committed to setting up a separate body to support the growth of the creative industries in Wales. We will sustain £40 million a year in production expenditure, and create at least 100 new companies in the next five years and 4,000 more jobs in the next decade.

As Britain leaves the EU we will put our world-class creative sector at the heart of our negotiations. We need to do more to open the arts and creative industries to everyone.

A UK Labour Government will introduce a £1 billion UK cultural capital fund to upgrade existing cultural and creative infrastructure to be ready for the digital age and to invest in creative clusters across the country. The fund will

be available over a five-year period and will be among the biggest arts infrastructure funds ever, transforming the country's cultural landscape.

Labour will maintain free entry to museums and invest in our museums and heritage sector.

The Welsh Labour Government will take forward the work it has started to enable our heritage and cultural institutions to maximise the economic benefits they bring to Welsh people.

We will continue to mark the ongoing centenary of the First World War and the sacrifice of all those who died. Labour remains committed to honouring the role of all who have served our country, including the Sikh, Hindu and Muslim soldiers who fought for Britain.

The Welsh Labour Government will develop the work it has begun through the Creative Learning Through the Arts programme to enable children and young people to have the opportunity to engage in arts and cultural activities.

Being a performer is a great career but too often the culture of low or no pay means it is hard for those without well-off families to support them. We will work with the Welsh Government, trade unions and employers to agree sector specific advice and guidelines on pay and employment standards that will make the sector more accessible to all.

We will improve diversity on and off screen, working with the film industry and public service and commercial broadcasters to find rapid solutions to improve diversity.

We recognise the serious concern about the 'value gap' between producers of creative content and the digital services that profit from its use, and will work with all sides to review the way creators and artists are rewarded for their work in the digital age.

We all need to work harder to keep children safe online. Labour will ensure that tech companies are obliged to take measures that further protect children and tackle online abuse. We will ensure that young people understand and are able to easily remove content they shared on the internet before they were 18.

The Welsh Labour Government is working towards one million people speaking Welsh and will continue to invest in encouraging more people to use and speak Welsh in their everyday lives.

MEDIA

The BBC is a national asset which we should all be proud of. Unlike the Conservatives, Labour will always support it and uphold its independence. We will ensure the BBC and public service broadcasting have a healthy future. Labour is committed to keeping Channel 4 in public ownership and will guarantee the future of Welsh-language broadcaster S4C.

Victims of phone hacking have been let down by a Conservative Government that promised them justice, but failed to follow through. We will implement the recommendations of part one of the Leveson Inquiry and commence part two of the inquiry that will look into the corporate governance failures that allowed the hacking scandal to occur.

Local newspapers and broadcasting in Britain are an important part of our democracy and our culture. We are concerned about closures of local media outlets and the reductions in number of local journalists. Labour will work with the Welsh Government to create a stronger environment for local media to grow.

To protect democracy and media freedom, we will take steps to ensure that Ofcom is better able to safeguard a healthy plurality of media ownership and to put in place clearer rules on who is fit and proper to own or run TV and radio stations.

SPORT

Sport must be run in the interests of those who participate in it and love it, not just for a privileged few. We will give football supporters the opportunity to have a greater say in how their clubs are run. We will legislate for accredited supporters trusts to be able to appoint and remove at least two club directors and to purchase shares when clubs change hands. We will review fan participation in sports governance more widely.

Sporting events must be open and accessible to all. We will push sports authorities to make rapid improvements on access provision for disabled fans.

Labour will ensure the Premier League delivers on its promise to invest five per cent of its television rights income into the grassroots to help the next generation of players and coaches, and improve facilities and pitches. The Premier League has so far failed to do so, despite lucrative new domestic and international TV deals.

Sport is the lifeblood of our cultural life in Wales and we continue to punch well above our weight in attracting major global events to our country. From the Ryder Cup to the Rugby World Cup, we have shown the best of Wales to the rest of the world. Cardiff is the smallest capital city ever to host the Champions League Final and we're investing in outdoor attractions like Zip World and Surf Snowdonia, which are driving more adventure tourism spend in our communities.

The broken ticketing market in the UK means tickets sell out instantly and are put up at vastly inflated prices on ticket-tout websites. Labour will enforce anti-bot legislation and implement the recommendations of the Waterson Review to ensure fair opportunities for fans to buy tickets.

EXTENDING DEMOCRACY

EXTENDING DEMOCRACY

As we change our constitutional relationship with Europe we must also adjust our own arrangements. Just as many felt that power was too centralised and unaccountable in Brussels, so many feel that about Westminster.

A Labour Government will establish a Constitutional Convention to examine and advise on reforming the way Britain works at a fundamental level.

We will consult on its form and terms of reference and invite recommendations on extending democracy.

This is about where power and sovereignty lies – in politics, the economy, the justice system, and in our communities.

The Convention will look at extending democracy locally, regionally and nationally, considering the option of a more federalised country.

Our fundamental belief is that the Second Chamber should be democratically elected. In the interim period, we will seek to end the hereditary principle and reduce the size of the current House of Lords as part of a wider package of constitutional reform to address the growing democratic deficit across Britain.

We will extend the Freedom of Information Act to private companies that run public services.

We will reduce the voting age to 16. At 16 you are eligible to pay tax, get married or join the army. You deserve a vote.

We will safeguard our democracy by repealing the Lobbying Act, which has gagged charities and introduce a tougher statutory register of lobbyists.

ENGLAND

We need a relationship of equals with devolved administrations. Labour will create a role for a Minister for England, who will sit under the Secretary of State for Communities and Local Government, and will work with the Secretaries of State for Scotland, Wales and Northern Ireland.

We will restore regional offices to increase contact between central and local government on the ground.

Labour will be guided by public opinion when determining whether to include directly elected mayors in future devolution deals.

SCOTLAND

Labour opposes a second Scottish independence referendum. It is unwanted and unnecessary and we will campaign tirelessly to ensure that Scotland remains part of the UK. Independence would lead to turbo-charged austerity for Scottish families.

The Scottish Parliament will receive a huge funding increase from our policies and massive numbers of Scots will benefit from our plans in areas reserved to Westminster.

We will establish a Scottish Investment Bank with £20 billion of funds available to local projects and Scotland's small businesses, creating work and stimulating the economy.

We will set up an inquiry into blacklisting and will also urge the Scottish Government to hold an inquiry into the actions of Scottish police during the miners' strikes.

WALES

We are proud of the achievements of the Welsh Labour Government and its record of delivery. In government, we will work in partnership to stand up for the people of Wales and protect public services.

We need long-term reform of how the UK allocates public expenditure to ensure that it reflects the needs of different parts of our country and that no nation or region of the UK is unfairly disadvantaged.

We will build on the Development Bank of Wales using more than £10 billion from Labour's new National Investment Bank.

We will bring forward legislation to make the devolution settlement more sustainable as set out by the Welsh Labour Government in its Alternative Wales Bill, including the devolution of policing.

NORTHERN IRELAND

The peace we have today in Northern Ireland is due to the courageous endeavours of those on all who sides who have been brave enough to build it.

The Good Friday Agreement, which Labour helped to negotiate, is one of the greatest achievements of Labour in office.

We will continue to fully support the principles and structures inherent within the Good Friday Agreement and we remain committed to working with all sides to deliver real peace and greater prosperity to Northern Ireland.

A MORE EQUAL SOCIETY

A MORE EQUAL SOCIETY

The Labour Party is the party of equality and seeks to build a society and world free from all forms of racism, anti-Semitism and Islamophobia. Labour has a strong record on progressing women's rights and freedoms that we can be proud of.

Labour brought in the Equal Pay Act, the Sex Discrimination Act, the Equality Act, and the Minimum Wage. Every progressive piece of equality legislation has been delivered by Labour.

Under the Conservatives, progress is being rolled back for women, people with disabilities, LGBT people and BAME communities. Cuts to public services and social security are landing disproportionately on women and ethnic minorities, with 86 per cent of the money raised from the Tories' tax and social security changes coming from women's pockets.

It was a Labour Government that enshrined the rights and freedoms contained in the European Convention on Human Rights into UK law, marking the birth of the Human Rights Act.

Devastating cuts to the Equality and Human Rights Commission by the Conservatives reveal their real attitude, beyond the rhetoric, to issues of equality and discrimination. These cuts have been made amid the rise in hate crime recorded by the police in the last year. A Labour Government will enhance the powers and functions of this commission, making it truly independent, to ensure it can support ordinary working people to effectively challenge any discrimination they may face.

Our Welsh Labour Government's equality objectives are designed to ensure public services and employment are fair, accessible, and responsive to people's needs, and that communities are inclusive.

We are working to ensure people are not put at a disadvantage: by gender, race, faith or belief; by sexual orientation, age, pregnancy or maternity; by being married or being in a civil partnership; by being a disabled person or their gender identity.

We were the first government to introduce specific equality duties for public bodies to better perform their public sector equality duty – they are required to consider how they can positively contribute to a fairer society by paying due regard to eliminating unlawful discrimination, advancing equality of opportunity and fostering good relations.

WOMEN

The advances for women in Britain and around the world have been fought and won by determined women working together for real change often in the face of resistance and even abuse.

Labour has a proud record on progressing women's rights and freedoms. We brought in the Equal Pay Act, the Sex Discrimination Act, the Equality Act, the minimum wage and introduced Sure Start. Ours will be a government for women, with a Cabinet of at least 50 per cent women, which fights inequality and misogyny in every part of society.

A Labour Government will gender audit all policy and legislation for its impact on women before implementation.

Labour will continue to ensure a woman's right to choose a safe, legal abortion.

Violence against women and girls continues to be a global epidemic, affecting an estimated one in three women worldwide. In the UK, on average two women are killed by their current or a former partner every week. Under the Conservatives, over a third of all local authority funding to domestic and sexual violence was already cut by 2012.

Labour will appoint a new commissioner to enforce minimum standards in tackling domestic and sexual violence. A Violence Against Women Commissioner would also provide stable central funding for women's refuges and rape crisis centres and encourage sharing of best practice between local authorities.

This builds on work in Wales, where the Violence Against Women, Domestic Abuse and Sexual Violence (Wales) Act was passed in 2015 – the first legislation of its kind in the UK and the only law of its kind in Europe to include a specific focus on violence against women. Implementation of the Act is well underway, and a national adviser is in post.

The Welsh Labour Government will publish a delivery plan, which will include details of sustainable funding, guidance on commissioning and a whole education approach to healthy relationships and a survivor engagement framework.

Maternity discrimination under the Conservatives is out of control, almost doubling in the last 10 years. Many mothers are reluctant to raise complaints about discrimination and unfair treatment. Unlawful maternity and pregnancy discrimination is now more common in Britain's workplaces than ever before, with 54,000 pregnant women and new mothers forced out of their jobs in 2015.

Labour will reverse the unfair employment tribunal fees which literally price people out of justice. Labour will also extend the time period for applying for maternity discrimination to the employment tribunal from three to six months.

Labour will work with the Health and Safety Executive to make mandatory a workplace risk assessment for pregnant women so necessary adaptations can be made, and review support for women who have miscarriages.

LGBT EQUALITY

Labour has a proud record of championing the fight for LGBT equality. We abolished Section 28, equalised the age of consent, created civil partnerships, and it was only through Labour votes that equal marriage became law. However, there is still a long way to go. Issues such as education, equal access to public services, levels of LGBT hate crime, and mental and physical wellbeing remain.

A Labour Government will reform the Gender Recognition Act and the Equality Act 2010 to ensure they protect Trans people by changing the protected characteristic of 'gender assignment' to 'gender identity' and remove other outdated language such as 'transsexual'.

Labour will bring the law on LGBT hate crimes into line with hate crimes based on race and faith, by making them aggravated offences.

To tackle bullying of LGBT young people, Labour will ensure that all teachers receive initial and ongoing training on the issues students face and how to address them. We will ensure that guidance for healthy relationships education in Wales is LGBT inclusive.

Likewise, we will ensure all frontline health and social care professionals receive ongoing training to understand and meet the needs of LGBT patients and service users.

The Welsh Labour Government has started a three-year trial of PrEP for all eligible people in Wales.

DIVERSE COMMUNITIES

Now more than ever, we need to celebrate the profound and enriching transformation brought by the diversity of people in this country, with all their different experiences, talents and contributions.

Today Black and Asian-owned businesses are an important and growing feature of our economy and society. These businesses are important not just because of their financial contribution; they have also helped transform particular sectors of the economy.

The Labour Party is the party of equality. We seek to build a society free from all forms of racism, anti-Semitism and Islamophobia.

We should all be deeply troubled by the rise in racially aggravated attacks and race hate crime in the past year. Anti-Semitic incidents are also on the rise once more and we are committed to combatting this trend with adequate resources and firm political will.

Commissioning a report on our own Party was an unprecedented step in British politics, demonstrating a commitment to tackling prejudice wherever it is found. Labour is already acting on the recommendations, including reform of internal disciplinary procedures to make them firmer and fairer, and expansion of training to tackle anti-Semitism. On a matter of such importance, Labour urges all democratic political parties to do the same.

The Welsh Labour Government takes a zero-tolerance approach to anti-Semitism. We have adopted the new International Holocaust Remembrance Alliance's working definition of anti-Semitism. This will remove doubt about definitions and equivocation and ensure there is no hiding place for unacceptable language and behaviour in our society.

We will end racism and discrimination against Gypsy, Roma and Traveller communities, and protect the right to lead a nomadic way of life.

Black and Asian workers still suffer a massive pay gap. By introducing equal pay audit requirements on large employers, Labour will close this pay gap. By making the minimum wage a real living wage, we will benefit ethnic minority workers who are more likely to be on low pay.

We will implement the Parker Review recommendations to increase ethnic diversity on the boards of Britain's largest companies.

PEOPLE WITH DISABILITIES

Over the last seven years people with disabilities have been failed by the Conservative Government.

People with disabilities have been vilified with divisive rhetoric like ‘scroungers’ and ‘shirkers’. In this climate, recorded disability hate crime has increased.

Last year the UN published a report concluding the Conservative Government had committed: “grave, systematic violations of the rights of persons with disabilities.”

Currently 4.2 million people with disabilities live in poverty in Britain and the disability employment gap remains stubbornly high.

Our Welsh Labour Government operates on the basis of the social model of disability – that it is society which disables people, and it is our job to remove those barriers. The previous Labour Government signed the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (UNCRPD). The next Labour Government will sign the UNCRPD into UK law.

Labour will act to tackle discrimination, remove barriers and ensure social security delivers dignity and empowerment, not isolation and stigma.

Labour will legislate to make terminal illness a protected characteristic under the Equality Act.

Autism covers a wide range of conditions that reflect neurological differences among people. We will work with employers, trade unions and public services to improve awareness of neuro-diversity in the workplace and in society.

Labour will give British Sign Language full recognition as a recognised language.

A GLOBAL BRITAIN

A GLOBAL BRITAIN

Labour will take all necessary measures to protect the security of our citizens and country. We will put conflict resolution and human rights at the heart of foreign policy, commit to working through the United Nations, end support for aggressive wars of intervention and back effective action to alleviate the refugee crisis.

Unlike the Conservatives, Labour believes Britain's foreign policy should be guided by the values of peace, universal rights and international law. Today, these values and institutions are being tested. As we leave the European Union, keeping Britain global is our country's most urgent task.

We face the most complex, interwoven security and development challenges of our time; ongoing wars across the Middle East, unprecedented numbers of refugees, the threat of nuclear conflict, a devastating food crisis across East Africa and beyond, an erratic US administration and a more combative government in Russia.

The lessons of the past, including those from the Chilcot Inquiry, show us why our response to these challenges must be different. We cannot seek to solve the world's problems on our own, but instead must exhaust diplomatic solutions alongside international, regional and local partners within the framework of international law.

This will require a modern and inclusive strategy, uniting the interwoven foreign policy instruments of diplomacy, defence and development.

DIPLOMACY

Labour recognises that, in leaving the EU, Britain will face both challenges and opportunities. We are deeply ambitious for our country's future and will draw on our international networks to make Britain a champion of multilateral engagement. We will invest in the UK's diplomatic services, rebuilding some of the key capabilities lost as a result of Tory cuts.

Since the Second World War, Britain's most important diplomatic relationship has been with the US. But that special relationship is based on shared values. When the current Trump administration chooses to ignore them, whether by discriminating on the basis of religion or breaking its climate change commitments, we will not be afraid to disagree.

From the Middle East to Africa, in recent years millions of people have been killed, injured or displaced through wars and military intervention. In Syria alone more than 400,000 people have been killed. Labour will work tirelessly to end the conflict and get the diplomatic process back on track, while fully supporting international efforts to investigate, prosecute and convict the perpetrators of war crimes.

Labour is strongly committed to reducing human suffering caused by war. We will publish a strategy for protecting civilians in conflict, setting out detailed plans for work on conflict prevention and resolution, post-conflict peace-building and justice for the victims of war crimes. Labour will create a Minister for Peace and Disarmament to lead this work.

Labour is committed to a comprehensive peace in the Middle East based on a two-state solution – a secure Israel alongside a secure and viable state of Palestine. There can be no military solution to this conflict and all sides must avoid taking action that would make peace harder to achieve. That means an end to the blockade, occupation

and settlements and an end to rocket and terror attacks. Labour will continue to press for an immediate return to meaningful negotiations leading to a diplomatic resolution. A Labour Government will immediately recognise the state of Palestine.

We will also urge negotiations towards a political resolution in all other regions currently experiencing conflict, including Kashmir, Libya, Nigeria, Sudan, South Sudan, Somalia and Yemen, and give our strong support to those countries already working to end decades of division, including Colombia, Cyprus and the Democratic Republic of Congo.

In other regions, including the Korean Peninsula and the South China Sea, rising tensions threaten global peace. Under a Labour Government, Britain will work to reduce those tensions through an insistence on multilateral political dialogue.

From Afghanistan and Iraq to the streets of European cities, Daesh continues to commit acts of indiscriminate barbarism. We will take all lawful action necessary to counter and confront this evil and we will advocate a long-term multinational political strategy, led by regional actors, to tackle the spread of extremism.

In our discussions with different governments, including China, Egypt, the Gulf States, Myanmar, the Philippines, Russia and Turkey, we will urge respect for human rights and the rule of law. We will review all training and equipment contracts with repressive regimes, to ensure that Britain never colludes in the mistreatment of civilians.

We will always stand up for the rights, interests and self-determination of Britain's overseas territories and their citizens, whether protecting the sovereignty of the Falkland Islands against anyone who would seek to challenge it, or supporting the right of the Chagos Islanders to return to their homelands.

We will reclaim Britain's leading role in tackling climate change, working hard to preserve the Paris Agreement and deliver on international commitments to reduce emissions while mitigating the impacts of climate change on developing countries.

While strengthening our commitment to the UN, we also acknowledge its shortcomings, particularly in light of repeated abuses of the veto power by some permanent members of the UN Security Council. We will work with our international partners to build support for UN reform and make its institutions more effective and responsive. We will appoint dedicated global ambassadors for women's rights, LGBT rights and religious freedom to fight discrimination and promote equality globally.

Exports, trade and investment play a vital role in creating jobs and growth in Britain; and Labour supports the considerable contribution that a responsible, world-leading defence and security industry makes to the UK economy. However, we also believe that strong export controls have a vital role to play in sustaining a legitimate trade in arms, while protecting UK jobs and R&D. Labour will therefore implement the Arms Trade Treaty to a consistently high standard, including ceasing arms exports to countries where there is concern that they will be used to violate international humanitarian law (IHL).

In particular, Labour will demand a comprehensive, independent, UN-led investigation into alleged violations of IHL in Yemen, including air strikes on civilians by the Saudi-led coalition. We will immediately suspend any further arms sales for use in the conflict until that investigation is concluded.

Labour remains committed to an independent inquiry into Britain's military role in the 1984 raid on the Golden Temple in Amritsar.

DEFENCE

The primary duty of any government is to protect and defend its citizens. We live in a period of growing international tensions. A strong, viable and sustainable defence and security policy must be strategic and evidence led.

As previous incoming governments have done, a Labour Government will order a complete strategic defence review when it comes into office, to assess the emerging threats facing Britain, including hybrid and cyber warfare. Cyber security will form an integral part of our defence and security strategy and we will introduce a cyber-security charter for companies working with the Ministry of Defence.

We will ensure that our armed forces are properly equipped and resourced to respond to wide-ranging security challenges. Labour will commit to effective UN peacekeeping, including support for a UN Emergency Peace Service.

As the security threats and challenges we face are not bound by geographic borders, it is vital that as Britain leaves the EU we maintain our close relationship with our European partners. Alongside our commitment to NATO, we will continue to work with the EU on a range of operational missions to promote and support global and regional security.

The last Labour Government consistently spent above the NATO benchmark of two per cent of GDP on defence. Conservative spending cuts have put Britain's security at risk, shrinking the army to its smallest size since the Napoleonic wars. The scrapping of Nimrod, HMS Ark Royal and the Harrier jump jets, have weakened our defences and cost British taxpayers millions.

Labour's commitment to spending at least two per cent of GDP on defence will guarantee our armed forces have the necessary capabilities to fulfil the full range of obligations and ensure our conventional forces are versatile and able to deploy rapidly in a range of roles.

Labour supports the renewal of the Trident nuclear deterrent. As a nuclear armed power, our country has a responsibility to fulfil our obligations under the Nuclear Non-Proliferation Treaty. Labour will lead multilateral efforts with international partners and the UN to create a nuclear-free world.

The UK defence industry is world-leading and Labour will continue to support development and innovation in this sector and ensure that it can continue to rely on a highly skilled workforce.

We are committed to a procurement process that supports our steel industry – the Welsh Labour Government has taken action to secure and sustain a strong future for the Welsh steel industry – and other parts of the defence manufacturing industry, which in turn provide good jobs throughout the supply chain. Labour will publish a Defence Industrial Strategy white paper, including a National Shipbuilding Strategy to secure a long-term future for the industry, workers and UK defence.

We have a duty to properly reward and remunerate our Armed Forces. Under the Conservatives, our Armed Forces have been hit by rent rises, pay restraint and changes to tax and benefits, putting real pressure on service personnel and their families. We will ensure they get the pay and living conditions that their service merits.

Dedicated service personnel are at the heart of our defence policy. Labour will immediately examine recruitment and retention policies in order to stem the exodus seen under the Conservatives. We will publish new strategic equality objectives to ensure to ensure our personnel reflect our diverse society.

We will drive up standards in Service Accommodation, and take action where private companies have failed to deliver. We will consult with service personnel, giving them greater autonomy over their housing choices and review and improve the Forces Help to Buy scheme.

Personnel who are injured whilst serving should have prompt access to support and compensation. We will resist any Conservative proposals to abolish the right to seek legal redress against the MoD where compensation claims cannot be otherwise settled.

We are fully committed to supporting our veterans. We will promote greater awareness of the Armed Forces Covenant, seek greater consistency in its implementation by public authorities, and promote increased participation in the Corporate Covenant.

We will also roll out a Homes Fit for Heroes programme that will insulate the homes of disabled veterans for free.

In Wales there is strong support for serving members of the armed forces, their families and veterans.

Our Welsh Labour Government provides a free-swimming scheme giving free access to local authority pools across Wales for veterans and serving members of the armed forces. A Welcome to Wales document provides service families with information and signposting to all the services and support available when settling in Wales and the Veterans Housing Referral Pathway helps veterans review their options and access the services available.

Wales is the only part of the UK with a nationwide NHS service for veterans – Veterans' NHS Wales – providing dedicated support for veterans' health and wellbeing.

The Welsh Labour Government now disregards 100 per cent of military compensation payments when assessing care costs for veterans.

DEVELOPMENT

Labour has a proud record on international development. We will continue to spend 0.7 per cent of gross national income on official assistance and develop a targeted development agenda based on the principles of redistribution, social justice, women's rights and poverty reduction.

Labour will take robust action to end the self-regulation of Department for International Development private contractors, establishing and enforcing new rules and enforcing them to ensure aid is used to reduce poverty for the many, not to increase profits for the few.

We fully support the Sustainable Development Goals (SDGs) agreed globally to eradicate poverty and protect the environment. Labour will develop a cross-government strategy for ensuring they are implemented and report annually to Parliament on our performance.

In the wake of Brexit, and in fulfilment of our national obligations under the SDGs, Labour will guarantee the world's least developed countries continued access to the UK market to protect their vital export revenues.

There are now more refugees and displaced people around the world than any time since the Second World War. This is a failure of diplomacy, conflict resolution and of human rights, which is why they will be at the heart of Labour's foreign policy.

The Conservatives have completely failed to show any leadership on this issue. In the first 100 days of government we will produce a cross-departmental strategy to meet our international obligations on the refugee crisis.

The current global tax system is deeply unjust. Africa's economies alone lose more than £46 billion annually through corruption and tax evasion – more than 10 times what they receive

in aid. Labour will act decisively to take decisive action on tax havens, introducing strict standards of transparency for crown dependencies and overseas territories, including a public register of owners, directors, major shareholders and beneficial owners for all companies and trusts.

We will work in partnership with communities in the Global South to develop long-term strategies for strengthening economies and societies. We would reinstate the Civil Society Challenge Fund to support trade unions, women's associations and other civil society organisations which are the most effective forces in winning human rights and workers' rights.

Jobs in global supply chains can be of enormous importance to working people across the Global South, but human rights abuses and exploitation of lower environmental standards and workers' rights are too common. Labour is committed to ensuring respect for human rights, workers' rights and environmental sustainability in the operations of British businesses around the world, and we will work to tighten the rules governing corporate accountability for abuses in global supply chains.

Labour will work with business to ensure the provisions of the Modern Slavery Act are fully respected, including reporting on due diligence in the supply chains of all companies covered by the Act. We will extend the remit of the Groceries Code Adjudicator beyond direct suppliers to ensure fair treatment for all those producing goods for the UK's largest supermarkets.

At least a billion people around the world cannot currently obtain the health services they need, and another 100 million are pushed below the poverty line as a result of paying for the services they receive. We will establish a Centre for Universal Health Coverage, providing global partnerships, support and encouragement to countries that want

UHC, helping them to generate adequate sources of funding and the systems required for delivery.

We will invest in new public-health driven research and development to find effective and affordable treatments for diseases in the developing world, including fighting TB, malaria, HIV/AIDS and neglected tropical diseases.

STANDING UP FOR **WALES**